

OBSAH

ÚVOD	5
1 CHVÁLA A UCTÍVÁNÍ V PÍSMU A V DĚJINÁCH	7
1.1 Chvála a uctívání jako modlitba	7
1.2 Chvála a uctívání v Písmu	12
1.2.1 Chvála	13
1.2.2 Uctívání	17
1.2.3 Chvála a uctívání v knihách Písma	22
1.3 Chvála a uctívání v dějinách	26
1.3.1 Období starověku	30
1.3.2 Období středověku	33
1.3.3 Období novověku	35
1.4 Chvála a uctívání v umění	40
1.5 Kulturní předpoklady chvály	44
2 „NOVÉ“ VYJÁDŘENÍ CHVÁLY	51
2.1 Duch svatý - původce chvály	54
2.1.1 Chvála a dar jazyků	56
2.1.2 Chvála a uzdravení a vysvobození	57
2.1.3 Chvála a proroctví	58
2.2 Vnější projevy chvály	61
2.2.1 Chvála a tělo	61
2.2.2 Chvála a prapory	63
2.3 Chvála jako způsob života	64
2.3.1 Chvála a duchovní boj	69
2.3.2 Chvála a evangelizace	71
2.3.3 Modlitby a večery chval	72
2.4 Chvála podle... ..	74
2.4.1 Chvála podle Davida Markeeho	74
2.4.2 Chvála podle Johna de Jonga	80
2.4.3 Chvála podle Darlene Zschechové	86
2.4.4 Chvála podle Matta Redmana	91
2.5 Uctívání Otce	96

ZÁVĚR	98
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	100
SEZNAM LITERATURY	101
RESUMÉ	107
Údaj o počtu znaků	107
ABSTRACT	108
Keywords	108

ÚVOD

Modlitbou vstupuji na Boží území. Jsem v Jeho království. Modlitba je vztahem a setkáním. V jedné krásné písni „Let my words be few“ (česky „Ať jsou nemnohá má slova“) od skladatele chval Matta Redmana se zpívá: „Ty jsi Bůh tam v nebi a já tu na zemi, tak ať jsou nemnohá má slova...“. Bůh je mnohem větší, než si umíme představit, a jenom On je hoden naší odevzdané chvály.

V proměnách času existovalo mnoho druhů modliteb chvály a uctívání. Motivem k pravému uctívání bylo postupné zjevování Boha patriarchům a poté židovskému národu. V čase, který určil Bůh, pak přišel Boží Syn, který nás učí modlit se a oslavovat Boha nejen celým svým životem, ale i smrtí. Ježíš se nám stal vzorem uctívání v Duchu a v pravdě a přichází k nám v tomto čase církve se svým Duchem stále. V církvi také vzniklo mnoho forem uctívání a chvály. S velkými kulturními změnami ve dvacátém století a příklonem k uctívání různých model ve světě přichází k církvi také Bůh, jak se zdá, s důrazem na tajemství chvály a uctívání. Vznikají nová duchovní centra a nová hnutí. Po pádu železné opony se také k nám dostávají nové náboženské směry a hnutí. V minulém století zvláště ovlivnilo modlitbu chvály a uctívání letniční a později charismatické hnutí. Pořádají se nejen v různých evangelických denominacích tzv. Večery chval, duchovní obnovy o chvále a uctívání a vzniká hudební styl *worship* (česky uctívání), který, jak napovídá název, vznikl k uctívání Boha. Chvála získává v církvích důležité místo.

Z mnoha druhů modliteb je mi téma chvály a uctívání blízké. Nepokládám se za specialistu na toto téma. V mém životě ovšem bylo více situací, ve kterých mne Bůh upozorňoval na chválu a uctívání. Po mém obrácení a celoživotní zpovědi bylo pro mne velkým požehnáním, když na mne s mojí nedostatečnou vírou Bůh vylil svého svatého Ducha a začal jsem mluvit v jazycích. Tato zkušenost mne vedla k Boží chvále a dala mi pocítit Jeho moc. Zapořil jsem se do katolického charismatického hnutí a oblíbil si společnou modlitbu chvály v malých společenstvích i s mnoha tisíci lidmi. Dalším pro mne významným okamžikem bylo zúčastnění se jedné evangelické konference, kde jsem neobyčejně pocítil Boží přítomnost ve chvále. Bůh mi tam „promlouval k srdci“ a dal mi obyčejný prorocký obraz, kdy jsem viděl sám sebe, jak klečím ve stínu někoho významnějšího před Králem Králů, a to mě naplňovalo radostí. Tento obraz se mi vryl do paměti. Nejsem zde důležitý já, ale Ježíš. Je velmi důležité, aby byl chválen a my mohli naplnit Jeho největší příkázání lásky. Po této zkušenosti jsme u nás ve farnosti začali pořádat Večery chval – jednoměsíční modlitební setkání.

Tato chválová modlitební setkání se v naší farnosti pořádají již téměř dva roky. Za tu celkem krátkou dobu mě Bůh vyučoval ve chvále. Uvědomuji si tíhu a náročnost úkolu, aby byl Bůh „kvalitně“ chválen a patřičně oslavován. V nebi by si nikdo nedovolil předstoupit před Nejvyššího s byt' i nepatrným hříchem. Je žalostné, v jakém stavu lehkomyšlnosti přistupuje k Bohu většina křesťanů. Na druhou stranu v nebi určitě nikdo nemá strach. Přestože jsme naprosto před Králem nepatrní, On nás přijímá, protože Jeho milosrdenství je věčné.

V této práci bude tedy z více hledisek rozebrána modlitba chvály a uctívání. Zejména bude bráno v potaz, jak se tato modlitba vyvinula v letničním a charismatickém hnutí. Mým přáním je, aby tato práce posloužila k většímu porozumění Božím cestám v tajemství chvály a uctívání a abychom podle Jeho cest více žili.

1. CHVÁLA A UCTÍVÁNÍ V PÍSMU A V DĚJINÁCH

V této kapitole chci uvést základní charakteristiky chvály a uctívání. Naše chvála a uctívání vyjadřuje náš vztah k Bohu, je tedy modlitbou. Chvála a uctívání vychází z toho, co nám Bůh o sobě pověděl a to zejména ve Svatých Písmech. V historii měla modlitba chvály a různé způsoby uctívání mnoho podob a uskutečňovala se v umění a kultuře. Na všechny tyto témata se nyní blíže podíváme.

1.1 Chvála a uctívání jako modlitba

Chvála a uctívání je zaprvé modlitbou, komunikací s Bohem. V této podkapitole budu vycházet především ze čtvrté části Katechismu katolické církve „Křesťanská modlitba“. Tento oddíl je sice nejkratší, ale velmi inspirující. „Základní text byl sepsán ve válkou zmítaném libanonském Bejrútu uprostřed bombových útoků.“¹ V temnotě tak často září velké světlo. Ježíš přišel proto, aby Ti, co jsou ve tmě, viděli veliké světlo (srov. Mt 4,14-16 a J 8,12). Stejně tak ve válce Bůh přichází k lidem, aby jim dal naději, která se pak stala součástí jednoho z nejvýznamnějších katolických děl 20. století.

Bůh touží po našem vztahu, protože On sám je Vztahem. Máme se nejen modlit, máme se stávat modlitbou, jako je napsáno o svatém Františkovi, že: „Nemodlil se jen jako celý člověk, spíše se celý stával modlitbou“ (2Cel 95).² A jestliže se modlitbě vyhýbáme, je to útěk před Tím, který je svatý. Bojíme se o svou svobodu a pohodlí. Bojíme se, že nám Bůh něco vezme. Od dob prvního hříchu je v člověku přítomna nedůvěra a nepochopení Boží lásky.³

Každý má svůj dar a svůj osobitý přístup k Bohu. Genesis líčí modlitbu jako Ábelovu oběť Nejvyššímu nebo Enochovo chození s Bohem a jeho vzývání jména Hospodinova.⁴ Abrahám se modlil především činy a poslušností a budoval Hospodinu oltáře,⁵ Mojžíš byl znám svou přímlovou a přebýváním v Hospodinově slávě,⁶ David byl

¹ SCHÖNBORN Christoph: Cesty modlitby. Modlitba v Katechismu katolické církve, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, 5.

² LEHMAN Leopard: František - mistr a učitel modlitby, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998, 20.

³ Srov. Gn , 3,10, a SCHÖNBORN: op. cit., 14.

⁴ Srov. Katechismus katolické církve, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002 (dále jen: KKC), čl. 2569.

⁵ Srov. KKC, čl. 2570.

⁶ Srov. KKC, čl. 2474 a 2576.

mužem podle Božího srdce, v žalmech ze srdce chválí i naříká. Chtěl, aby Jeruzalémský chrám byl domem modlitby pro všechny národy.⁷ Eliáš a všichni proroci čerpali sílu svého poslání v samotě s Bohem.⁸ „Mám ještě pokračovat? Vždyť by mi nestačil čas, kdybych měl vypravovat o Gedeónovi, Barákovi, Samsonovi, Jeftovi,...“ (Žid 11,32).

V plnosti času pak přišel Ten, který nás učil modlit se. „Pane, nauč nás modlit se.“ (Lk 11,1) říkají Jeho učedníci. Ježíš je jediný Mistr a Učitel, který nám dává poznání Otce. Učí nás důvěře, prostotě, trpělivosti a bdělosti. „Nikdo se nemodlil tak, jako Ježíš.“⁹ Není žádný jiný učitel, od kterého bychom se mohli naučit více, protože On je Božím Synem. Když Mu nasloucháme, dokážeme poznat Boží Otcovské i Synovské srdce, které je ohněm stravujícím a zároveň jemným a tichým vánkem (srov. Žd 12,29 a 1 Kr 19,12). „Když velebně nově a věčné úmluvy, Ježíš Kristus, vzal na sebe lidskou přirozenost, přinesl s sebou do tohoto pozemského vyhnanství chvalozpěv, který po všechny věky zaznívá v nebeských příbytcích.“¹⁰

Je několik možností, jak můžeme rozdělit modlitbu podle různých způsobů a zaměření. Například se modlitba dělí podle způsobu na *ústní modlitbu*, *rozjímání* a *vnitřní (kontemplativní) modlitbu*.¹¹ Další dělení druhů modliteb je podle zaměření: *klanění* (hlavní aspekt uctívání), *prosba*, *přímluva*, *díky* a *chvála*.¹² Právě z této druhé klasifikace chci ve své práci vycházet.

Pojem chvála je podle Katechismu „způsob modlitby, která bezprostředněji uznává, že Bůh je Bohem. Opěvuje ho pro něho samého, oslavuje ho, protože ON JE, bez ohledu na to, co koná.“¹³ Jsou dva základní způsoby chvály: přímo, když chválíme Boha adresně a nepřímo, když mluvíme o něm dobře s druhými lidmi. Chvála může být zaměřená na Boží podstatu – na to, kým On je, dále na Jeho charakter – na to, jaký je a také na Boží skutky – na to, co vykonal.¹⁴

Pojem uctívání může mít příliš široký význam, a proto jej jako způsob modlitby v Katechismu nenajdeme. Jak mu rozumím pro účely této práce já, má k němu

⁷ Srov. KKC, čl. 2579 a 2580.

⁸ Srov. KKC, čl. 2584.

⁹ SCHÖNBORN: op. cit., 27.

¹⁰ DRUHÝ Vatikánský koncil: Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*, (ze dne 14. prosince 1963), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995, čl. 83.

¹¹ Srov. KKC, čl. 2700-2724.

¹² Srov. KKC, čl. 2626-2649.

¹³ KKC, čl. 2639.

¹⁴ Srov. TÓTH Miroslav, Chvála a uctievanie, soubor v elektronické formě: Chvála a uctievanie (Učitel'ské skriptá 12_98).doc, 3.

z Katechismu nejbliže pojem klanění. Tento způsob modlitby „je základní postoj člověka, který uznává, že je tvorem před svým Stvořitelem. Velebí velikost Pána, který nás stvořil, a všemohoucnost Spasitele, který nás osvobozuje od zlého.“¹⁵ Uctívat Boha – dávat mu to, co mu náleží, můžeme mnoha způsoby: životem, svěděním, dobrými skutky, díkůvzdáním...Uctívání je láskyplná reakce na Boží zjevení. Je výrazem respektu, úcty a také přiblížení, projevení náklonnosti a něhy.¹⁶ Je vyjádřením srdce a schopností člověka vyvyšovat Boha celou osobou – duchem, duší i tělem. Jde o normální postoj člověka, který uznává svého Pána.¹⁷

Ve skutečnosti je rozdíl mezi chválou a uctíváním nejednoznačný a i v Písmu se oba tyto pojmy překrývají a prolínají. V obou modlitbách však jde o zaměření na Boha a na srdce Jeho dítěte, nikoliv na naši schopnost Jej chválit a uctívat. Bůh nepotřebuje naši chválu, my Jej potřebujeme chválit. Bůh hledá pravé ctitele, ne jen uctívání (viz J 4,23). Mezi chválou a uctíváním jsou vnímány v tradici modlitby také některé rozdíly. Ke chvále je třeba někdy dobré povzbudit i naše tělo, ale uctívání je intimnější a přichází v poznání Boží blízkosti. Chvála je vždy viditelná a slyšitelná, jen Jediný však ví, jestli skutečně uctíváme v pravdě. Chvála nás tak připravuje na uctívání a padnutí před Nepopsatelným na tvář.¹⁸

V dnešní řeči málo používáme slova jako „chvála“, „díkůvzdání“ a „uctívání“. Spíše používáme slova „blahopřání a dík“. Blahopřejeme druhým k různým příležitostem a děkujeme za to dobré, co jsme od druhých obdrželi. Věřící člověk chválí Boha, za to jaký je, a děkuje za Jeho dary, zvláště za svou spásu. Chvalozpěv je tak vyjádřením spásy a svobody, je opakem závisti, která je nepřející. Chvála ukazuje, že dobro se chce sdílet s druhými. Chválit a přinést druhým radostnou zvěst jsou dvě podobné činnosti. To je zjevné například u evangelisty Lukáše v jeho popisu uzdravování nemocných¹⁹ a také v některých žalmech.²⁰

Proč vlastně máme Boha chválit a za co? „Je jím sám Bůh, z jehož dobroty svět povstal a k němuž se jako k nejvyššímu dobru má neustále vracet. Toto navrácení se koná v přírodě a ve vesmíru nepřetržitě: jednotlivá stvoření se rozvíjejí a docházejí k plnosti dokonalosti, jakou jim Stvořitel určil. Ve stvoření se stále víc a více rozmnožuje Boží

¹⁵ KKC, čl. 2628.

¹⁶ Srov. COLEMAN Michael: Co je to uctívání, <http://www.cho.cz/clanky/Co-je-to-uctivani.html>, (30.10.2008).

¹⁷ Srov. TÓTH: op. cit., 10.

¹⁸ Srov. tamtéž, 11.

¹⁹ Srov. Lk 5,25; 7,16; 13,13; 17,18; 18,43; 19,37.

²⁰ Srov. Ž 30,13; 34,2-4; 117 aj.

moudrost a dokonalost. Tento proces nazýváme šířením Boží slávy, velebením Boha celým stvořením. Kniha žalmů téměř na každé stránce ukazuje ten hymnus slávy a požehnání, který země i nebe vzdávají Stvořiteli (např. Ž 95, 96, 97, 112, 146). Nebo si připomeňme hymnus tří mládenců v ohnivé peci (Dan 3,52-88) a uvidíme, že Bohu oddané duše se umějí zaposlouchat do němé písňe slávy, kterou veškeré stvoření pěje svému Stvořiteli.²¹

Chvála a uctívání tak patří do celého světa a mají své význačné místo zvláště v lidském společenství. Vzorem je nám v Novém zákoně například Mariin chvalozpěv Magnifikat a ve Starém zákoně je toto společenství především v liturgii chrámu. Chvála a radost je v Izraeli záležitost veřejná. Starozákonní člověk byl mnohem více zapojen do společenství rodu, kmene, národa. Chvalozpěvy obsahují především radost z vítězství nad smrtí, jsou vyznáním, že Bůh svou mocí a dobrotou daruje věřícím, kteří se k němu utíkají, život a záchranu. Prototypem zachráněného v Písmu je král David, smrtelně ohrožovaný Saulem.²² Davidovo pronásledování si pak můžeme vztáhnout na Krista, který zvítězí nad smrtí a vstane z mrtvých.²³

Kardinál Chrisoph Schönborn píše o chvále: „Chvála Boží se nepojí s žádným místem, může vystupovat především z našeho srdce. Chvála a láska spolu úzce souvisejí. Pravá a skutečná Boží chvála pochází z lásky, která se těší na Boha. Milující srdce chce chválit a naopak – Boží chválou roste naše láska: "Ze srdce zpívejte a hřejte Pánu"(Ef 5,19). Chvála Boží tak zaplaší rozmrzelost, malomyslnost a hořkost. Srdce se rozšiřuje a roste v důvěře. Učíme se, jako kdysi Izrael, že Bůh skutečně přebývá ve chvále svého lidu. Kousek odtud se otevírá nebe, v němž chvála Boží nebere konce, protože jeho vznešenost je zde nezastřená.“²⁴

K chvále patří odedávna také radost. Radost ze záře Boží nádhery ve stvoření a ve zjevení. Radost ze své spásy, která nás naplňuje štěstím a spokojeností. „Dobrořečit budu Hospodinu v každém čase, z úst mi bude znít vždy jeho chvála“ (Ž 34,2). Pravá radost má vždy vztah k Bohu, který je dárce vší radosti. Svátky a bohoslužba byly v Izraeli hlavním místem náboženské radosti.²⁵ „Neboť naše radost bude natolik osobní, jako je

²¹ WORONIECKI Jacek: Oslavná modlitba, www.krystal.op.cz/amen/2001/Amen78-01.htm (16.7. 2008).

²² Např. 1 Sam 18,11; 19,10; 20,33.

²³ Ž 18; 34; 52; 63 aj. Srov. HRBATA Josef: Písňe království 1, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1996, 27.

²⁴ SCHÖNBORN: op. cit., 40.

²⁵ Poutní žalmy Ž 84, 100, 118, 120-134. a žalmy podzimního novoročního svátku Boží vlády nad světem:

Ž 2, 68, 87, 89, 96-99, 150, k oddílu srov. HRBATA: op.cit., 45-46.

osobní naše víra a jak milujeme Ježíše.²⁶ Co skutečně dává našemu srdci radost v mnohých těžkostech, je pokoj v Bohu. „Mému srdci dáváš větší radost, než mívají oni z hojných žní a vinobraní. Pokojně uléhám, pokojně spím, neboť ty sám, Hospodine, v bezpečí mi dáváš bydlet“ (Ž 4, 8-9).

Existuje mnoho pramenů modlitby a chvály a také mnohé vyjádření našeho vztahu se Stvořitelem, Zachráncem a Utěšitelem. Základním pramenem chvály je Písmo. V Božím slově nacházíme velký důvod ke chvále, protože Slovo se stalo člověkem (viz J 1) a Písma nám podávají „živý“ obraz o úžasném jednání Boha s člověkem v dějinách spásy. Dalším významným pramenem modlitby je tradice a liturgie církve, v níž církev dlouhá staletí mnohými způsoby chválí svého Pána. Do chvály pak musíme vstoupit vírou, nadějí a láskou, které nám dává Bůh.²⁷

V katolické církvi byla a je základním vyjádřením chvály a uctívání Boha liturgie.²⁸ Liturgie znamená službu lidu a je v ní oslavováno především Kristovo velikonoční tajemství.²⁹ „Na službě chvály Bohu a na naplnění jeho plánu se podílejí všichni 'obnovení' v Kristu...na nebi i na zemi.“³⁰ Někteří jsou však určeni církvi, aby této svátostné chvále předsedali. Slavení svátostí je protkáno znameními i symboly ze světa lidí a má vzor v Kristových činech, symbolických gestech a kázáních. Svátosti se projevují slovy a úkony, k chvále v liturgii pomáhají posvátné obrazy a také zvláště zpěv a hudba, vždyť „Kdo zpívá, dvakrát se modlí (Augustin)“³¹ Zvláštním vzorem nám mohou být první křesťané. „V liturgii v prvních staletích křesťanství měla chvála prvořadý význam. Strhávala modlícího se člověka a proměňovala jej v hlasatele chval světu (srv. Ef 1,12).“³²

V liturgii má přední místo slavení eucharistie, která je „zdrojem a vrcholem celého křesťanského života.“³³ Oslava Boží při svaté hostině je mistrovským dílem našeho Pána. Bůh se nám přibližuje pod způsoby chleba a vína, ne složitými filozofickými spekulacemi. Máme zprávu již z roku 155 po Kristu od svatého Justina, mučedníka, jak se slavila eucharistie v té době. Je vidět, že se základní struktura bohoslužby uchovala až do

²⁶ LAETITIA Sestra Marie: Jak prožívat radost, <http://www.cho.cz/clanky/Jak-prozivat-radost.html>, (31.10.2008).

²⁷ Srov. KKC, čl. 2650-2662.

²⁸ Srov. DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL: Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*, čl. 8.

²⁹ Srov. KKC, čl. 1067 a 1069.

³⁰ KKC, čl. 1138.

³¹ Srov. KKC, 1142, 1145, 1151, 1153-1162.

³² ŠMÍD Pavel: Liturgie vrcholem chvály, <http://www.cho.cz/clanky/Liturgie-vrcholem-chvaly.html> (29.10.2008).

³³ KKC, čl. 1324.

dnešních dob. Podstatné pro její slavení je společenství církve, Boží slovo a obětní bohoslužba – posvátná hostina společenství Těla a Krve Páně. Při bohoslužbě slova to jsou čtení z Písma, kázání a přímluvy. Při bohoslužbě oběti se předkládá, proměňuje a přijímá chléb a víno. Jak Pán slíbil, tak k nám přichází v Duchu svatém, v Eucharistii, v níž máme připomínku minulosti, radost v přítomnosti a záruku budoucí slávy.³⁴

Velký výraz chvály je dále denní modlitba církve. Je sestavena tak, aby posvěcovala celý průběh dne a noci.³⁵ Jejimi dvěma stěžejními body jsou části nazývané ranní chvály a večerní chvály. V nich se modlíme hlavně pomocí žalmů, ke kterým se vrátím v následující kapitole. Křesťané se modlili žalmy již od počátku. Je nebezpečí, že při modlitbě žalmů nebudeme rozumět jejich významu. Je třeba se modlit se srdcem otevřeným, a můžeme tak vnímat starozákonní události jako předobrazy událostí nových. Ježíš se tak stává srdcem modlitby žalmů.³⁶

Za dlouhá staletí si církev vytvořila mnohé další formy uctívání a chvály Pána všeho tvorstva - společné i individuální, hlasité i jemné, složité nebo jednoduché. V dnešní době je toto tajemství chvály ve všech církvích více zdůrazňováno. Zdá se, že Duch nás chce něčemu naučit. Zaměříme se dále, co nám na modlitbu chvály a uctívání říká Písmo. „Kdo má uši, slyš, co Duch praví církvím“ (Zj 2,29).

1.2 Chvála a uctívání v Písmu

Náš Bůh je svatý a milosrdný. Ve své absolutní svobodě se rozhodl pro lásku k člověku i přes naše nevěrnosti. Vyvolený národ Izrael tak může zakoušet Boží lásku a věrnost. Modlitba chval a díky v Izraeli, která se často projevuje hudbou, zpěvem a tancem, je radostnou odpovědí na Boží činy, je výrazem zakoušení Boží spásy. O Božích činech a Jeho záchraně svědčí na prvním místě Písmo. „Otcové nazývali bibli prvním vtělením: 'Ve slovech Písma je Pán,' psal svatý Atanáš svému žákovi Marcellinovi (PG 27,44).“³⁷

V Písmu má chvála a uctívání důležité místo ve vztahu Boha k člověku. Oslavování božstva nebo božstev bylo praxí i jiných národů, mimo Izrael, avšak vztah židů ke chvále byl osobnější, ne tak úřední a židé chválili Boha také pro něj samého, nejen, aby si jej

³⁴ Srov. KKC, čl. 1345, 1346, 1348, 1362, 1382, 1391, 1402.

³⁵ Srov. DRUHÝ Vatikánský koncil: Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*, čl. 84.

³⁶ Srov. REFATTO Florido: *Nový člověk, nová píseň*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994, 10-12.

³⁷ HRBATA: *op.cit.*, 7.

naklonili.³⁸ Nyní se tedy podíváme, jaký je význam slov chvála a uctívání v Písmu a čím jsou tyto pojmy spojovány. Připomínám, že pojmy chvála a uctívání se v bibli často překrývají a prolínají ve vnějších projevech a jejich rozdíl není jednoznačný. Dalším příbuzným pojmem k chvále a uctívání je vzdávání díky nebo díkyvzdání. Tento pojem se také prolíná v Písmu s chválou,³⁹ avšak tato práce o něm nepojednává.

1.2.1 Chvála

V širším slova smyslu můžeme celé Písmo vidět jako jednu velkou psanou chválu na Boží ekonomii spásy. Slovo *chvála* (anglické *praise, rejoicing*, hebrejské sloveso *hálal*, řecké sloveso *ainein*, latinské sloveso *laudare*) vyjadřuje naši reakci na to, jaký Bůh je a co koná. Chvála se týká spíše Boha samého, než jeho darů člověku (tomu se říká již zmiňované vzdávání díky).⁴⁰ Podle slovníku profesora Novotného: „V celém starověku byly chvála, uznání, souhlas životním cílem člověka.“ Chválou se „zvyšuje čest, sláva a moc toho, kdo je chválen, ať už jde o člověka nebo o Boha. Kdo není chválen, tomu ubývá na cti, moci a slávě (1 S 15,30)... V Novém zákoně se chválou (*epainos*) myslí především konečné uznání Boží jako výrok Boží při zjevení Kristově (1 P 1,7; Ř 2,29; 1 K 4,5 srov. Mt 25,21.34n) anebo uznání ze strany pověřenců Božích, církve (2 K 8,18) nebo vrchnosti, jejichž funkcí, zastávanou i ve službě Boží, je udělovati chválu dobře činícím (Ř 13,3; 1 P 2,14).“⁴¹

„Nejčastější a nejtypičtější výzvou ke chvále ve Starém zákoně je slovo hallelujah, velejte Jahve, což je podle židovské tradice nejvyšší možná chvála, protože obsahuje Boží jméno i jeho velebení.“⁴² Podle Harrisova slovníku⁴³ „'kořen hebrejského slova ukazuje na upřímnou a hlubokou vděčnost a/nebo uspokojení z chvály nadpřirozeného objektu.' Synonyma (hebrejského slova *hálal*) jsou slova jako: *yádá* – chválit, vzdávat díky; *ránan* – zpívat nebo radostně pokřikovat, volat; *shir* – zpívat; *báarak* – chválit, žehnat; *gádal* – vyvyšovat; *rúm* – velebit; *záamar* – zpívat, hrát. Na rozdíl od uctívání je chvála v Písmu více spojována z hudebním a mluveným projevem, i když neznamena pouze hudební nebo

³⁸ Srov. ŠMÍD Pavel: Modlitba chval v Písmu, <http://www.cho.cz/clanky/Modlitba-chval-v-Pismu.html>, (29.10.2008).

³⁹ Srov. RIDOUARD André: Chvála, in: Slovník biblické teologie, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1981,5. vyd., 145-146.

⁴⁰ Srov. tamtéž.

⁴¹ NOVOTNÝ Adolf: Biblický slovník on-line, http://cb.cz/praha2/bib_slovník_novotny/0200-0250.doc, (8.7. 2008), 50.

⁴² ŠMÍD Pavel: Modlitba chval v Písmu.

⁴³ HARRIS L[...] (ed.): Theological Wordbook of the Old Testament, Chicago: Moody press, 1980, 217.

mluvený projev.⁴⁴ Ve Starém zákoně například: „Chvalte Hospodina, všechny národy, všichni lidé, chvalte ho zpěvem“ (Ž 117,1) a „Dobrořečit budu Hospodinu v každém čase, z úst mi bude znít vždy jeho chvála“ (Ž 34,2 a také např. 2 Pa 5,13). V Novém zákoně je známý verš: „...ale plni Ducha zpívejte společně žalmy, chvalozpěvy a duchovní písně. Zpívejte Pánu, chvalte ho z celého srdce“ (Ef 5,19). Podle toho, s čím je chvála v bibli spojována, lze ji charakterizovat určitými znaky. Vybral jsem deset charakteristik, které dále rozvádím.⁴⁵

Chvála je spojena s *uznáním Boží transcendence, Jeho jinakosti a svatosti*. Mojžíš, o kterém je psáno, že „znal Boha tvář v tvář“⁴⁶ dvakrát mluví v Písmu, že „Není nikdo jako Bůh“ (viz Ex 8,6 a Dt 33,26). Mojžíš, o kterém je také psáno, že jeho tvář po setkání s Bohem zářila Boží slávou, velmi vnímal Boží transcendenci nebo také jazykem Starého zákona Boží svatost. Když sestoupil z hory po rozmluvě s Hospodinem, Izraelité se báli k němu přiblížit pro zář jeho tváře. Také Ježíš zářil při proměnění na hoře a na učedníky padla bázeň.⁴⁷ Jen samotná Boží sláva vzbuzuje posvátnou bázeň. Když se potkáme s Bohem, který je nám blízký a přesto nade všechno jiný, který je třikrát svatý, padne na nás bázeň a touha Jej chválit.⁴⁸ Boží jinakost a neporovnatelnost je nám často připomínána v knize proroka Izaiáše (např. Iz 44,5-6 a 46,9).⁴⁹

Chvála je *vyjádřením Boží přítomnosti*. Při dokončení prvního chrámu (viz 1 Kr 8,10; par. s 2 Pa 5,11-14), když zpěváci chválili Pána, naplnil Hospodinův oblak chrám a kněží byli tak soustředěni na Boha, že nemohli konat svou službu. Boží přítomnost pohltila veškerý prostor a král Šalamoun na to reaguje modlitbou.⁵⁰ Když o Letnicích

⁴⁴ NOVÁK David: Chvála a uctívání, www.cb.cz/novak/files/chvala_a_uctivani.doc, (16.4. 2008), 4.

⁴⁵ Je možno najít v Písmu samozřejmě více charakteristik chvály. Tyto charakteristiky platí většinou také pro uctívání. Zde jsem provedl určitý výběr na základě použité literatury a svého subjektivního vnímání. Také jsem uplatnil subjektivní hledisko v tom, které charakteristiky jsem přiřadil ke chvále a které k uctívání.

⁴⁶ Srov. Ex 33,11 a Dt 34,10. Zvláště druhý z těchto veršů zjevuje, že Mojžíš měl s Bohem velmi důvěrný vztah. Jediný, kdo však Boha skutečně viděl před svou smrtí, byl Nový Mojžíš - Ježíš Kristus - viz Prolog Janova evangelia.

⁴⁷ Událost rozmluvy Mojžíše s Hospodinem a jeho sestoupení do tábora je zaznamenána v knize Exodus v 34. kapitole a Ježíšovo Proměnění na hoře v synoptických evangeliích.

⁴⁸ Jako ve vidění proroka Izaiáše: „Toho roku, kdy zemřel král Uzijáš, spatřil jsem Panovníka. Seděl na vysokém a vznošeném trůnu a lem jeho roucha naplňoval chrám. Nad ním stáli serafové: každý z nich měl po šesti křídlech, dvěma si zastíral tvář, dvěma si zakrýval nohy a dvěma se nadnášel. Volali jeden k druhému: "Svatý, svatý, svatý je Hospodin zástupů, celá země je plná jeho slávy." Od hlasu volajícího se pohnuly podvaly prahů a dům se naplnil dýmem. I řekl jsem: "Běda mi, jsem ztracen. Jsem člověk nečistých rtů a mezi lidem nečistých rtů bydlím, a spatřil jsem na vlastní oči Krále, Hospodina zástupů"“ (Iz 6,1-5).

⁴⁹ Boží transcendenci v souvislosti s chválou a uctíváním krásně vystihuje ve svých dílech Matt Redman. Viz podkapitola 2.4.4 Chvála a uctívání podle Matta Redmana.

⁵⁰ Srov. NOVÁK David: Chvála, díky, uctívání, www.cb.cz/mladez/data/files/Inspirace/chvala.doc, (25.6.2008).

sestoupil na apoštoly Duch svatý, vedl je k veliké chvále.⁵¹ Při křtu vodou nebo „ohněm“⁵² často křesťané dostávají jedno z mnohých charismat ke chvále Svaté Trojice – takzvaný dar jazyků, který v nich vyjadřuje novou Boží přítomnost. Když se člověka dotkne Bůh, člověk nemůže než Jej chválit.

Chvála je *vstupem do Boží přítomnosti*. Při chvále vstupujeme na Boží území, do Jeho blízkosti. On je přítomen stále, jen se mění náš úhel pohledu. Hospodin přislíbuj Izraeli: „Nikdy už nebude slýcháno o násilí ve tvé zemi, o zhoubě a zkáze na tvém území. Svě hradby budeš nazývat "Spása" a své brány "Chvála"“ (Iz 60,18). Chvála není jen branou k Bohu, On také ve chválách přebývá (viz Ž 22,4).⁵³ Při chvále odkládáme své starosti, soustředíme se na Pána, a tím můžeme vstoupit do jeho blízkosti.⁵⁴ V žalmu 100 se dále praví: „Vstupte do jeho bran s díkyvzdáním, do nádvoří jeho s chvalozpěvem! Vzdávejte mu chválu, dobrořečte jeho jménu.“⁵⁵ Naše modlitby se dotýkají Božího srdce a On nad námi jásá a plesá (viz Sf 3,17).

Chvála je *úkol celého stvoření*.⁵⁶ K němu jsme byli stvořeni my lidé i celé tvorstvo. Chvála se tak pro nás stává příkazem. Vše bylo stvořeno pro Boží chválu a slávu a není nic, co by bylo tohoto úkolu zproštěno. Izrael bral chválu často jako svou povinnost, která není nutností, ale radostí.⁵⁷ „Chvalte ho, všichni jeho andělé, chvalte ho, všechny jeho zástupy. Chvalte ho, slunce s měsícem, chvalte ho, všechny jasné hvězdy. Chvalte ho, nebesa nebes, rovněž vody nad nebesy, chvalte Hospodinovo jméno! Vždyť on přikázal, a bylo to stvořeno“ (Ž 148,2-5; srov. také Ž 150 a Jr 13,11). Andělé v nebi se nám zajisté diví, že jsme tak slepí a nevnímáme všudypřítomnou Boží stopu ve stvoření, která vyzývá k Jeho chvále.

Chvála je *znakem Božího lidu*. Křesťané se mohou radovat, že patří tak velkému a vznešenému Bohu. „Vy však jste rod vyvolený, královské kněžstvo, národ svatý, lid náležející Bohu, abyste hlásali mocné skutky toho, kdo vás povolal ze tmy do svého podivuhodného světla“ (1 P 2,9 a také Ef 1,3-14; F 1,11). Předpokladem pro chválu je

⁵¹ Srov. „Všichni byli naplněni Duchem svatým a začali ve vytržení mluvit jinými jazyky, jak jim Duch dával promlouvat...“... všichni je slyšíme mluvit v našich jazycích o velikých skutcích Božích!“ (Sk 2,4.11)

⁵² „Křest ohněm“ - tento pojem popisují v podkapitole 2.1 Duch Svatý – původce chvály.

⁵³ Srov. ZSCHECHOVÁ Darlene: Uctievanie za hranicami všednosti, Bratislava: Slovo života international Bratislava, 2007, 46.

⁵⁴ Srov. COLEMAN Michael: Vstupte do jeho bran s díkyvzdáním..., <http://www.cho.cz/clanky/Vstupte-do-jeho-bran-s-dikuvzdanim.html>, (30.10.2008).

⁵⁵ Srov. NOVÁK: Chvála, díky, uctívání.

⁵⁶ Srov. například: ZSCHECHOVÁ, op. cit., 21-24.

⁵⁷ Srov. ŠMÍD Pavel: Modlitba chval v Písmu.

společenství spravedlivých, kteří mají pokorné srdce, aby uznali Boží velikost, a jsou ochotni na ni odpovědět.⁵⁸ Znakem toho, co se pozvedá proti Bohu, je pýcha. Pyšní lidé odmítají vzdát Bohu chválu. „Lidé hynuli nesmírným žárem a proklínali Boha, který má moc nad takovými pohromami; ale neobrátili se, aby mu vzdali čest“ (Zj 16,9; srov. také Ř 1,21).

Chválit Pána máme *vždy a všude*. Pozná-li člověk Boha, má touhu Jej chválit bez přestání a na všech místech přinést Jeho slávu. Máme chválit, když se na to cítíme (Jk 5,13), i když se na to necítíme (Ž 42,6). Máme oslavovat Hospodina brzy ráno (Ž 57,8-9) i po půlnoci (Ž 119,62). Celý den a noc (1 Pa 9,33) a neustále (Ž 34,2 a Abk 3,17-18). Na celém světě má být vzdávána chvála našemu Bohu (Ž 113,3). Zvláště pak v shromáždění svatých (Ž 22,23; 35,18; 107,32) a mezi lidmi a národy (Ž 96,3).⁵⁹

Chválami nejen těšíme a oslavujeme Hospodina, ale také jimi *sdělujeme poselství Božímu lidu*. Chvála je jedním ze způsobů zvěstování. Je často spojována s verbalizovaným sdělením Božích skutků, například když svatopisec mluví v žalmu 51,12-21, že důležité je pro Boha čisté srdce a zkroušený duch, ne oběti a celopaly; nebo v Novém zákoně: „V ten čas řekl Ježíš: 'Velebím, tě Otče, Pane nebes i země, že jsi ty věci skryl před moudrými a rozumnými a zjevil jsi je maličkým. Ano, Otče, tak se ti zalíbilo. Všechno je mi dáno od Otce; a nikdo nezná Syna než Otec, ani Otce nezná nikdo než Syn – a ten, komu by to Syn chtěl zjevit'“ (Mt 11,25-27). Když Boha chválíme, ostatní Jej mohou poznat a zakusit, že On si zaslouží naši pozornost. Chvála se tak stává svědectvím.⁶⁰

Chvála není chválou, pokud není *projevena navenek*. Samozřejmě Bohu záleží zejména na postoji srdce, ale chvála je skutečně v Písmu spojena s vnějším projevem. Chvála je svobodným, navenek vyjádřeným postojem člověka, který poznal Boha a má z něj radost.⁶¹ „...ať tanečním rejem chválí jeho jméno, ať mu pění žalmy při bubnu a při cítaře“ (Ž 149,3; srov. také např. Ž 150 a jiné výše zmiňované citáty).

V Izraeli a později u křesťanů je také chvála odedávna *spojována s bohoslužbou*. Účast lidu na bohoslužbě byla často živá a radostná. V Izraeli se oslavovaly různé svátky a významné události národního života (korunovace krále, vítězství v bitvě, posvěcení

⁵⁸ Srov. RIDOUARD André: Chvála, in: op. cit., 145.

⁵⁹ Srov. TÓTH: op. cit., 4-5.

⁶⁰ K posledním odstavcům srov. NOVÁK: Chvála a uctívání, 5.

⁶¹ Srov. Chvála, www.poutnici.com/chvala.html, (9.7.2008).

chrámu) se všemi prvky Boží chvály (srov. 1 Pa 16,36; Neh 8,6). Stejně tomu bylo odedávna v křesťanských společenstvích (Srov. Sk 2,46n; 1 K 14,26; Ef 5,19).⁶²

Dále se v Písmu vyskytuje pojem „oběť chvály“. Obětí chvály člověk přináší sám sebe Bohu.⁶³ „Bože, sliby tobě dané splním, přinesu ti oběť chvály (Ž 56,13 a srov. také Ž 50,14; 107,22) a „Přinášejme tedy skrze Ježíše stále oběť chvály Bohu; naše rty necht' vyznávají jeho jméno“ (Žd 13,15 a také pojem „duchovní oběť“ v 1 P 2,5 a „oběť za hlaholu polnic“ v Ž 27,6). Chvála je také spojena s obětí chválicího. Musíme na ni vynaložit přípravu - očistit se od nečistoty (Ž 24,3-4), vynaložit na chválu energii a vyhradit si pro Pána čas.⁶⁴

1.2.2 Uctívání

Přejděme k druhému významově podobnému slovu, „uctívání“ (anglicky *worship*, řecké sloveso *proskinein* nebo *latrein*, latinské sloveso *adorare*). Vyjadřuje postoj úcty, je odpovědí na Boží zjevení. Uctívání je „úplné vydání sebe sama a všeho, co je nám drahé, Bohu. Uctívání je zcela zaměřené na toho druhého, nikoli na nás samotné.“⁶⁵ Uctívání má široký význam: „Ve Starém zákoně vidíme mnoho různých odpovědí na Boží zjevení. Díkůvzdáním, chválou, povinnými i dobrovolnými oběťmi, dodržováním rituální čistoty, poslušností zákona, účastí na rituálech přikázaných zákonem.“⁶⁶ Toto vše můžeme nazvat uctíváním.

Původ řeckého slova *proskinein* je ve slovu líbat, jako když pes olizuje ruku svého pána` a jeho význam `v pokoře padnout na tvář, jako znamení úcty`.⁶⁷ Význam slova dále může být i „pokleknout, sklonit se k zemi. Převzato z pokleknutí před panovníkem a ukázání prázdných dlaní na znamení, že s sebou nenesu žádnou zbraň.“⁶⁸ Ježíš použil toto slovo třikrát ve známém verši Janova evangelia o uctívání (viz J 4,23).⁶⁹ Nyní opět najdeme deset charakteristik uctívání v Písmu, které mezi sebou často spolu úzce souvisí:⁷⁰

⁶² Srov. RIDOUARD André: Chvála, in: op. cit., 146.

⁶³ Srov. ŠMÍD Pavel: Modlitba chval v Písmu.

⁶⁴ Srov. NOVÁK: Chvála, díky, uctívání a TÓTH: op. cit., 8.

⁶⁵ LA RIVIÈRE Leen: Křesťan a tvořivost, Praha: Continental Sound/Christian Artist ve spolupráci s vydavatelstvím Rosa, 2006, 19.

⁶⁶ NOVÁK: Chvála a uctívání, 1.

⁶⁷ Srov. TÓTH: op. cit., 10.

⁶⁸ NOVÁK: Chvála, díky, uctívání.

⁶⁹ „Ale přichází hodina, ano již je tu, kdy ti, kteří Boha opravdově ctí, budou ho uctívat v Duchu a v pravdě. A Otec si přeje, aby ho lidé takto ctíli.“ Srov. JONG John de: Létání v bouři, Brno: Postilla, 2003, 36.

⁷⁰ Tyto charakteristiky platí většinou také pro chválu. Viz pozn. číslo 46 na straně 14.

Uctívání je *reakcí na Boží blízkost, Jeho zjevení*. Bůh je nám neobyčejně blízko (srov. Sk 17,27-28). Stejně jako Boží transcendence, může nás uvádět v úžas Boží blízkost. Když poznáváme Boha, nemůžeme než Jej uctívat a někdy padáme před Božím majestátem a Jeho mocí: „...Když jsem ho spatřil, padl jsem k jeho nohám jako mrtvý“ (Zj 1,17; srov. také Sk 9,4; Ez 1,28). V Boží blízkosti si uvědomujeme mnohotvárné hnutí našeho nitra, poznáváme také svoji bezvýznamnost a hříšnost (Jb 42,1-6), a vzdáváme Mu rozechvělou a vděčnou úctu (Ž 5,8; Gn 24,48).⁷¹

Uctívání *patří pouze Bohu*, jak nám vzkázal jasně Ježíš: „Tu mu Ježíš odpoví: 'Jdi z cesty, satane; neboť je psáno: 'Hospodinu, Bohu svému, se budeš klanět a jeho jediného uctívat''“ (Mt 4,10 par. s Lk 4,8). To také mluvil svatý anděl Janovi při vidění v knize Zjevení: „Tu jsem padl na kolena k jeho nohám. Ale on mi řekl: 'Střez se toho! Jsem jen služebník jako ty a tvoji bratří, kteří vydávají svědectví Ježíšovi. Před Bohem poklekní!“ (Zj 19,10). To také řekl apoštol Petr Kornéliovi, když před ním z velké úcty poklekl (ve Sk 10,25-26). Starý zákon udává příklady klanění lidem, ale nikdy v záměně s úctou patřící Bohu (viz Gn 23,7.12; 2 S 24,20). Je však naprosto zakázána modloslužba tj. uctívání model či úcta k jiným bohům (např. Ex 34,14). Bohu tím jde o čistotu našich vztahů.⁷²

Uctívání *je úzce spojeno s Kristem*, s tím, kdo je a co pro nás učinil. „...a k slávě Boha Otce každý jazyk aby vyznával: Ježíš Kristus jest Pán“ (F 2,11). Víra poznává v Ježíši Božího Syna hodného takové adorace. V evangeliích je to vidět již v příběhu o klanění mudrců (Mt 2,2.11) při Ježíšových zázracích (např. Mt 14,33) a po oslavení (Lk 24,52). Známé chvalozpěvy, ve kterých se uctívá Kristus, jsou zejména v listech apoštola Pavla a v knize Zjevení (srov. F 2,6-11 a Ko 1,15-20; Zj 5,9.12-14; 7,10-11; 11,15-16).⁷³

Uctívání *je spojeno s vyvrcholením dějin spásy*, kdy bude Bůh všechno ve všem (srov. 1 K 15,28). „Kdo by se nebál Tebe, Pane, a nevzdal slávu tvému jménu, neboť ty jediný jsi Svatý; všechny národy přijdou a skloní se před tebou, neboť tvé spravedlivé soudy vyšly najevo“ (Zj 15,4; a jinde v knize Zjevení). V nové zemi bude našim chrámem Bůh všemohoucí a Beránek. Bůh bude našim světlem a národy Mu odevzdají svou slávu (viz Zj 21).

⁷¹ Srov. VAULX Jules de a GUILLET Jacques: Klanět se, in: Slovník biblické teologie, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1981,5. vyd., 170-171.

⁷² Srov. tamtéž, 170.

⁷³ Srov. tamtéž, 171. Je také velmi důležité učit se uctívat Krista v plnosti, mít o Něm ucelenější obraz. Znát Krista ukřižovaného i vzkříšeného a oslaveného. Vnímat více z Jeho bohatství. Srov. REDMAN Matt: Tvárou k zemi, Sabinov: Dom Júdov, 2005, 57-65.

Pro uctívání je charakteristická *pokora*. Jde o základní postoj člověka, který uznává, že je jen tvorem před svým nade vše dokonalým Stvořitelem. Pokora je pravda, souvisí s pravdivým viděním sebe a pravdivým viděním Nepopsatelného a Nezměřitelného Boha. „Kdo smí nerozvážně zatemňovat úrdek Boží? Ano, hlásal jsem, čemu jsem nerozuměl. Jsou to věci pro mě příliš divuplné, které neznám.... Jen z doslechu o tobě jsem slyšel, teď však jsem tě spatřil vlastním okem. Proto odvolávám a lituji všeho v prachu a popelu““ (Jb 42,3.5-6).

Uctívání *je spojeno s vědomím, vyznáním a úžasem nad Boží moci a Jeho majestátem*. Bůh je mocnější než všechny armády a zbraně na zemi. Je mocnější nad všechny zuřící bouře, zemětřesení, tsunami a běsnící požár.⁷⁴ Boží spravedlivý pochopili svou bezmocnost v těžkých situacích a svou závislost na Bohu.⁷⁵ „Miluji tě vroucně, Hospodine, moje sílo. Hospodine, skalní štíte můj, má pevná tvrzi, vysvoboditeli, Bože můj, má skálo, utíkám se k tobě, štíte můj a rohu spásy, nedobytný hrade! Když jsem vzýval Hospodina, jemuž patří chvála, byl jsem zachráněn před svými nepřáteli“ (Ž 18,2-4; srov. také Mt 8,2; Mt 14,32-33; L 5,4-8).

Uctívání je často spojeno *s prosbou a vírou v Boží pomoc a záchranu*. Bůh je nadějí a posilou těch, kdo Jej vzývají. Jen Bůh nás může zachránit před zlem, hříchem a smrtí. Člověk může nechat přerůst svou prosbu do uctívání a naopak. „A hle, jedna kananejská žena z těch končin vyšla a volala: "Smiluj se nade mnou, Synu Davidův! Má dcera je zle posedlá." Ale on jí neodpověděl ani slovo. Jeho učedníci přistoupili a žádali ho: "Zbav se jí, vždyť za námi křičí!" On odpověděl: "Jsem poslán ke ztraceným ovcím z lidu izraelského." Ale ona přistoupila, klaněla se mu a řekla: "Pane, pomoz mi!"(Mt, 15,22-25; 9,18; také Mt 8,2 par. s L 5,12 a mnohé texty z evangelíí o uzdravení).

Uctívání je *vyjádřením vděčnosti za obdrženou spásu*. Srdce, které Bůh zachránil, nepotřebuje, aby mu někdo říkal, koho má uctívat. Radost a poznání, že máme být za co vděční, že Bůh nám nejen připravil nebe nad všechno očekávání, ale pomáhá a zachraňuje nás už teď na zemi, je velkým pramenem pro uctívání. „Hospodine, tebe vyvyšuji, neboť jsi mě vytáhl z hlubin, nedopřáls mým nepřátelům, aby se nade mnou radovali. Hospodine, Bože můj, k tobě jsem volal o pomoc a uzdravils mě. Vyvedl jsi mě z podsvětí, Hospodine, zachovals mě při životě, abych nesestoupil v jámu. Pějte žalmy Hospodinu, jeho věrní, vzdejte chválu tomu, co připomíná jeho svatost“ (Ž 30,2-5 a mnohé žalmy oslavující

⁷⁴ HROMASOVÁ Roberta: 52 způsobů, jak učit děti modlitbě (Ukázka z knihy), <http://www.samuelcz.com/u/15045.html>, (10. 11. 2008).

⁷⁵ Srov. ŠMÍD Pavel: Modlitba chval v Písmu.

záchrana od Hospodina např. Ž 22,22-29; 40,2-4; 76; 103 ad. V Novém zákoně např. Zachariášův chvalozpěv Lk 1,68-79).⁷⁶

Uctívání se často vyjadřuje *fyzickým postojem*. Klečením: „Přistupte, klaňme se, klekněme, skloňme kolena před Hospodinem, který nás učinil“ (Ž 95,6; také např. Mt 2,2; 4 a 5 kap. knihy Zjevení atd.). Stáním: „Kněží stáli na svých místech, též lévijci s hudebními nástroji k oslavě Hospodina; ty dal zhotovit král David, aby jimi vzdávali Hospodinu chválu, protože jeho milosrdenství je věčné. Chválili Hospodina, jak je pověřil David. Kněží naproti nim troubili a celý Izrael stál“ (1 Pa 7,6 a také Ž 135,1-2). Zdvíženýma rukama: „Chci tedy, aby se muži všude ve shromáždění modlili, pozvedajíce ruce v čistotě, bez hněvu a hádek“ (1 Tm 2,8 a také např. Ž 134,2-3; Neh 8,6). V Písmu není vzdálené uctívat Boha tleskáním, tancem, křikem apod.,⁷⁷

Uctívání, jak nám je odkázal Kristus, má být nakonec *konáno v Duchu a v pravdě*: „Ale přichází hodina, ano již je tu, kdy ti, kteří Boha opravdově ctí, budou ho uctívat v Duchu a v pravdě. A Otec si přeje, aby ho lidé takto ctili. Bůh je Duch a ti, kdo ho uctívají, mají tak činit v Duchu a v pravdě“ (J 4,23-24). Důležitým je pro Boha opravdovost – charakter uctívání. Uctívání není únikem z reality ani psychické cvičení. Žijeme v těle a tělo je dobré.⁷⁸ A v Duchu také neznamená uctívat tiše nebo ve vytržení. Znamená to uctívat Pána tím nejvnitřnějším. V pravdě znamená s čistým a upřímným srdcem, bez lží, přetvářek a polopravd.⁷⁹

Uctívání můžeme dále rozdělit také podle toho, jestli se jedná o rituální nebo nerituální uctívání a zda je společné nebo individuální. „Rituální uctívání celého společenství“ ve Starém zákoně má svůj původ ve stánku smlouvy a později v chrámu. Bůh dal příkazy Izraeli, jak jej mají uctívat v systému obětí a výročních svátků. „Všechny obětní obřady měly vyjadřovat vnitřní postoj a připravenost srdce vzdát se toho nejcennějšího.“⁸⁰ Po pádu chrámu a návratu ze zajetí vzniklo nerituální uctívání v synagoze, kde se Izraelci scházejí ke studiu Zákona, k zpěvu a k modlitbám. Na rozdíl od předešlého nejsou v Písmu instrukce, jak má probíhat bohoslužba v synagoze.

„Individuální rituální uctívání“ se týkalo jednotlivce, který ve Starém zákoně skrze kněze přinášel oběti. Toto přinášení obětí bylo přesně popsáno v zákoně. Dále je v Písmu popsáno také „individuální nerituální uctívání“ – modlitba – např. když služebník

⁷⁶ K posledním odstavcům srov. NOVÁK: Chvála, díky, uctívání.

⁷⁷ Srov. TÓTH: op. cit., 5-8.

⁷⁸ Srov. JONG, op. cit., 24.

⁷⁹ Srov. tamtéž, 12.

⁸⁰ ŠMÍD Pavel: Modlitba chval v Písmu.

Abrahamův po nalezení vhodné nevěsty pro Izáka padá na kolena a uctívá Hospodina (Gn 24,26-27) nebo když Chana chválí Boha za svého syna Samuela v 1 S 2,1-10.⁸¹

Starozákonní rituální uctívání celého společenství, se svým systémem obětí a svátků, se v Novém zákoně ruší díky Kristově oběti. Díky Kristu můžeme přijít do svatyně svatých cestou novou. On je náš velekněz a my jsme chrámem Ducha svatého.⁸² V Novém zákoně nás Kristus a Písmo vybízí ke slavení Eucharistie (např. Mk 14,22-25), ke křesťanské iniciaci – ke křtu (např. Mt 28,19-20), k odpouštění hříchů (např. J 20,21-23), k modlitbě za nemocné (Jk 5,14-15), apod. Během staletí se v mnohých církvích vyvinuly z těchto příkazů rituály nabitě symboly, ukazující na pramen pravé zbožnosti - Krista - Proroka, Kněze a Krále.

Nový zákon nás povzbuzuje, abychom se setkávali také v rituálním i nerituálním uctívání při bohoslužbě, vyučování, zpěvu, modlitbě, prorokování: „Nezanedbávejte společná shromáždění, jak to někteří mají ve zvyku, ale napomínejte se tím více, čím více vidíte, že se blíží den Kristův“ (Žd 10,25; také viz 1 Kor 14,26 a 1 Tim 4,13). Křesťané zvláště v poslední době vytvářejí malá společenství, v nichž uctívají Boha formou jim blízkou.

Individuální rituální uctívání ze Starého zákona se podobně také ruší Ježíšovou obětí. Nový zákon nám nedává pokyny, jakou individuální formou máme uctívat Boha. Ježíši jde o srdce, o postoj (viz známý text J 4,20-24). V Novém zákoně je důraz položen na bohoslužbu všedního dne, kdy máme uctívat Boha vším, co jsme, a vším, co máme: „Vybízím vás, bratří, pro Boží milosrdenství, abyste sami sebe přinášeli jako živou, svatou, Bohu milou oběť; to ať je vaše pravá bohoslužba“ (Ř 12,1).⁸³

Když to shrneme, můžeme vidět několik věcí: „Jakkoli ve Starém zákoně existuje uctívání i mimo rituál a je i pro širší vrstvu vyvoleného lidu, než jen pro kněze, stále vidíme předěl mezi sakrálním a profánním. Příchodem Krista se toto poměrně ostré ruší. Otázka již nestojí, zda jsem na svatém místě, ve svatém oděvu, připravený k uctívání, jako spíš zda ta či ona oblast života je pod Boží vládou.“⁸⁴ Pro uctívání je důležitý symbol, zvláště patrný ve Starém zákoně – stánek smlouvy, chrám a s nimi související bohoslužba. Tuto důležitost symbolu převzala a upravila do novozákonní podoby bohoslužby zvláště katolická a pravoslavná tradice.

⁸¹ Srov. NOVÁK: Chvála a uctívání, 1.

⁸² Zachyceno v listu Židům v deváté a desáté kapitole

⁸³ Srov. NOVÁK: Chvála a uctívání, 2-3.

⁸⁴ NOVÁK: Chvála a uctívání, 3.

Uctívání není vším, co máme dělat. Bez lítosti a obrácení k Bohu nedojdeme. Bůh touží, aby naše uctívání bylo pravdivé a pokorné. „Z uvedeného je jasné, že slovem uctívání je v Novém zákoně míněn velmi široký rámec. Dost dobře nelze význam tohoto slova ztenčit pouze na zpěv či na liturgii. Pokud vezmeme hlavní slova použitá pro uctívání (*proskinein, latrein*), potom je příznačné, že jejich význam především ukazuje na životní styl respektive uctívání Boha v každodenním životě spíš, než na něco institucionalizovaného. Novozákonní věřící má Boha uctít vším.“⁸⁵

1.2.3 Chvála a uctívání v knihách Písma

Protože téma chvály a uctívání v knihách Starého zákona je velmi široké, budu se zabývat Knihou žalmů a pak se zaměřím na Nový zákon. V žalmech najdeme nejen chválu a uctívání, ale také zvěstování Božích činů, prosbu o požehnání, nárek či úzkost, které jsou však vyjádřením naděje na spásu. Přednes žalmů byl spojen s uměním, recitací nebo hudbou. Slovo hudba je v bibli použito dvanáctkrát častěji nežli slovo peklo. Na hudbu je tak v bibli kladen velký důraz.⁸⁶ Klasickým místem zpěvu v Izraeli je bohoslužebné shromáždění, klasickou formou je *berakah* (žehnání) a klasickým repertoárem právě žaltář.⁸⁷

Žaltář je jako skoro všechna starověká liturgická literatura anonymního původu. Každý žalm má více autorů a v některých, zdá se, se zrcadlí vliv Izaiášův, Jeremiášův, Kazatele, Sirachovce, aj., ovšem je to řídký případ. Spíše lze z obsahu a formy soudit na časové a místní okolnosti vzniku (královský dvůr, chrámová bohoslužba, akademie deuteronomistických mudrců, apod.). V žalmech věřící všech dob „poslouchali zpěv Ducha svatého“ (Svatý Augustin, Enarr. In psalmos 26,II,1; PL 36,197-200). Žalmy jsou zároveň Kristovou modlitbou, církevní bohoslužbou a naší osobní modlitbou.⁸⁸

Žalmy jsou modlitbou Krista, nejen proto, že se je Pán modlil,⁸⁹ ale také proto, že ony hovoří o něm.⁹⁰ V evangeliích máme čtyřiapadesát přímých citátů ze žalmů, kterými

⁸⁵ Tamtéž, 3.

⁸⁶ Srov. TÓTH: op. cit., 18.

⁸⁷ Srov. KUNETKA František: Stručné dějiny hudby a zpěvu v liturgii, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1999, 7.

⁸⁸ Srov. HRBATA: op.cit., 7,17.

⁸⁹ Např. o každém sabatu v synagoze, na poutích do Jeruzaléma, citoval je v hovorech s přáteli i protivníky, modlil se je na kříži.

⁹⁰ Srov. L 24,27.44; J 5,39.

Ježíš mluví jako v předobrazech o sobě.⁹¹ Žalmy jsou také oficiální modlitbou Izraele i novozákonní církve. Aspoň pětadesát žalmů jsou vysloveně bohoslužebné modlitby a zpěvy a stejný počet žalmů je spojení soukromé modlitby s modlitbou v chrámu. Žaltář dostal proto název „zpěvník poexilní církve starozákonní“ a používal se hlavně v bohoslužbě, zvláště od posledního většího přepracování ve čtvrtém století před Kristem.⁹²

Při mešní bohoslužbě slova zaznívají vždy žalmy pro zdůraznění slyšeného poselství ve čteních a navozují atmosféru chvály, díků, prosby nebo smíru. Žalmy se modlíme jako kolektivní i osobní modlitbu v denní modlitbě církve. Každý člověk může v nich najít osobní vyjádření své situace a rozpoložení a dát svému Bohu sebe samého⁹³

„Žalmy jsou písně. Rozum nezpívá, duše zpívá ve štěstí, v bídě, z bolesti i z radosti. Když dovolíš citu duše, aby se vyjádřil. Duše chce, aby život byl písní. Duši lze srovnat se strunami hudebního nástroje: Bůh uvádí struny do pohybu, a to brnknutím událostí, nárazem bolesti, váním dějinného větru aj., a tím vzniká hudba, ať je to jemným hlazením smyčce, či úderem na buben. Žalmy jsou božsko-lidským dílem: Bůh začíná s hudbou, jak jsme si obrazně uvědomili; člověk pak zpívá, když nese všechny životní situace k Bohu (Ž 45,2) a ví, že je slyšen. Tím se rozpouští všechno tvrdé a hořké, vina, nářek i kletba, a vše může stoupat k Bohu jako chvála...“⁹⁴

Žalmy můžeme rozdělit do několika skupin – *žalmy s tématem Izraele* (jeho dějiny, Jeruzalém, chrám, zákon),⁹⁵ *Královské žalmy*,⁹⁶ *žalmy „Jahveho ubožáků“*,⁹⁷ *poučné žalmy*,⁹⁸ *Nářky osobní i společné*,⁹⁹ a nakonec *žalmy díků a chval*. Tyto se dělí na *chvály obecně* (Žalmy 33, 65, 66, 92, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 103, 113, 117, 135, 138, 145, 146, 147A, 148, 149, 150), *chvály za Velikonoce* (Žalmy 111, 114, 118, 136), *chvály za stvoření* (Žalmy 8, 19A, 29, 104) a *chvály v liturgii* (Žalmy 24, 47, 68, 81, 93, 115, 116B). Dále se

⁹¹ Např.: „Ježíš jim řekl: "Což jste nikdy nečetli v Písmech: 'Kámen, který stavitelé zavrhl, stal se kamenem úhelným; Hospodin to učinil a je to podivuhodné v našich očích'?" (Mt 21,42 převzato ze Ž 118,22-23)

⁹² Srov. HRBATA: op.cit., 45.

⁹³ Srov. tamtéž, 7-11.

⁹⁴ Tamtéž, 15.

⁹⁵ Např. Žalmy 48, 77, 78, 87, 84, 119.

⁹⁶ Např. Žalmy 18, 21, 45, 110, 144.

⁹⁷ Např. Žalmy 4, 16, 42, 63, 51, 115, 22, 130, 139.

⁹⁸ Např. Žalmy 1, 15, 32, 52, 128.

⁹⁹ Např. Nářky osobní 3, 9, 11-14, 28, 38, 53-57, 88, 120, 140; a nářky kolektivní 44, 60, 74, 79.

některé žalmy nazývají *Žalmy hallelové* („Chvalte Boha“). *Velký hallel* jsou žalmy 118 a 136 a *Malý hallel* žalmy 113-117 a 146-150.¹⁰⁰

Jak je vidět, žalmů zabývajících se chválou je velký počet. Předmětem chvály je stvoření a exodus - vysvobození Izraele z otroctví. V této skupině žalmů nacházíme nejsilnější vlivy orientální poezie, stvoření je personifikováno a vyzýváno, aby hlasem celého stvoření chválilo Nejvyššího – hory tak mohou tančit a řeky tleskat.¹⁰¹ V žalmech je také napsána velká chvála na Boží milosrdenství, moc a moudrost. Ve dvanácti žalmech převažuje čistá Boží chvála; člověk neprosí o nic pro sebe. Schématem chvalozpěvných žalmů je velmi často toto pořadí: a)Boží oslovení, b)chvála na začátku žalmu leckdy s díkem, c) žalozpěv s prosbou o záchranu, d)chvalozpěv a díky na konci žalmu (vzor máme v Ž 7). V oslovení je často vášnivý poukaz na to, že Bůh nebude oslaven, když nechá prosebníka zemřít. Zračí se zde velká důvěra a starost o Boží slávu, nejen o svou záchranu. Ze záchranu pak vychází „nová píseň“ – tj. nová chvála a dík.¹⁰²

Kromě žalmů svědčí o chvále zejména systém obětí, skrze které se v době Starého zákona uskutečňoval vztah k Bohu. „Existovaly dva základní druhy obětí: Oběti smířčí – předmětem oběti je člověk – oběť za hřích, oběť za vinu a oběti k počtě Bohu – předmětem oběti je Bůh – oběť zápalná, oběť přídavná, oběť pokojná. Všechny tyto oběti však byly pouze symbolem něčeho, co má přijít. Skutečností se stal Ježíš Kristus. On byl tou dokonalou obětí, a proto již není třeba žádných dílčích obětí, ale pro vztah k Bohu je Jeho oběť plně postačující, ať už jako smíření nebo jako výraz pocty svatému a dokonalému Bohu.“¹⁰³

Nový zákon se tolik jako Starý zákon tématem chvály nezabývá, ale chválu obsahuje. Ježíš je učitelem modlitby včetně modlitby chvály. On vzdal Otci to nejvyšší možnou a pravou chválu. Zvolání "Haleluja" je v Novém zákoně radostným výkřikem nad Kristovým zmrtvýchvstáním a Jeho vítězstvím.¹⁰⁴ Kristův život byl uctíváním v Duchu a pravdě. Ježíšův život se odvíjel v židovském nábožensko-kulturním pozadí. Ježíš přijímá pozvání na svatby a hostiny, kde se tančí a zpívá. Jediné místo, kdy Ježíš zpívá, je v Mk 14,26 při závěru poslední večeře. Stojí tam - *hymnésantés ekselthon* („když zazpívali

¹⁰⁰ Rozdělení je podle knížky REFATTO: op. cit., 13-20. Mezi biblisty samozřejmě neexistuje naprostá shoda jak co do dělení, tak co do konkrétního určení jednotlivých žalmů.

¹⁰¹ Srov. tamtéž, 18.

¹⁰² Např. Ž 33,3; 40,4; 96,1; 98,1; 144,9; 149,1; K oddílu srov. HRBATA: op.cit., 27,36.

¹⁰³ Význam obětí ve Starém Zákoně a dnes, www.poutnici.com/vyznam-obeti-ve-starem-zakone-a-dnes.html (8. 7. 2008).

¹⁰⁴ Srov. ŠMÍD Pavel: Modlitba chval v Písmu.

chvalozpěv“). Jedná se o zpěv halelových žalmů po čtvrtém kalichu večeře paschy – zpěvy jsou součástí židovské velikonoční večeře, při níž náš Pán ustanovil eucharistii.

V prvotní církvi je ve Sk 2,42 mezi jinými znaky prvotního společenství uvedena také modlitba (*proseuchai*). Může to znamenat také zpěv žalmů, když Židé označovali žalmy výrazy *tehilim* (písně chvály) nebo *tefilót* (modlitby). Křesťanské shromáždění také bylo spojeno s hostinou a zde po vzoru židovských a antických hostin se také zpívalo nebo recitovalo.¹⁰⁵

První křesťané vzdávali chválu prostřednictvím Ducha svatého (Sk 2,47; 10,46). Chválili prostřednictvím starozákonních žalmů: „...a s vděčností v srdci oslavujte Boha žalmy, chválami a zpěvem, jak vám dává Duch“ (Ko 3,16). Některé z žalmů církev brzy chápala v christologickém smyslu. Také téměř každá epištola začíná chvalozpěvem.¹⁰⁶ Jedním z hlavních projevů chvály v Novém zákoně je také díkůvzdání – eucharistie.

Typickým příkladem modlitby chvály jsou v Novém zákoně chvalozpěvy. „Atmosféra chvalozpěvů Nového zákona oslavuje tajemství Kristovo, tajemství spásy a přechází ve vyznání křesťanské víry a života z ní.“¹⁰⁷ Nejstaršími novozákonními zpěvy jsou christologické hymny (např. F 2,6-11; Ko 1,15-20; 1 Tim 3,16). V evangeliu podle Lukáše najdeme několik známých chvalozpěvů, které církev převzala do své denní modlitby. V 16. kapitole Skutků je dále popsána událost, kdy apoštol Pavel a jeho společník Silas zpívali Bohu chvalozpěvy (*hymnou ton theon*).

Také Knihu zjevení můžeme označit za knihu novozákonních žalmů a hymnů.¹⁰⁸ Jedna skladatelka písní Christina Rossetiová pověděla, že ve čtvrté a páté kapitole knihy Zjevení je nebe znázorněné jako domov hudby. V těchto kapitolách je psáno, že chvála není jen záležitostí lidí. Všechno tvorstvo na nebi, na zemi, pod zemí i v moři a všechno co je v nich zpívá Tomu, který je na trůnu.¹⁰⁹ Svatba Beránkova, eschatologické spojení Ženicha a nevěsty, bude společenstvím nikdy nekončící lásky a chvály.¹¹⁰

O různorodosti chvály u prvních křesťanů svědčí Nový zákon. „V listě Efezanům (5,19 par. Ko 3,16) je jmenována trojice zpěvů: žalmy (*psalmoi*), chvalozpěvy (*hymnoi*), duchovní písně (*odai pneumatikai*)...Výraz "duchovní písně"(*odai pneumatikai*) lze také

¹⁰⁵ Srov. KUNETKA: op.cit., 9.

¹⁰⁶ Srov. Chvála v Novém Zákoně, www.poutnici.com/chvala-v-novem-zakone.html, (8.7.2008).

¹⁰⁷ ŠMÍD Pavel: Modlitba chval v Písmu.

¹⁰⁸ Srov. KUNETKA: op. cit., 10.

¹⁰⁹ Srov. REDMAN: Tvárou k zemi, 82-83.

¹¹⁰ Srov. ŠMÍD Pavel: Modlitba chval v Písmu.

přeložit: „písň, jak je vnuká Duch“. Jedná se snad o charismatické improvizace, jak o tom svědčí některé texty 1. listu Korint'ánům (12,7n; 14,26).¹¹¹

Na závěr této kapitoly, bych se chtěl krátce zastavit u toho, kdo je v Písmu oslavován. Základní starozákonní příkaz zní jasně: „Slyš, Izraeli, Hospodin je náš Bůh, Hospodin jediný. Budeš milovat Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem a celou svou duší a celou svou silou. A tato slova, která ti dnes prikazují, budeš mít v srdci“(Dt 6,4-6). Hospodin jediný, žádný jiný. Jen On. Jen Jeho můžeme milovat vším, nikoho jiného. Milovat znamená také chválit a uctívat. A tato slova máme mít v srdci, tj. v nejvnitřnější části naší bytosti.

V Starém i Novém zákoně nás Písmo často vyzývá k oslavování Božího jména. Například: „Velebte Hospodina se mnou, vyvyšujme spolu jeho jméno“(Ž 34,4). Chválit Boží jméno znamená chválit Jeho samého, ale také chválit Jej takového, jaký je – Jeho charakter. Jeho jméno je Ten, který jest (Ex 3,14), Ten, který uzdravuje (viz Ex 15,26). V bibli jsou pojmenována některá bohoslužebná místa podle zkušenosti, kterou člověk měl s Hospodinem: „Ten, který vidí“(viz Gn 22,14) nebo „Hospodin je zde“(Ez 48,35).¹¹²

Starý zákon oslavuje Boží velikost, dobrotu, spravedlnost, zpívá o Boží lásce a o Jeho svatosti a svrchovanosti, často je oslavována síla Boha všemohoucího.¹¹³ Starý zákon ovšem nejčastěji oslavuje dvě Boží vlastnosti – milosrdenství a věrnost (hebr. *chesed* a *emet*). Milosrdenství (láska, milost, vlídnost) označuje pouto Boha s každým člověkem, který chce, aby se hříšník obrátil a byl živ. Věrnost (někdy vyjadřována pojmem pravda) je součástí milosrdenství Boží lásky a znamená Boží stálost vzhledem ke smlouvě. V Novém zákoně se používají podobné výrazy – milost a pravda, které vztahujeme na Krista. „Neboť Zákon byl dán skrze Mojžíše, milost a pravda se stala skrze Ježíše Krista. Boha nikdy nikdo neviděl; jednorozený Syn, který je v náruči Otcově, nám o něm řekl“(Jan 1,17-18). Tato nádherná slova nám zjevují Boží milosrdenství a věrnost, která se stala pravdou a milostí v Kristu.¹¹⁴

1.3 Chvála a uctívání v dějinách

Každá lidská činnost má svou historii. Dokonce i Božímu jednání s člověkem říkáme dějiny spásy. Je těžké popsat čas a prostor, nekonečnou krásu vesmíru. Věda ani

¹¹¹ KUNETKA: op.cit.,9-10.

¹¹² Srov. TÓTH: op. cit., 3.

¹¹³ Srov. ŠMÍD Pavel: Modlitba chval v Písmu.

¹¹⁴ Srov. REFATTO: op.cit., 12.

filozofie si neví rady, jak popsat například jenom fenomén času. Vedou se velmi učené diskuse o vzniku vesmíru, a ani bible nám vědeckou zprávu nepodává. Víme však, „že ani smrt ani život, ani andělé ani mocnosti, ani přítomnost ani budoucnost, ani žádná moc, ani výšiny ani hlubiny, ani co jiného v celém tvorstvu nedokáže nás odloučit od lásky Boží, která je v Kristu Ježíši, našem Pánu“ (Ř 8,38-39).

Boží slovo je pravdivé a má moc držet světy pohromadě.¹¹⁵ Pro toto slovo stojí zato také žít ve vyhnanství¹¹⁶ a snášet rozličná příkoří. Boží slovo nám mluví, abychom chválili svého Tvůrce, tam kde právě jsme, v té situaci, ve které se právě nacházíme: „v modlitbách neustávejte. Za všech okolností děkujte, neboť to je vůle Boží v Kristu Ježíši pro vás“ (1 Te 5,17-18). I přes přítomnost zla a hříchu ve světě se dá na svět a jeho historii dívat pohledem Božím. Dobro již zvítězilo a i největší nepřítel – smrt - bude definitivně poražena. Není lehké chválit Boha v této době mezi pádem a druhým návratem Krále. Nyní je čas opravdového uctívání, kdy poznáváme a vidíme jen částečně.¹¹⁷

Chválit Boha je možné upřímným srdcem, i když se do cesty staví různé překážky. Z určitého pohledu se můžeme dívat na historii světa a kosmu také jako na historii chvály Boží. „Připadá mi, jakoby Boží myšlenka tvoření světa byla poezií, stvoření světa sochařstvím; jeho vybavení malířstvím; a to, že jej Bůh osídlil živými bytostmi, začátkem velkolepého, božského, věčného dramatu. (Emma Stebbins)“¹¹⁸ Historie chvály tak začala již při stvoření kosmu a možná i ještě „předtím“.

Když Bůh tvořil kosmos, andělé Boží zpívali Bohu své chvály. Když Bůh vyučuje Joba pokoře, mluví zprvu o tom, jak při stvoření synové Boží propukli v hlahol.¹¹⁹ Známý spisovatel J. R. R. Tolkien ve svých pověstech o jím vymyšleném světě Středozemi, píše, že Bůh stvořil svět při mocném zpěvu svých andělů. Po ohromujícím tvořitelském zpěvu sboru všech duchů vznikl za pomoci Boží stvořený svět.¹²⁰ „Již v aktu stvoření je obsažena

¹¹⁵ Srov. „Ve víře chápeme, že Božím slovem byly založeny světy, takže to, na co hledíme, nevzniklo z viditelného.“ (Žid 11,3).

¹¹⁶ Viz Zj 1,9. Pisatel knihy zjevení se dostal pro Boží slovo do vyhnanství.

¹¹⁷ Viz 1 K 13, 12.

¹¹⁸ Cit. dle: MARKEE David: Ztracená sláva, Český Těšín: Železná berla, 2005, 12.

¹¹⁹ Viz Job 38, 4-7.

¹²⁰ Tolkien píše v Silmarillionu o stvoření Ardy (světa): "Byl Eru, Jediný, který se v Ardě nazývá Ilúvatar; a nejdříve udělal Ainur, Svaté, kteří byli potomstvem jeho myšlenky, a byli s ním, než bylo vytvořeno cokoli jiného. A mluvil k nim: předkládal jim hudební témata a oni před ním zpívali a on byl rád. Dlouho však zpívali každý sám nebo jen několik spolu, zatímco ostatní naslouchali; každý totiž chápal jen tu část Ilúvatarovy myslí, ze které vzešel, a v porozumění bratrům rostli jen pomalu. Avšak tím, jak naslouchali, docházeli k stále hlubšímu porozumění a přibývalo jednohlasnosti a souzvuku... Pak začaly hlasy Ainur, podobné harfám a loutnám, píšťálám a trubkám, violám a varhanám a podobné nespočetným sborům zpívajícím slovy, ztvárňovat Ilúvatarovo téma ve velkou hudbu..." Jiný známý autor a přítel Tolkiena C. S. Lewis zase popisuje stvoření Narnie zpěvem Lva Aslana. Cit. dle: PAVLÍČKOVÁ Olga: Hudba a uspořádání světa, <http://www.haluska.cz/hudba.htm>, (2.6.2008).

melodie a harmonie, která odhaluje Boží umělecké srdce.¹²¹ Jeho slovo je slovem, které tříští skály. Může být jako hrom i jako vánek. Obsahuje energii, kterou vůbec nejsme schopni pochopit. Jeho slovo tvoří a vyzývá k chvále a uctívání svého Tvůrce.

Chvála je jedním z podstatných rysů stvoření. Ke chvále a oslavě Boží byl stvořen svět viditelný i neviditelný. Jeden z nejmocnějších andělů se však obrátil k sobě a nechtěl vzdávat chválu svému Tvůrci. My jej v tradici nazýváme Lucifer – světloňoš.¹²² Podle jednoho význačného pastora a hudebníka Dave Markeeho, zabývajícího se tajemstvím chvály, měl Satan silnou vazbu na stvoření samé a možná byl vedoucím nebeského sboru, který chválil Boha.¹²³

„Bible sice nikde neříká, že andělé zpívají, jen se zmiňuje o jejich uctívání, ale zpěv neboli hudba k tomu neodmyslitelně patří. To nám mimochodem nepřímou odhaluje i následující pasáž z Ezechiela 28,13: „Byl jsi v Edenu, zahradě Boží, ozdoben všemi drahokamy; rubínem, topasem, jaspisem, chrysolitem, karneolem, onyxem, safírem, malachitem a smaragdem. Tvé bubínky a flétny byly zhotoveny ze zlata; byly připraveny v den, kdy jsi byl stvořen.“¹²⁴ Po pádu člověka již jen ta část andělů, které Satan nesvedl, vzdávali chválu Bohu.

Naštěstí Bůh ve své velké moudrosti své porušené stvoření neopustil. Přes pád do hříchu nepřestali být lidé dětmi Božími. A Bůh nepřestal klepat na dveře svého stvoření. Připomíná, že je to On, kdo nás stvořil a kdo touží s námi navázat vztah. Když člověk zaslechne Jeho volání, touží odpovědět. A tuto odpověď nazýváme chválou.

I po pádu lidstvo vnímalo touhu všeho tvorstva po návratu se k Prameni. „Lidé se snažili najít cestu zpět k Bohu mnoha různými způsoby. Svou roli tam samozřejmě vždy hrála také hudba, která zvláštním způsobem na Boha ukazovala. A tak hudba začala v náboženství hrát důležitou roli. Lidé se snažili a doposud snaží pomocí hudby dostat k Bohu zpět.“¹²⁵ Přírodní náboženství používají kultovní hudbu k ovlivňování dobrých a zlých sil. Vychází z toho, že hudba má na člověka velký účinek a účastníci se mohou pomocí hudby dostat do jiného stavu mysli. Rozlišuje se ek-staze (být mimo sebe)

¹²¹ MARKEE: op. cit., 23.

¹²² Možný výklad Iz 14,12-15 mluví o pádu Satana, který se chtěl měřit s Nejvyšším. Z tohoto úryvku je i odvozeno slovo Lucifer.. „Jak jsi spadl z nebe, třpytivá hvězdo, jitřenky synu!“ (Iz 14,12).

¹²³ Srov. MARKEE: op. cit., 23-25.

¹²⁴ Text pravděpodobně zase mluví o Luciferovi. Cit. dle: Muzika a biblická pravda o hudbě, http://www.amen.cz/?c_id=107, (2.6. 2008).

¹²⁵ PAVLÍČKOVÁ: op.cit.

a en-taze (spochinutí v sobě). Izrael odmítá tyto praktiky, které mají za úkol ovlivnit božstvo.¹²⁶

„Ten, kdo zpívá nebo hraje, chce něco sdělit. Hudba má komunikační funkci.“¹²⁷ Je zajímavé, že král David před stavbou chrámu určil za způsob oslavy Boží právě hudbu a zpěv. Bůh si stvořil množství lidí, aby mu každý svým osobním darem provolával slávu, a hudba a zpěv má v uctívání nezastupitelnou funkci. „To, že víra křesťanů je vyjadřována, "zviditelňována" slovem a hudbou, je obdobou procesu Božího sdílení v Kristu, který je obrazem (ikonou) Boha neviditelného (srov. Ko 1,15)“ a „Vyjádření víry hudbou je součástí dějství inkarnace slova“ (Ratzinger).¹²⁸ Nechci zužovat chválu a uctívání na hudbu či zpěv. Jak jsem psal již výše, my sami svým jednáním se máme stát chválou a uctíváním. Když má člověk radost, otevře ústa a dává to najevo slovy či zpěvem. Je to nejpřirozenější vyjádření chvály.

O prvotní chvále, která splynula z lidských úst, nemáme žádné zprávy. Pravděpodobně Adam nebo lidstvo před pádem a po něm uctívali a chválili Boha různými způsoby. V minulé kapitole jsme poznali biblické svědectví o chvále v době Starého zákona i v čase prvotní církve. Ježíš přinesl průlom nebe, když o Letnicích seslal svého svatého Ducha. Odpovědí shromážděných apoštolů byla ohromující chvála za velké skutky Boží.¹²⁹

V Izraeli a v církvi se pak rozvinulo mnoho způsobů a forem uctívání Nejvyššího. Dějiny chvály jsou pak často smutné ve sporech, kdy jedna strana odsuzovala druhou za její formu uctívání. Postupně se zakazovalo uctívat vlastními písněmi, odmítalo se používat hudební nástroje, byly mnohé spory ohledně možnosti uctívat Boha obrazy a krásnou architekturou. Mnohé zákazy reagovaly na nedůstojné zdůrazňování některé z forem úcty. Na druhé straně ale byla častá nedorozumění způsobena netolerancí, úzkoprsostí a pýchou, kdy si jedna strana myslela, že ona tomu rozumí dobře a druhá je špatná. Bohu nejde o formy, ale o správný postoj. Snad se my, křesťané, poučíme a nebudeme se již pronásledovat kvůli formám. Umění a chvála často utrpěly v církvích četné šrámy. Nestavme slovo, obraz nebo hudbu proti sobě. „Obraz-Slovo, Syn vzkříšený, se pozná podle ran, které mu zasadili.“¹³⁰

¹²⁶ Srov. KUNETKA: op.cit., 6-7.

¹²⁷ Tamtéž, 6.

¹²⁸ Tamtéž, 8.

¹²⁹ Viz Sk 2.

¹³⁰ RUPNIK Marko I.: Až se stanou umění a život duchovními, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 1997, 52.

V tradici církve všechny spirituality, které se hlásily k Ježíši, vzdávaly Bohu chválu, každá svým způsobem a v čase a prostoru, který měla k dispozici. Je nemožné postihnout všechno, co přispělo k „historii“ chval. Proto vypíši jen určitý výběr ze spiritualit a zvláště se zaměřím na hudbu a zpěv.

1.3.1. Období starověku

Velkou postavou v chvále a uctívání byl „muž podle Božího srdce“ – král David. On nebyl jen velkým králem ve vojenském a správcovském smyslu. „Stal se vůdcem v duchovním a kulturním životě národa. Za jeho vlády zažilo umění veliký rozkvět. Nově uspořádal prostor pro uctívání, dokonce založil i hudební školy a stavěl hudební nástroje. Hudba a poezie našly úžasné způsoby vyjádření v žalmech. Pro Davida neexistovalo napětí mezi posvátným a světským. Život je jeden a náleží Bohu. Uměl tedy skládat, zpívat a tančit na veřejnosti. Národ se naučil, jak správně uctívat a oslavovat Boha. David jej naučil chápat, co je to kultura.“¹³¹

David povolal kolem sedmi set hudebníků, aby dnem i nocí sloužili oběti chval¹³² a vymyslel nové hudební nástroje, kterých se v chrámovém orchestru používalo na čtyři tisíce.¹³³ Chtěl vybudovat Hospodinu důstojný dům, kde by byl Bůh neustále chválen. Bůh však použil k tomuto dílu až jeho syna Šalamouna. Tento chrám byl na svou dobu neobyčejně velkolepý. „Seznam umělců pracujících na projektu obsahoval snad všechna tehdy známá řemesla a formy umění – zahrnoval sochaře, tkalce, barvíře, kovotepce, kameníky, malíře a tak dále.“¹³⁴ K vybudování něčeho krásného pro Boha nebylo nic příliš nákladné, vše bylo řešeno do nejmenších detailů. Davidova chvála byla známá vydaností, velkou uměleckou tvořivostí a extravagancí. Chrám měl zobrazovat jednu z Božích vlastností, která je často brána na lehkou váhu – krásu. Stavbou tohoto díla nám Bůh dodnes připomíná, že On si zaslouží to nejlepší místo pro své uctívání.¹³⁵

Pozdější židovskou liturgii můžeme rozdělit na chrámovou, synagogální a domácí. V chrámové liturgii se v jako jediné užívalo mnohých nástrojů. Kněží trúbili na roh (*šófar*) a trumpetu (*hasora*). Levité měli harfu (*nebel*), lyru (*kinnór*) a citery (*sabeka*,

¹³¹ LA RIVIÈRE: op. cit.,23.

¹³² Srov. MARKEE: op. cit., 35.

¹³³ Srov. 1 Pa 23,5. Cit. dle: JONG: op. cit., 100.

¹³⁴ JONG , op. cit 100.

¹³⁵ Srov. LA RIVIÈRE: op. cit., 27 a JONG: op. cit, 100.

kitharis). Tyto nástroje se používaly jako doprovod liturgických zpěvů.¹³⁶ Byly užívány mnohé bicí nástroje – zvonky, cimbály, činely a bubny. V synagogální liturgii je obětní kult přenesen na modlitbu. „Hlavní modlitbou této synagogální bohoslužby je "modlitba osmnácti" chvalořečení.“¹³⁷ Neužívalo se v ní nástrojů, texty Písma byly zpívány. Přednes vyžaduje značné pěvecké umění. Tento synagogální zpěv pravděpodobně ovlivnil i tvorbu melodií křesťanské bohoslužby.¹³⁸ Přestože židé neuvěřili v poslaného Mesiáše, mohou nám být často velmi dobrými vzory v tom, jak oslavovat Pána. Postoj chvály je naznačen v jejich jméně – žid znamená ten, který chválí.¹³⁹

„Prvotní církve přejímá židovské pojetí liturgického zpěvu jako výrazu chvály, díky a proseb, jako odpovědi na Boží činy spásy v dějinách. Bohoslužebný zpěv křesťanů má, tak jako celá jejich víra a teologie, trinitární charakter. Je chválou Otce skrze Krista v Duchu svatém, je účastí na chvále, kterou Kristus vzdává svému Otci. Je chválou Krista, Božího Syna a našeho Pána. Je prosbou o záchranu v Kristu. Je to zpěv v Duchu svatém z překypující plnosti zakoušené spásy.“¹⁴⁰

Filón Alexandrijský (žil v prvním století po Kristu) ve svém spise *Vita Contemplativa* popisuje život prvních egyptských křesťanských asketů: „Neoddávají se pouze rozjímání, ale skládají i chvalozpěvy a Boží chvály v rozličných verších a nápěvech skládaných do rytmu.“¹⁴¹ Prvotní křesťané nepřijali instrumentální výbavu v chrámové liturgii našich starších bratří ve víře – židů. „Postoj k nástrojové hudbě byl zdrženlivý, protože tyto nástroje byly součástí pohanských kultů.“¹⁴²

V prvních staletích pronásledování církve dalo příležitost mnohým křesťanům vzdát chválu Bohu skrze mučednictví. Svatý Polykarp píše: „Velebím tě (Bože), že jsi mne učinil hodným tohoto dne a této chvíle a smím mít s mučedníky účast v kalichu tvého Krista skrze Ducha svatého na věčném životě duše a neporušitelného těla.“¹⁴³ Podobně svědčí o oslavení Boha mučednictvím také svatý Ignác z Antiochie ve svém listu

¹³⁶ Srov. 1 Pa 25,1-3.

¹³⁷ ŠMÍD Pavel: Liturgie vrcholem chvály.

¹³⁸ Srov. KUNETKA: op. cit., 7-8.

¹³⁹ Srov. ŠMÍD Pavel: Liturgie vrcholem chvály.

¹⁴⁰ KUNETKA: op. cit., 8. „Nejstarší hudební zápis křesťanského zpěvu je tzv. Papyrus Oxyrhynchos (podle místa nálezů asi 200 km od Káhiry), který pochází asi z roku 270. Obsahuje fragment Trinitárního hymnu v řečtině.“ Zpěvy však byly většinou tradovány ústně. Srov. Kunetka: op.cit, 13.

¹⁴¹ Citováno podle Eusebia (*Historia Ecclesiastica* 2,17) z: KUNETKA: op. cit.,11.

¹⁴² Tamtéž, 8.

¹⁴³ Umučení smyrnenského biskupa sv. Polykarpa XIV/2 in: Třetí patristická čítanka, Praha: Česká katolická charita,1985, 21.

Římanům.¹⁴⁴ Podle židovského historika Josefa Flavia dokonce i tehdy, když byli křesťané předhazováni v arénách lvům, byl řev lvů přehlušen zpěvem.¹⁴⁵

Ze starokřesťanské literatury je dále v listě Barnabášově psáno, že máme více a lépe ctít Nejvyššího.¹⁴⁶ Svatý Klement Římský připomíná, že oběť chvály je cesta k oslavě Boží a vyzývá nás, ať jsme těmi, kdo velebí Boha a slouží mu, a ne hříšníky.¹⁴⁷ Také Klement Alexandrijský i Tertulián píší ve svých dílech o zpěvu jako chvále Boží. „Kristus je Bohem, který zpívá, a je Bohem těch, kteří zpívají“ (Klement z Alexandrie)¹⁴⁸

Svědectví Otců v době patristiky o chvále Boží zpěvem v liturgii jsou častá. Ve třetím století byla v církvi velká polemika, zda je možno při bohoslužbě používat vlastní písně, či se mohou zpívat jen žalmy: „Po roce 200 křesťanská hymnodie, radikálně kompromitována zneužíváním ze strany gnosticizmu, ztrácí důležité místo, jež jí v liturgii náleželo, a je nahrazena Knihou žalmů, která se v bohoslužbě uchovává až dodnes.“¹⁴⁹

Po Konstantinovském obratu se zvyšuje slavnostnost bohoslužeb a začíná také tvorba nových hymnů. V tom zvláště vynikl milánský biskup Ambrož. Vznikají nové chrámy k oslavě Boží a v nich je třeba ke zkrášlení bohoslužeb zavést také pěvecké školy, ve kterých se vyučují skupiny zpěváků vysoce umělecky náročnému zpěvu. Pravděpodobně však existoval i jednodušší zpěv zvláště v malých kostelech na venkově.¹⁵⁰

Jednou z neznámějších křesťanských postav je také svatý Augustin. „Podle Augustina se skutečné lidské naplnění a uspokojení dostavuje, jen je-li Bůh poznán a vzýván.“¹⁵¹ Náznaky Boží dobroty lze nalézt v celém stvoření, ale je pouze znamením, které odkazuje k Bohu. Jeho svědectví přispívá k pochopení, že naše srdce mohou nalézt uspokojení jenom v Bohu, v Jeho uctívání.¹⁵²

Základní směr uctívání a chvály dlouho udávalo také mnišství. Pouštní otcové se zřekli všeho ve snaze nalézt Krista. Prvním známým poustevníkem byl svatý Pavel – první

¹⁴⁴ Srov. List svatého Ignáce Římanům II/2 in: Druhá patristická čítanka, Praha: Česká katolická charita, 1985, 107.

¹⁴⁵ Srov. MARKEE: op. cit., 22.

¹⁴⁶ Srov. List Barnabášův I/7 in: Druhá patristická čítanka, 21.

¹⁴⁷ Srov. List sv. Klementa Korint'ánům XXXV/12 a I. List sv. Klementa Korint'ánům XVIII/1 in: Druhá patristická čítanka, Praha: Česká katolická charita, 1985, 56 a 84.

¹⁴⁸ Srov. Prostrepitkos 1 a Apologeticum 39,18. Cit. dle KUNETKA: op.cit. 11.

¹⁴⁹ TARRUEL J. G.: Nuovo dizionario di liturgia, Roma: Paoline, 1984, 13, 22. Cit. dle REFATTO: op. cit., 10.

¹⁵⁰ Srov. KUNETKA: op. cit., 11-13.

¹⁵¹ MCGRATH Alistér: Křesťanská spiritualita, Praha: Volvox Globator, 2001, 208.

¹⁵² Srov. tamtéž, 209.

poustevník, na kterého vzpomíná známější poustevník – svatý Antonín.¹⁵³ Mnišství byl první reformní proud v církvi vůbec a vyznačoval se zvláště radikalitou následování Krista. Mniši se začali celkem brzo sdružovat a vznikly první kláštery – místa uctívání. Kolébkou mnišství byl Egypt, na východě udal základní směr svatý Basil Veliký, na západě svatý Augustin a později v šestém století svatý Benedikt z Nursie, který založil na hoře Monte Cassino svůj klášter. Všichni tito mužové napsali pravidla pro své kláštery – řehole, kterými se řídí jejich společenství dodnes.¹⁵⁴

1.3.2 Období středověku

Další velkou událostí v historii chval bylo rozšíření římské liturgie do zaalpských oblastí a reforma papeže Řehoře Velikého, který uspořádal mešní liturgii, zasloužil se o rozvoj zpěvu a také o rozvoj pěvecké školy v Římě. Tato pěvecká škola měla název *schola cantorum* a její způsob přednesu chvály (tzv. gregoriánský chorál) se stal vzorem pro ostatní oblasti v celé západní církvi. Tato gregoriánská reforma se stala jedním z nejdůležitějších počínů v dějinách Evropy.¹⁵⁵ Měla však také stinnou stránku. Tvořivost a chvála se stala záležitostí menší hrstky vyvolených, příliš se rozlišovalo mezi obyčejným Božím lidem a hierarchií, která uměla správně uctívat.¹⁵⁶

Po rozkladu římské říše se staly kláštery ohnisky vzdělanosti a kultury. Benediktova řehole se rozšířila po Evropě a benediktini měli velký vliv na christianizaci Evropy. Svou neustálou modlitbou posvěcovali místa, kde žili. Kláštery se často bohužel stávaly zájmem světských panovníků, kteří jimi odměňovali své věrné poddané. Na začátku desátého století vzniklo hnutí z Cluny, které vytrhlo kláštery ze světské závislosti a vedlo k velkému rozkvětu liturgie i vzdělání. Clunyjská reforma se stala vůdčí reformou v církvi. Později na konci jedenáctého století opět návratem k původní prostotě vznikli cisterciáci a na jejich rozšíření měl velký vliv svatý Bernard z Clairvaux. Ti později velmi ovlivnili podobu tehdejšího světa.¹⁵⁷

Na začátku druhého tisíciletí (v Čechách od 12. století) se začíná vytvářet nový typ zpěvů a druhů gregoriánského chorálu a vznikají liturgická dramata, tedy zdramatizování

¹⁵³ Srov. Svatý Pavel z Théb – první poustevník, <http://privoz.hyperlinx.cz/paulini/index.htm>, (7.1.2009).

¹⁵⁴ Srov. FUCHSOVÁ Eva: Počátky mnišství, <http://krystal.op.cz/amen/1999/Amen78-99.htm>, (7.1.2009).

¹⁵⁵ Srov. HEER Friedrich: Evropské duchovní dějiny, Praha: Vyšehrad, 2000, 85.

¹⁵⁶ Srov. MARKEE: op. cit., 35.

¹⁵⁷ Srov. ROSENBAUM Martin: Jak dobré a milé, když bratři bydlí pospolu (Ž 133), <http://krystal.op.cz/amen/1999/Amen78-99.htm>, (8.1.2009).

převážně biblických událostí. Gregoriánský chorál prochází v průběhu staletí několika reformami a dodnes je živým zpěvem římské liturgie. Tento jednohlasý zpěv je nejstarší dochovaný žánr evropské hudby využívaný k zhudebnění Božího slova, jeho hlásání, k vyjádření víry a lásky.¹⁵⁸ O užití vícehlasu ke chvále Boží se zasloužila škola u katedrály Notre-Dame v Paříži. Ve 14. až 16. století se stává ohniskem dalšího vývoje vícehlasného zpěvu Nizozemí.¹⁵⁹

K chvále byly používány různé hudební nástroje. První varhany dostal Karel Veliký jako dar z Byzance.¹⁶⁰ Hudební nástroje byly ale postupně z církve vytlačeny a na varhanách, tzv. králi nástrojů, nebylo v mnoha kostelech dovoleno uctívat Pána. Až ve 14. století vznikaly první orchestry a nastal znovu rozkvět používání hudebních nástrojů. V kostelech však na nástroje dovoleno hrát nebylo.¹⁶¹ Až Jan Hus umožnil na svých shromážděních používat housle, klarinety a pozouny.¹⁶²

V roce 1054 došlo k smutné události rozdělení církve na východní a západní. Pravoslavné církve jsou velmi orientovány na tradici s důrazem na uctívání Vtělení a radost, že díky Ježíši může dojít k zbožštění člověka.¹⁶³ Dále jsou pro pravoslaví podstatné kláštery jako místa uctívání a uctívání ikon, obrazů, skrze které může věřící zahlédnout božskou realitu. Významné bylo hnutí hesychastů, které usilovalo o neustálou modlitbu opakováním Ježíšovy modlitby.¹⁶⁴

Dalším z významných proudů, které zasáhly téma chvály, byl svatý František a františkánství. U dochovaných modliteb svatého Františka převládají chvály, děkování a klanění. Modlitba srdce pučí Františka k hymnickým písním a extatickým zvoláním. „Všude, v každé době, na každém místě, v každou hodinu a každou dobu, denně a ustavičně věřme v něho upřímně a pokorně, uchovávejme ho v srdci a milujme ho, ctěme jej a klaňme se mu, služme mu, chvalme ho a dobrořečme mu“(NŘeh 23,11).¹⁶⁵ František napsal a sestavil několik krásných modliteb. Zajímavě uměl poskládat biblické verše za sebou a vytvořit z nich modlitbu. Jmenují se *Výzva ke chvále Boha* a *Chvály před*

¹⁵⁸ Srov. KUNETKA: op.cit., 14-21.

¹⁵⁹ Srov. tamtéž, 24.

¹⁶⁰ Srov. tamtéž, 22.

¹⁶¹ Srov. MARKEE: op. cit., 36.

¹⁶² Srov. tamtéž, 38.

¹⁶³ Srov. GEORGIOS, archimandrita kláštera Grigoriou na Sv. hoře Athos: Zbožštění jako smysl lidského života, <http://www.pravoslavnacirkev.cz/pravoslavnavira.htm>, (19.12.2008)

¹⁶⁴ MCGRATH: op. cit., 33-34.

¹⁶⁵ LEHMAN: op.cit., 23.

hodinkami. Dále napsal litanii ke jménu Božimu, dvě chvály k Marii, chválu na ctnosti. Jeho nejznámější chvála je asi *Píseň bratra slunce*, vyzývající stvoření ke chvále Pána.¹⁶⁶

Pro dnešní vývoj církevní hudby a dnešního způsobu chvály a uctívání je důležitá lidová duchovní píseň. „V křesťanském starověku a raném středověku lidová duchovní píseň v dnešním smyslu neexistovala. Latinský zpěv chorálu byl zpěvem "lidovým". Když se však latinská liturgie dostávala do oblasti jiného jazyka, byly tyto zpěvy pro lid obtížné, i když se misionáři snažili je věřící naučit.“¹⁶⁷ Teprve později se objevuje duchovní píseň v lidové řeči. Českou zachovanou nejstarší písní je korunovační hymna *Hospodine, pomiluj ny* z 11. století, která se pro náš národ stala velmi významnou. V 15. století vznikají mnohé latinské duchovní písně a v Čechách je známo asi dvacet českých lidových písní.¹⁶⁸

Mnoho nás o chvále a uctívání mohou naučit křesťanští mystici a jejich díla, která přitahují pozornost, a zároveň se jimi často pohrdalo. Z mnoha jmen mohu zmínit Juliánu z Norwiche. Ta je známa soukromými zjeveními od Pána, ve kterých jsou význačné dvě věci: Boží dobrota a láska k světu a důraz na modlitbu. Bůh má radost, když se modlíme. Od mystiků se můžeme naučit důležitosti setrvání ve chvále a uctívání, i když procházíme obdobím pouště.¹⁶⁹ Dalším význačným hnutím, které ovlivnilo Evropu, bylo hnutí *devotio moderna*. Skrze modlitbu, rozjímání a úctu k svátosti oltářní podporovalo zejména osobní zbožnost. Knížka Tomáše Kempenského *O následování Krista* patří k nejčtenějším knihám v historii.¹⁷⁰

1.3.3 Období novověku

Velký vliv na způsob a prožívání chvály měla reformace. Jan Hus a hnutí kalicha přivedlo do bohoslužeb lidový zpěv kostelní.¹⁷¹ Hus měl svými písněmi značný vliv na utváření českého jazyka a oblíbenosti svého hnutí.¹⁷² Stejně tak Luther v Německu využil německých lidových nápěvů a opatřil je vhodnými texty k oslavě Pána. Sám byl

¹⁶⁶ Srov. tamtéž 17, 23, 50, 100, 141, 158, 203.

¹⁶⁷ KUNETKA: op. cit., 27. „Hlavním poutem, jímž bylo možno připoutati širší vrstvy lidové k hlubší účasti na liturgii a vůbec na náboženském životě, byla píseň. Proto misionáři ji užívali jako důležitého prostředku pastoračního. Platilo za axiom, že „kdo zpívá, jako by se dvakrát modlil.“ Cit. dle KADLEC Jaroslav: Přehled českých církevních dějin 2, Praha: Zvon, 1991, 101.

¹⁶⁸ Srov. KUNETKA: op.cit., 27-28.

¹⁶⁹ Srov. MCGRATH. op. cit., 224.

¹⁷⁰ Devotio moderna, http://cs.wikipedia.org/wiki/Devotio_moderna, (9.1.2009).

¹⁷¹ Srov. KADLEC: Přehled českých církevních dějin 1, 266.

¹⁷² Srov. HEER: op.cit.,217-218.

skladatelem hudebních písní a hudbu podporoval. Kalvín naopak odsuzoval uctívání Nejvyššího nástroji i vlastními písněmi a v Ženevě se mohly zpívat jen žalmy.¹⁷³ Co velmi pomohlo reformaci v šíření, byl tehdy nový vědecký vynález – knihtisk. Ten změnil tvář uctívání, když se poprvé začala ve velkém šířit bible a jiné spisy. Protestanty bylo odmítáno vše symbolické a mystické, podstatně důležitější roli začala mít slova.¹⁷⁴

Velmi hodnotnou pro přiblížení některých tajemství byla obnova řeholních řádů a vznik kongregací během a po Tridentuském koncilu. Na mnoha polích – v misii, vzdělání a v nové formě duchovních cvičení úspěšně působili svatý Ignác z Loyoly a jeho Tovaryšstvo Ježíšovo. Svatého Ignáce velmi trápilo, že se málo uctívá nesmírná Boží velikost.¹⁷⁵ Jejich heslo „omnia ad maiorem Dei gloriam“ krásně vystihuje život chvály. Znamý teolog Karl Rahner toto heslo vysvětluje: „Být otevřen pro stále většího Boha.“¹⁷⁶ Jezuité se snaží vidět Boha ve všech věcech, „Boha chválit, vzdávat Mu úctu a Jemu sloužit“.¹⁷⁷ Pro jezuity je připravenost k jakékoliv službě osobitou formou uctívání Nejvyššího.¹⁷⁸

Krásným dílem přispěli ke chvále také karmelští světcí – význační učitelé modlitby. Svatá Terezie od Ježíše je naprosto uchváćena Bohem a její duše je spalována láskou. Je nám příkladem vydanosti a velikosti milujícího ženského srdce.¹⁷⁹ Svatý Jan od Kříže shrnuje ve verších *Za jedné noci temné* svou mystickou nauku a učí nás nevzdávat se ani v našich v temných nocích a stoupat ke sjednocení s Milovaným. Je nám příkladem věrnosti v utrpení.¹⁸⁰ Svatá Terezie z Lisieux svým životem vydává svědectví o svojí malé cestě k Bohu, která je charakteristická milou dětskou prostotou a důvěrou. Přesto, že nebyla na misiích, je jejich patronkou také pro svou přímluvnou modlitbu a utrpení. Často mluví o Milosrdné lásce.¹⁸¹ Při čtení děl těchto autorů vyvstává člověku na mysl obrovská Boží láska a touha Jej chválit.

¹⁷³ Srov. MARKEE: op. cit., 36-37.

¹⁷⁴ Srov. JONG: op.cit., 88.

¹⁷⁵ Srov. IGNÁC z Loyoly: Dopis jezuitům v Combře, in: LONSDALE David: Oči k vidění, uši k slyšení, Kostelní Vydří. Karmelitánské nakladatelství, 2003, 152.

¹⁷⁶ Srov. Vše k Boží slávě, <http://www.jesuit.cz/spiritualita.php>, (19.12. 2008)

¹⁷⁷ LONSDALE: op. cit, 152.

¹⁷⁸ Srov. tamtéž, 157.

¹⁷⁹ Srov. např: TEREZIE z Avilly: Nad Velepísní, Kostelní Vydří. Karmelitánské nakladatelství, 1991,6, 20, 47.

¹⁸⁰ Srov. JAN od Kříže: Výstup na horu Karmel, Kostelní Vydří. Karmelitánské nakladatelství, 1999,22.

¹⁸¹ Srov. TEREZIE z Lisieux: Autobiografické spisy, Kostelní Vydří. Karmelitánské nakladatelství, 1991, 8-9.

V hudbě baroka po roce 1600 došlo v katolické církvi k novému vývoji. Začínají se střídat nástrojové skupiny, případně sólista a orchestr, vzniká oratorium – duchovní protějšek opery (nejznámější jsou díla Bacha a Händela). V baroku se dále tvoří mnohé lidové písně, které nejsou určené sborům, ale lidu. Proti zneužívání liturgie jako prostředku ke koncertnímu provádění skladeb se staví papež Alexander VII. v roce 1657. Zásady liturgické hudby a zpěvu formuluje encyklika Benedikta XIV. *Annus Dei* (1749).¹⁸²

Zajímavou postavou této doby byl také světec František Saleský, biskup s titulem učitele církve, který působil na přelomu 16. a 17. století. V době neutěšené náboženské situace formalismu ukazoval lidem, že duši křesťanství je láska k Bohu a lidem. V lásce člověk touží vzdávat chválu Milovanému a zaměřuje naši pozornost od méněhodnotných radostí na Boží dokonalost. Srdce uchvácené Bohem nás pobízí k větší chvále Boží a zve všechny tvory, aby chválili Boha spolu s ním. Láska přetéká, „rozplývá se ve všech družích svatých chvalozpěvů“ a říká „Ó, kéž by všichni tvorové přinesli své 'květiny' chval a svá 'jablka' díkůvzdání, úcty a klanění, aby se všude a všude rozšířila ona libá vůně, která vystupuje vzhůru ke slávě toho, jehož nekonečná dobrota přesahuje všechnu poctu a jehož my nikdy nebudeme moci chválit důstojným způsobem!“¹⁸³

Na začátku 18. století bylo obrovským impulzem ke chvále hnutí vycházející ze severu Moravy, které se uchýlilo v Sasku v Ochranově tzv. moravští bratři (obnovená jednota bratrská). „Většina našich nejlepších církevních písní má svůj původ ve vylíčení Ducha svatého. Chválení Krista, uctívání ho jako Boha, zvěstování Jeho ctností a díla jsou jejich stálým předmětem.“¹⁸⁴ Na evangelické utečence u hraběte Zinzendorfa sestoupil Duch svatý 13. srpna 1727 a začalo probuzení. Od té doby byli všichni naplněni láskou a toužili zvěstovat Ježíše. Moravané jsou známi svými misiemi, modlitbami a také skládáním chvalozpěvů.¹⁸⁵ Moravská církev skládala nesmírně radostné a triumfální písně. Silně spolu s Isaacem Watterem ovlivnila bratry Wesleyovy, zakladatele metodistických sborů. Bratři Wesleyovi napsali více než šest tisíc písní. John Wesley je také pro své hymny jedním z největších učitelů anglické zbožnosti.¹⁸⁶

Mezitím během sedmnáctého století začaly vznikat v Americe černošské spirituály zajatých otroků zpívajících často o touze po svobodě. Byla to směs kostelních žalmů

¹⁸² První oficiální dokument o liturgické hudbě byl vydán roku 1324 – *Docta Sanctorum Patrum* papeže Jana XXII.

¹⁸³ SALESKÝ František: *Pojednání o lásce k Bohu*, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998, 239. K celému odstavci srov. strany 228-248 a 585.

¹⁸⁴ GREENFIELD John: *Moc s výsosti*, Praha: vydal Josef Dobeš, 1936, 69.

¹⁸⁵ Srov. tamtéž, 22-27

¹⁸⁶ Srov. HEER: *op.cit.*, 482.

a afrických tradic.¹⁸⁷ Později velké probuzení v Americe v první polovině devatenáctého století s významnými evangelisty jako Charles Finney, Jonathan Edwards a Georgie Whitfield také dávalo důraz na zpěv písní, ale odmítalo používání nástrojů.¹⁸⁸

V klasicismu v druhé polovině 18. století se v katolické církvi kromě mešních bohoslužeb zhudebňují nešpory, litanie, mariánské antifony (Mozart, Hayden, Beethoven). Osvícenství přináší nový typ lidové duchovní písně – mešní píseň. Jsou však často příliš moralizující. V období romantismu až do dnešních dob vznikalo v Čechách mnoho dalších lidových písní různé kvality.¹⁸⁹ V polovině devatenáctého století začal nárůst racionalismu, který vychází z osvícenství. Vše nepochopitelné bylo zpochybňováno. Byla zdůrazňována úloha rozumu také v uctívání. Bůh nám dal dar rozumu, a tak to, co nelze pochopit, nemůže být z Boha. Písně stvořené k uctívání tak připomínaly lidem hlavně jejich povinnosti, mluví o Bohu, ale zřídka jsou vyjádřením lásky k Němu. V mnohých církvích došlo k přerušení dialogu se světem a k uzavření se do sebe.¹⁹⁰

Na konci 19. století založil Wiliam Booth, anglikán naplněný Duchem svatým, pro ztracené duše Armádu spásy. Tito lidé chodili mezi nejubožejší do barů, klubů a nevěstinců. K uctívání Boha opatřili populární písně své doby křesťanskými texty.¹⁹¹ V katolickém církevním umění v druhé polovině 19. století byl dán důraz na restaurační tendence. Ve stavitelství dochází k napodobování středověkých slohů. V liturgické hudbě je snaha o obnovu gregoriánského chorálu, o vzkříšení klasické polyfonie ze 16. století. Toto hnutí je označováno jako cecilianismus – podle patronky církevní hudby svaté Cecílie. Církevní katolická hudba se tím odtrhla od soudobých hudebních proudů, které nemohly být ve svém vývoji zastaveny. Další velká díla katolických autorů ve 20. století ve své většině nejsou určena k liturgickému použití.¹⁹²

Možná nejvýznamněji ovlivnilo uctívání a chválu ve dvacátém století letniční a později charismatické hnutí. Za začátek letničního hnutí je často považováno prožití Boží přítomnosti vylití Ducha svatého, které postupně zakusili studenti a metodistický pastor Ch. F. Parham jím založené biblické školy od 1. ledna 1901 v Topece v Kansasu v USA.¹⁹³ Zkušenost „křtu v Duchu“ postupně zakoušelo více a více křesťanů, až z toho vzniklo jedno z největších křesťanských hnutí v historii. Toto hnutí bylo dlouho evangelíky

¹⁸⁷ Vývoj gospelu, <http://www.gospeltrain.cz/index.php?ID=vyvoj&group=spiritual>, (16.12. 2008).

¹⁸⁸ Srov. MARKEE: op. cit., 38.

¹⁸⁹ Srov. KUNETKA: op. cit., 27-30.

¹⁹⁰ Srov. JONG: op. cit., 88-89.

¹⁹¹ Srov. MARKEE: op. cit., 38.

¹⁹² Srov. KUNETKA: op.cit., 22-26.

¹⁹³ Srov. DEGRO Imrich: Charismatické hnutí, Prešov: Réma Prešov, 1997, 8.

odmítáno, a tak z něj vznikly mnohé církve. Je charakteristické důrazem na Ducha svatého, autentičnost a chválu jako takovou.

Z černošských spirituálů se v Americe na začátku 20. století vyvinul gospel – hudební styl jako reakce černochů na dobrou zprávu. Jsou to výpovědi o osobním vztahu k Bohu, vyjádření radosti nad vlastním obrácením. V nich se začaly používat nástroje a gospel je začátkem dnešní populární hudby. Vznikaly nové hudební směry – jazz, blues.¹⁹⁴ Elvis Presley a jiní otcové rock'n'rollu byli velmi ovlivněni projevy chvály letničních křesťanů, které oblékli do světského hávu.¹⁹⁵ Křesťané proto dlouho odmítali a odmítají různé styly hudby 20. století, protože jejich představitelé sice toužili po transcendentnu, ale jejich životy jsou většinou daleko od poselství evangelia.

Největší vliv na katolickou církev ve 20. století měl Druhý vatikánský koncil. „Když se 2. vatikánský koncil na své cestě k obnově církve zadíval na svět, změnil svůj program.“¹⁹⁶ Změnil se úhel pohledu na svět, náboženskou svobodu, jiné církve i laiky. Druhý vatikánský koncil velmi zdůraznil také důležitost hudby v liturgii, „aby se všichni, kdo se vírou a křtem stali Božími dětmi, shromáždili vjedno a uprostřed církve chválili Boha, účastnili se oběti a jedli ze stolu Páně.“¹⁹⁷ Všichni jsme povoláni ke svatosti av chvále jsme spojeni s nebeskou církví i mezi sebou navzájem. „Všichni však, třebaš v různém stupni, jsme spojeni ve stejné lásce k Bohu a k bližnímu a zpíváme stejný chvalozpěv našemu Bohu.“¹⁹⁸ Církev otevřela své dveře dokořán. Tím přišel do církve nový proud Ducha svatého, ale také nové problémy, které do té doby stály za zavřenými dveřmi.¹⁹⁹ Před koncilem i po něm vznikala v katolické církvi různá nová hnutí, která nemálo přispěla k oživení církve.

Během sedmdesátých let 20. století se objevilo hnutí, které chtělo uctívat Boha a předat poselství evangelia způsobem, který by odpovídal tehdejším mladým lidem. Křesťané začali hrát rock se zvěstí evangelia – tzv. Ježíšův rock. Toto hnutí šlo napříč národy a státy. Dnes to považují dnešní mladí lidé zase za trochu nudné a bude třeba

¹⁹⁴ Srov. ŠUPOL Pavel: Křesťan a hudba: křesťanské aspekty současné populární hudby jako součást výchovy mládež, Olomouc: Universita Palackého, Cyrilometodějská teologická fakulta, 2008, 26-27.

¹⁹⁵ Srov. TURNER Steve: Touha po nebi. Rock'n'roll a hledání spásy, Praha: Návrat domů, 1997, 20.

¹⁹⁶ KINAST Robert L.: Reflexe víry. Modlitba ve světle druhého vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, 6

¹⁹⁷ DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL: Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*, čl. 18.

¹⁹⁸ DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL: Věřoučná konstituce o církvi *Lumen Gentium*, (ze dne 21. listopadu 1964), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995, čl. 49.

¹⁹⁹ Srov. KINAST: op.cit., 7, 27, 34.

vymyslet nové způsoby vyjádření chvály.²⁰⁰ Z Ježíšova hnutí vyšel Larry Norman, první význačnější novodobý křesťanský hudebník. Později začal zpívat o Bohu například také po svém obrácení Bob Dylan a poněkud rozporuplně světoznámá skupina U2.²⁰¹ V devadesátých letech dostali křesťanští umělci příležitosti i v sekulárních médiích a uctívání Boha je v dnešních dnech přítomné v dobré kvalitě ve všech hudebních žánrech.²⁰² V posledních letech velké množství lidí oslovila Delirious?, britská kapela, která bývá přirovnávána k U2. Dokonce nynější „pop-rockový“ styl křesťanské hudby, která doprovází mnohé křesťanské bohoslužby a setkání byl nazván - *worship* (anglicky uctívání). Jde v něm o to nejdůležitější – uctívání našeho dobrého Boha. Známymi jmény tohoto stylu jsou například v Británii Matt Redman a australský sbor Hillsong.

Všechny křesťanské spirituality procházejí v historii počátkem, rozvojem, udržováním své tradice, ale často bohužel úpadkem, a někdy zase novým rozvojem. Úpadek nastává, když jsou struktury důležitější než význam dané spirituality. Druhý vatikánský koncil nás vyzývá k návratu k počátkům.²⁰³ Existovalo mnoho forem uctívání Nejvyššího a ve všech se dá nalézt něco hodnotného. Bylo by dobré, kdybychom vykopali duchovní studny, které kopali naši předkové, nyní oblak Ježíšových svědků, a v rozlišování měli užitek z nevyčerpatelného bohatství, které nám připravil Bůh.

1.4 Chvála a uctívání v umění

Nemohu v této práci vylíčit a popsat veškeré druhy umění, které sloužily k slávě Boha. Chci zde však zdůraznit význam umění pro chválu a uctívání, zejména význam slov a obrazů pro život chvály. Básníci a umělci měli a mají velký vliv na formování duchovních dějin Evropy.²⁰⁴ Bůh je neobyčejně kreativní. Jeho dílo nelze lidským rozumem pochopit. Kreativita je také jedním ze základních kamenů podstaty člověka. Být stvořen k Božímu obrazu a podobě znamená také aktivně tvořit. Všichni máme dary k tomu stát se spolutvořiteli s Bohem. Pokud je pravdou, že nějaký křesťan nemá žádný

²⁰⁰ Srov. ŠNEJDAROVÁ, Dina: Chvála je dar 7× v týdnu (rozhovor s Noelem Richardsem), <http://www.cho.cz/clanky/Chvala-je-dar-7-v-tydnu.html>, (31.10.2008).

²⁰¹ Srov. TURNER: op.cit.,135-140, 145-154.

²⁰² Srov. ŠUPOL: op. cit., 53.

²⁰³ Srov. SHELDRAKE Philips: Spirituality a historie, Úvod do studia dějin a interpretace křesťanského duchovního života, Brno: CDK, 2003, 82-85.

²⁰⁴ Srov. HEER: op. cit., 686.

specifický talent, který by mohl využít k budování Božího království, může hledat umění *žehnání*. Každý má umění žehnat nejen bratřím a sestrám v Pánu.²⁰⁵

Člověk odedávna vyjadřoval svou kreativitu nejen při ochraně života, ale také v umění. Stejně tak člověk používá kreativitu a umění ke chvále a oslavě Boží. „Umění není nemoc, které je nutné se vyhýbat, ale nástroj, jímž na tomto světě oslavujeme našeho Tvůrce.“²⁰⁶ Umění je to, co nás odlišuje od zvířat a dalšího stvoření. Člověk jím chce vyjádřit krásu stvořeného, touží uměním napodobit něco, co jej přesahuje. „Práce umělců je stejně jako práce proroků, ze své podstaty zjevením, prohlášením, odhalením a výzvou.“²⁰⁷ Křesťanství je s uměním od počátku spojeno. „Je málo náboženství, která jsou tak úzce spojena s uměním, jako křesťanství. Je tu tedy o jeden motiv víc, proč se máme snažit proniknout do umělecké tvořivosti, té tvořivosti, která se stala neoddělitelnou částí naší tradice, liturgie, kultu, duchovnosti.“²⁰⁸ Bůh – Stvořitel miluje umění. Umění je mocné a prorocké, zda prorokuje o nebi nebo o pekle však závisí na umělci. Bůh nám chce umožnit být spolutvůrci fantastického umění ve všech jeho podobách.²⁰⁹

Existuje mnoho druhů umění a každý z nás dává některým z nich přednost. Slovo a obraz jsou téměř pro všechny dvěma hlavními kanály, kterými si předáváme informace a vytváříme umění. Boží slovo je obrovská umělecká práce, která nemůže být překonána. Křesťanský umělec, který ho poslouchá, má moc spolutvořit s Bohem krásné věci a bořit negativní hodnoty dnešního světa.²¹⁰ Po nabytí svobody v roce 313 křesťané začali stavět nádherné chrámy k oslavě Boží. Architektura může velmi přibližovat k Otci, který si z našich těl staví svůj chrám.

Člověk v lásce k viděnému začal malovat krásné obrazy ke slávě Boží. Během staletí pak vzniklo více sporů ohledně možnosti „zobrazování“ Nezobrazitelného. Boha, kterého nemožno postihnout myslí a vystihnou obrazem. Bůh je původcem krásy i umění a již ve Starém zákoně dovolil zhotovit archu smlouvy a velkolepý chrám. Všeobecný koncil v Niceji v roce 787 na základě Kristova Vtělení povolil úctu (nikoli uctívání) obrazů Krista a svatých. Tím, že se Bůh stal Tělem, zahájil novou „éru“ obrazů. „Kdo uctívá obraz, uctívá v něm osobu, která je na něm namalována.“²¹¹

²⁰⁵ Srov. LA RIVIÈRE: op. cit., 10, 12.

²⁰⁶ Tamtéž, 11.

²⁰⁷ Tamtéž, 29.

²⁰⁸ RUPNIK: Až se stanou umění a život duchovními., 12.

²⁰⁹ Srov. JONG: op. cit., 101.

²¹⁰ LA RIVIÈRE: op. cit., 32.

²¹¹ Srov. KKC čl. 2129 – 2132.

V dějinách pak došlo k události, kdy v době nástupu reformace protestantské církve ve snaze vypořádat se s modloslužbou ničily vše, co považovaly za hříšné. Mnozí tak od té doby považovali umění za cosi hříšného.²¹² „Věřící nedělali žádný rozdíl mezi skutečností, že umění bylo někdy zneužito k modlářství, a faktem, že samotné umění je darem od Boha.“²¹³ Ještě dnes jsou tak křesťané rozděleni v názoru, zda je možno uměním (a jakým) zobrazovat Boha a zda v Kristu je Starozákonní příkaz nezobrazovat Boha „zrušen“.²¹⁴

Člověk vzdával chválu Bohu, který stvořil vše, slovem i obrazem. „Umění dobře posloužilo Kristu a jeho dílu spásy po celé první tisíciletí i později. V umění se nashromáždilo obrovské bohatství lidské kultury v toku dějin. A sotva můžeme označit jiné náboženství, které by se mohlo pochlubit hlubší uměleckou inkulturací, než je křesťanství.“²¹⁵ Také ďábel nejvíce používá různé druhy umění, aby odvedl lidstvo od Boha. „Kdosi kdysi řekl, že chceš-li morálně zkazit národ, začni u hudby a umění.“²¹⁶

Vícekrát citovaný teolog Marko I. Rupnik²¹⁷ poznamenává, že i sama teologie by měla být uměním. Srovnává Boží pedagogiku ve Starém i Novém zákoně: „Charakteristickým rysem Starého zákona je slyšení. Starý zákon je cesta, je to pedagogika slova a naslouchání. Bůh je Slovo, Logos. Na počátku bylo Slovo, rozhovor. Na počátku byla komunikace.“²¹⁸ V Novém zákoně se nám ovšem zjevuje Kristus jako Slovo s velkým S. „Jeho plnost není jenom v tom, že se vyslovuje a slyší; dává se i vidět, nazírat, stává se pokrmem, který chutná. Slovu Božímu se přiblížíme i hmatem, dotkneme se ho v druhém.“²¹⁹ Dále M. I. Rupnik poznamenává, že jsme ve stálém pokušení modlářství.

²¹² Srov. JONG: op. cit., 56-57.

²¹³ LA RIVIÈRE: op. cit., 18.

²¹⁴ Když to poněkud zjednoduším, je otázkou výkladu, které Starozákonní pasáže mají platnost i pro křesťany. Pán Ježíš řekl jasně: „Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit Zákon nebo Proroky; nepřišel jsem zrušit, nýbrž naplnit. Amen, pravím vám: Dokud nepomine nebe a země, nepomine jediné písmenko ani jediná čárka ze Zákona, dokud se všechno nestane. Kdo by tedy zrušil jediné z těchto nejmenších přikázání a tak učil lidi, bude v království nebeském vyhlášen za nejmenšího; kdo by však zachovával a učil, ten bude v království nebeském vyhlášen velkým.“(Mt 5,17-19). Na druhou stranu říká Boží slovo: „... Avšak jejich myšlení na tom ustrnulo. Až do dnešního dne zůstává onen závoj při čtení staré smlouvy a zůstává skryto, že je zrušen v Kristu... kde je Duch Páně, tam je svoboda.“(2 K 3,14.17). Například obřizku křesťané nedodržují, jelikož je zrušena v Kristu i když Bůh si ji výslovně ve Starém zákoně přál. Stejně tak můžeme vážít všechny starozákonní příkazy a také tento příkaz o nezobrazování. Ne vždy je jasné z Písma, co má platnost. Tomu slouží tedy tradice, která rozsuzuje nadčasovou platnost některých výroků.

²¹⁵ RUPNIK: Až se stanou umění a život duchovními, 32.

²¹⁶ MARKEE: op. cit., 28.

²¹⁷ P. Marko Ivan Rupnik je známý slovinský jezuita, autor zajímavých knih a přednášející na gregoriánské universitě v Římě.

²¹⁸ RUPNIK: Až se stanou umění a život duchovními, 13.

²¹⁹ Tamtéž, 15.

Právě k tomu směřuje Starý zákon příkaz nezobrazování Boha. „Udělat si obraz tedy znamená hledat spásu mimo Krista, mimo spojení s Bohem.“ „Naší snahou nemá být obraz vytvořit, ale objevit, najít, rozpoznat. Naše tvořivost je v tom, že zachytíme obraz, který se nám zjevuje.“²²⁰

Spojení vysoké umělecké kvality a chvály může být velmi mocné. Ve sboru jednoho význačného vedoucího chval Johna de Jonga v Manchesteru uspořádali slavnost, při níž experimentovali s laserovým projektorem, plasmovou koulí, abstraktním videem, maskami obličejů, stěnu pro graffiti, používali hudbu, experimentální divadlo i ohňové efekty. Byla to bohoslužba, přesto vypadala, jak uvádí Jong, jako středověký jarmark. Někteří vnímali Boží přítomnost v této pro nás nezvyklé formě bohoslužby velmi silně. Pokud budeme mít oči upřené na Ježíše a vnímat podstatu všeho dění, můžeme se přiblížit dnešnímu člověku a nemusí v tom být nic nedůstojného.²²¹

Cílem v teologii i umění by mělo být „neklást slovo a obraz vedle sebe, ale považovat za cíl životní jednotu Slovo-obraz. Obraz říká, co je slovo a slovo dává vidět, co je obraz“²²² V umění můžeme sdělovat pravdy Boží mnohými způsoby, ne jen slovem. „Cesta, kterou jde umělecká tvorba, je cesta slova-obrazu, poznání-sdělování.“²²³ Můžeme se „pustit odvážně na novou cestu, hledat jinou logiku, snažit se o to, aby se Slovo stalo obrazem, který je viditelný, kterého se dotýkáme, ale který je Slovo.“²²⁴

Jedna z největších známých svatých žen všech dob, svatá Terezie z Avily, vděčí za své druhé obrácení jednomu náhodnému pohledu na sochu. „Hluboce zasažena prosila Krista, aby v ní tento obraz zůstal nesmazatelně vepsán.“ Ve 22. kapitole svého životopisu důrazně namítá: „Nejsme andělé, máme tělo.“²²⁵ Obrazy nejsou špatné, to jen my lidé si děláme modly ze všeho. Další velkou postavou církevních dějin, na kterou měl obraz Krista velký vliv, byl hrabě Zinzendorf, vůdce církve obnovené jednoty bratrské (moravská církev). Ten jednou v düsseldorfské obrazárně uviděl obraz ukřižovaného Krista. Nad obrazem byla napsána tato slova: „To učinil jsem pro tebe, co pro mne činiš ty?“ Tento obraz zanechal v hraběti mocný dojem a uvědomil si na základě obrazu, že má sloužit Kristu.²²⁶

²²⁰ Tamtéž, 20, 18.

²²¹ Srov. JONG: op. cit., 101.

²²² RUPNIK: Až se stanou umění a život duchovními, 24.

²²³ Tamtéž, 64.

²²⁴ Tamtéž, 28.

²²⁵ SCHÖNBORN: op. cit., 58

²²⁶ Srov. GREENFIELD: op. cit., 32-33.

Boží umělec je pokorný, dává se do služeb, má své poslání a cítí se přitahován věcmi, událostmi a osobami. Proniká do hloubky, za formy. Čím více se blíží k pravdě, tím více k Bohu, který je láska. Máme usilovat o pohled, umění a spiritualitu, která je celistvější, která je otevřená pro druhého, o evangelizaci, která je osobnější.²²⁷ Boží umělecká díla nám slouží jako připomínka toho, kdo je Krása. Všichni můžeme přispět k většímu vnímání Krávy.

1.5 Kulturní předpoklady chvály

V této části bych se chtěl zamyslet nad tím, jak kultura, ve které žijeme, ovlivňuje naše vyjádření lásky a úcty k Bohu. Pokládal jsem si otázku, proč je to, co je tak krásné – chvála a uctívání Nejvyššího – často těžko srozumitelné dnešním lidem. Proč je to, co naplňuje všechny anděly a svaté tou největší radostí,²²⁸ pro nás někdy tak vzdálené a bohužel pro mnohé tak nudné? Podnětem k těmto úvahám byl pro mne studijní text²²⁹ [ThDr. Pavla Černého Th.D230 - Kulturní podmíněnost chvály.](#)

„Co to je vůbec kultura? Je to velmi široký sběrný termín. Kultura je širokým pojmem zahrnujícím lidské hodnoty, zvyky, umění, víry, naděje.... Kultura je to, co je vám drahé, za co vám někdy stojí za to ve sboru bojovat. Je to něco, co nás ovlivňuje, více než si myslíme. Z biblického hlediska je velká část kultury neutrální. Není zlá. Pouze člověk dokáže zneužít prakticky všechno. V kultuře ale bývají i věci, které jsou s Božím slovem v napětí, nebo dokonce mu protiřečí.“²³¹

Teolog H. R. Niebuhr navrhl pět typů vztahu mezi křesťanstvím a kulturou: 1. *Kristus proti kultuře* – svět je vůči křesťanství nepřátelský. Toto jistě platí v období pronásledování, ale přílišné pohrdání světem má za následek nevyváženost. 2. *Kristus kultury* – křesťanskou autenticitu je nutno nalézt v pohroužení se do kultury. Tyto dva přístupy jsou jednostranné, a proto je moudré si osvojit nějaký ze tří dalších modelů: 3. *Kristus nad kulturou* – kultura není ani dokonalá, ani špatná, lze ji křesťanstvím přetvořit. Tento přístup zdůrazňuje kladné složky kultury a tajemství vtělení. Představitelem byl svatý Atanáš. 4. *Kristus a kultura v paradoxu* – ne vše v kultuře je špatné, ale při pokusu vést křesťanský život budeme muset bojovat. Představitelem tohoto přístupu je Luther. 5.

²²⁷ Srov. RUPNIK: Až se stanou umění a život duchovními., 64, 36.

²²⁸ Srov. např. Zj 4, 8-11; Zj 5, 7-14.

²²⁹ Viz ČERNÝ Pavel: Kulturní podmíněnost chvály, www.pavel.onesim.net/files/kulturni_podminenost_chvaly.pdf (12.4. 2008).

²³⁰ ThDr. Pavel Černý Th.D, je předsedou Rady [Církve bratrské](#), předsedou [Ekumenické rady církví v ČR](#) a vedoucím katedry praktické teologie na [Evangelikálním teologickém semináři](#) v Praze.

²³¹ Černý: op.cit., 1.

Kristus proměňující kulturu – stvoření je dobré samo osobě, ale vyžaduje proměnu. Důraz je položen na eschatologickou budoucnost a osobní konverzi, kterou zdůrazňovali John a Charles Wesleyovi.²³²

P. Marko Rupnik definuje kulturu jako významy a hodnoty sdílené nějakou skupinou. Každá taková skupina má významy, prostřednictvím kterých komunikuje a hodnoty, z kterých a pro které žije. Každá osoba patří do více kultur naráz, neboť je členem více skupin (kultura rodného jazyka, regionu, kde žiji, kultura mojí rodiny, apod.). Projevy kultury jsou různé oblasti, např. umění, věda, průmysl, ekonomie atd.²³³

Kultura má svůj vývoj v čase. Rozlišujeme několik epoch. Od časů antiky až do moderní epochy bylo náboženství základem společnosti a individuum bylo podřízeno kolektivu. Dnes je základem naší kultury ekonomie a ve společnosti klademe obrovský důraz na individuum. Náboženství je jen jedním z projevů kultury, nic více. Redukuje se do soukromého a ohraničeného prostoru. To, co není ovladatelné, poznatelné a rozumem odůvodnitelné – neexistuje. Křesťanství se tak nyní dostalo na boční kolej, když předtím dominovalo kultuře a bylo nosnou osou celé společnosti.²³⁴

Co se týče dnešní postmoderní kultury, je zde další velká změna. To, čím se vyznačovalo osvícenství – velká důvěra ve vědu, dnes postupně podléhá tání jako kousek ledu. Na jedné straně ohromný technický rozvoj, na straně druhé velké ohrožení přírody – nové ekologické hrozby. Náš rodinný život a naše vztahy jsou často příliš podřízeny práci. Vztahy a rodina v dnešní době nejsou pro postmoderního člověka tak velkou hodnotou. Kult pokroku, ve kterém žijeme, neustále překonává, co už existuje. Je třeba dnešním lidem stále předkládat něco nového. Tak se rodí to, co nazýváme módou a populární kulturou, která v mnohém současného člověka určuje.²³⁵

Žijeme v době postmodernismu a ať si to uvědomujeme nebo ne, celková „atmosféra“ světa ovlivňuje náš pohled na chválu a uctívání. Postmodernismus odmítá absolutní pravdu a veškeré jistoty. V postmoderní kultuře lidé neuvažují tak racionálně jako kdysi. Argumenty mají dnes malou váhu. Pravda se stává subjektivní. Tak mnozí přináší dříve nevidané výklady Písma a tradice a pro mnohé přichází pokušení uctívat s kýmkoliv, protože „všichni přece věříme ve stejného Boha“. Pro dnešní dobu je také typický egoismus. Zaměření na sebe tak může udělat z chvály sebestřednou záležitost.

²³² MCGRATH: op. cit., 37-43.

²³³ Srov. RUPNIK Marko I.: Otázka kultúry, in: ŠPIDLÍK Tomáš (a kol.): Spiritualita, formácia a kultúra, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 1995, 145 -146.

²³⁴ Srov. tamtéž, 147-150.

²³⁵ Srov. tamtéž, 150-153.

Na druhé straně jsou dnešní lidé otevření novým myšlenkám a neodmítají zcela duchovní rozměr ve svém životě.²³⁶

Je důležité si uvědomit to, co nám již připomněl Ježíš: „Nic, co zvenčí vchází do člověka, nemůže ho znesvětit; ale co z člověka vychází, to jej znesvěcuje.“ A dále apoštol Pavel v 1. listě Timotejovi: „Čistým je všechno čisté.“²³⁷ Nechci ovšem říci, že bychom nemohli být znečišťováni tím, co je v dané kultuře hříšné. Ani popírat to, co často například v souvislosti s potraty mluvil papež Jan Pavel II., že tato kultura je často kulturou smrti. Mnohé prvky v naší postmoderní kultuře jsou zkažené, ale dnešní kultura jako celek není sama o sobě hříchem.

Ve svém článku uvádí Dr. Černý zajímavý příklad pochopení důležitosti kultury ve zvěstování evangelia, který nám ukazuje důležitost zvěstovat (a také to můžeme vztáhnout na uctívání) evangelium srozumitelným způsobem: V severní Nigérii existuje domorodý kmen, který se jmenuje Gwandarawara. Několikrát jim zkoušeli nejen křesťané zvěstovat Boha. Nedařilo se to. Teprve v roce 1980 byli křesťané úspěšní. Zjistili, že název kmene: Gwandara-wara. znamená: „Lidé, kteří dávají přednost tanci.“ Příslušníci toho kmene nechtěli náboženství, které by jim jejich tanec zakazovalo. Misijní tým studoval tento kmen a navrhl zvěstovat biblické příběhy, včetně Ježíšova evangelijního příběhu, prostřednictvím nástroje africké hudby a tance. Byla navázána komunikace, někteří členové tohoto kmene uvěřili v evangelium a byla založena a dodnes tam existuje církev.²³⁸

Jsme na jedné straně ve světě, ale nejsme ze světa. Máme stavět mosty k okolní kultuře, ale neztratit svou chuť a být světlem, které svítí všem.²³⁹ Máme reagovat na kulturu, ale na druhé straně se jí nesmíme nechat vláčet. Není lehké správně reagovat a přiměřeně se začleňovat do kultury formou, které porozumí. Nemusíme se však dívat na církev jako na prostor uzavřený čtyřmi stěnami.²⁴⁰

K tomu píše podobně P. Rupnik: „Absolutně duchovní obraz Slovo-Syn se zjevuje ve vtělení. Tím se zařazuje do dějin, vstupuje do lidského světa, dá se vsadit do událostí, do kultury.“²⁴¹ Také první křesťané museli předat evangelium lidem, kteří měli jiné

²³⁶ Srov. JONG: op. cit., 89-90, 62-63.

²³⁷ Mk 7,15 a 1 Tim 1,15.

²³⁸ O této události referuje Christopher WRIGHT ve své studii „Future Trends in Mission“ In: Graig B., Parry R. and West A. (Eds.). *The Futures of Evangelicalism*. IVP, Leicester 2003, s. 149n. Srov. ČERNÝ: op.cit., 1.

²³⁹ Srov. Mt 5,13-16.

²⁴⁰ Srov. JONG: op. cit., 62-63.

²⁴¹ RUPNIK.: *Až se stanou umění a život duchovními*, 51.

vnímání reality, než bylo jejich vlastní. „V raných dobách začali Otcové církve dialog s nekřesťanskou kulturou. Začali užívat mluvu, která byla pro ni typickou. Touto řečí vyslovili a předali zásadní novost Krista a jeho evangelia.“²⁴² P. Rupnik přemítá nad tím, že nemáme kulturu odmítat, ale ani se snažit ji za každou cenu napodobovat. Máme hledat nové a nové cesty jak evangelium – Vtěleného Krista – přiblížit („inkulturovat“) všemu tvorstvu.

Můžeme si uvést definici křesťanské inkulturace od bývalého generálního představeného jezuitů – Pedra Arrupeho: „Je to vtělení křesťanského života a křesťanské zvěsti do určitého místního kulturního prostředí tak, že k jejich vyjádření dochází prostřednictvím prvků, které jsou pro danou kulturu typické (kdyby šlo výlučně jen o tento aspekt, jednalo by se o povrchní adaptaci). Stávají se pak zásadami, jež kulturu oživují, řídí, sjednocují, přetvářejí a transformují, aby se uskutečnilo nové stvoření.“²⁴³ Znáмым příkladem vhodně uskutečňované inkulturace evangelijní zvěsti, je apoštol Pavel.²⁴⁴ To, co platí pro evangelizaci národů, jistě platí i pro uctívání našeho dobrého Boha. Je třeba nejen jasně a srozumitelně evangelium zvěstovat, ale také uctívat Boha srozumitelným způsobem tak, aby se lidé dané kultury mohli do uctívání zapojit.

O tom, že inkulturace není vždy jednoduchá, poznamenává P. Rupnik o tomto světě: „Mimo oblast církve se rozvinula složitá kultura obrazu. Ale jakého obrazu? ...Je to obraz, který se nafukuje, obléká se do oslnivých šatů falešných slibů: "Budete jako Bohové.“²⁴⁵ Jsme zahlcováni reklamami, televizí a obrazy útočící nejvíce na náš zrak a těmito zbraněmi Evangelium světu nepředáváme. Bez Boha nemůžeme nic.

Vrátíme se ke kulturnímu kontextu chval. „Chvály se vždy vyjadřovaly způsobem, který byl blízký určité kultuře. Čtyři tisíce levitů, kteří měli za úkol zpívat v chrámě, zcela jistě nepoužívalo gregoriánský chorál, probuzenecké písně 19. století, ale ani rockové prvky. Samozřejmě, že to byla hudba vycházející z jejich kultury: Šófar, bubínky, píšťaly, nějaké strunné citary apod. ...

Jak zpíval Pán Ježíš se svými učedníky na Olivové hoře? Toho se patrně nedopátráme. Domnívám se, že to byla, na rozdíl od chrámové bohoslužby, spíše píseň lidového typu, kterou dobře zvládli galilejští rybáři. Jak se zpívalo později? Znamé místo je v epištole Efezským 5,19: "...ale plni Ducha zpívejte společně žalmy, chvalo zpěvy

²⁴² Srov. tamtéž, 27.

²⁴³ ARRUPE Pedro: Letter on inculturation, Studies in the International Apostolate of Jesuits, červen 1978, 2 In: LONSDALE: op. cit., 220.

²⁴⁴ Např. známá promluva svatého Pavla na Areopagu v Aténách - Sk 17. kapitola.

²⁴⁵ Srov. RUPNIK.: Až se stanou umění a život duchovními, 25.

a duchovní písň." Proč zde nejsou pouze žalmy, jak by patrně rád viděl Kalvín a ženevská rada. Proč jsou zde ještě chvalozpěvy? A potom ještě duchovní písň? Apoštol zde nepřipisuje žádné noty. Neznáme přesně rozdíly. Ale je jisté, že v prvních sborech byla větší pluralita ve zpěvu. Způsob zpěvu žalmů ve starozákonním provedení byl patrně blízký židokřesťanským sborům. Ale jak byly zpívány žalmy a chvály v Efezu, nebo jak chválily multikulturní sbory v Aténách, nebo Tesalonice. Zdá se, že už těžko tyto sbory vystačily s židovskou hudební tradicí. Spíše se ptám, jestli důraz není položen na slova "ale plni Ducha zpívejte společně"?"²⁴⁶

Písmo nám neříká, že ta a jen ta kultura je správná a také, že jen tímto způsobem lze uctívat Boha. Když se Bůh vtělil, byl vychován v určité kultuře a žil v ní.²⁴⁷ Pro Ježíše je podstatné, abychom jej ctili v Duchu a pravdě. Jak nám připomíná evangelní Ježíš v rozmluvě se Samařankou – není příliš důležité místo ani kultura dané oblasti. Podstatný je postoj srdce.²⁴⁸ „Ale přichází hodina, ano již je tu, kdy ti, kteří Boha opravdově ctí, budou ho uctívat v Duchu a v pravdě. A Otec si přeje, aby ho lidé takto ctili“ (Jan 4, 23).

Ježíš žil ve své kultuře, ale nepřijímal všechno. Například Jeho postoj k ženám byl na tehdejší dobu velmi nezvyklý. Židé-muži té doby děkovali v modlitbách Bohu za to, že je neučinil ženou. Ženy nesměly svědčit u soudu. A Rabbi Ježíš měl dokonce učednice. Napadal tradice, které vytvořili znalci zákona té doby, nepřijímal je a říkal jim "vaše tradice".²⁴⁹

Jak ovšem přiblížit uctívání dnešní multikulturní společnosti? „Naše situace je náročnější, než byla před padesáti nebo sto lety. Žijeme ve světě, kde se mnohé kulturní modely rychle mění a střídají. Žijeme v období, kdy vzniká celá řada subkultur. V jednom městě, v jedné obci najdete lidi různých kultur, různých hudebních vkusů a samozřejmě různých způsobů vyjádření citů. Mohli bychom tedy v jednom městě zakládat různé sbory. Sbor s liturgií barokní. Sbor s liturgií romantickou, probuzeneckou. Sbor s písněmi stylu "country" a "blue grass", sbor s dechovkou a samozřejmě sbor rockový. Ale chyba lávky. Ani toto není vyhovující řešení. Na druhé straně obrovské kulturní fragmentace a zápasu o práva menšin, se do naší společnosti zařezávají prvky kultury globální.“²⁵⁰

Přestože Dr. Černý píše o situaci ve sborech církve bratrské, máme my v katolické církvi podobný problém. I když naše krásná liturgie je v mnohých ohledech pevně daná

²⁴⁶ Černý: op.cit., 3.

²⁴⁷ Srov. Černý: op.cit., 2.

²⁴⁸ Srov. Jan 4, 19-24.

²⁴⁹ Například srov. Mk 7,9. a JONG: op. cit., 59-62.

²⁵⁰ Černý: op.cit., 5-6.

a mnohým vyhovuje, existuje zde velké množství lidí, pro které je uctívání a zpěv s varhanami příliš zastaralý, a pro jiné se zase nedělní mše s kytarou, bubnem a různými nástroji jeví jako velmi nedůstojný rámus. Jak smířit zastánce různých kultur, spiritualit a hnutí?

Když se nad tím zamýšlím, dochází mi, jak to mají mnozí pastýři s námi těžké. Jak je složité udržet jednotu v takové mnohosti. Nedivme se, že dochází k častému napětí. Zdá se, že Bůh plánoval a tvořil různé lidi s cílem učinit si z nás své královské kněžstvo a lid náležející Bohu, (1 P 2,9) kde každý má jiné založení i funkci. „Afričané hudbu bez problémů vyjadřují celým tělem, zatímco konzervativní Britové jsou tuzí jak naškrobený límeček.“²⁵¹

Odedávna byli v církvi lidé více lpící na tradicích, ale také lidé hledající nové a nové cesty. Jak často docházelo v historii k nepochopení a nelásce, protože se lidé nechtěli otevřít jeden druhému a chápat vzájemné odlišnosti. Možná Bůh chce takovou rozdílnost a bohatství různých kultur. On věděl, jak to bude pro nás těžké naučit se vidět v každém, kdo se od nás liší, přítele a studnici Jeho lásky a ne nepřitele, omezence nebo někoho nemožně zastaralého. Možná je to Jeho způsob učení se širokému srdci Božímu. „Církevní smýšlení znamená počítat s druhým, mít ohled na formy, ve kterých druhý uskutečňuje život, myslet spolu s druhým, sloužit tak společnou liturgii, být ve spojení.“²⁵²

V teologii si mnozí uvědomili a uvědomují, že církve na jedné straně nemůže správně existovat v kontextu, kdy se tak velmi změnila kultura a na straně druhé dnešní svět nebrat na vědomí a pokračovat ve styku se světem prostřednictvím např. jenom antických kategorií. Rahner, Danielou, De Lubac, Congar byli noví apologeté, kteří bránili a učili církve i svět, že být křesťanem neznamená být protivědeckým, protipokrokovým, zkrátka „nelidským“ pro dnešního člověka.²⁵³ Uctívání by přece mělo být tak blízké člověku, kterého také kvůli chvále, stvořil Hospodin. Máme být „jako hospodář, který vynáší ze svého pokladu nové i staré“ (Mt 13,52). Nejen to nové. Ale také nejen to staré. Zdá se, že naše kultura je v zajetí nepřitele. Kultura, která by měla být v Boží moci. Křesťané jsou povoláni, aby navrátili všechny věci pod Kristovu vládu a tedy také kulturu.²⁵⁴

Podle Jonga může být dnešní kultura úžasnou příležitostí pro církve. Boží slovo se nemění a je stále mocné. Kde nestačí slova, může promluvit příběh nebo symbol. Současná

²⁵¹ JONG: op. cit. 59. Srov. Černý: op.cit., 7.

²⁵² RUPNIK: Až se stanou umění a život duchovními, 58.

²⁵³ RUPNIK: Otázka kultúry, in: ŠPIDLÍK:op. cit., 151.

²⁵⁴ Srov. LA RIVIÈRE: op. cit.,38.

kultura objevuje znovu význam příběhů a symbolů. V dnešním hlučném světě může prostor pro ztišení přitáhnout lidi do Boží přítomnosti. Ve společnosti, kde je vše relativní, potřebují lidé vidět, že chodíme v moci. V církvích, kde bude opravdovost, mohou zázraky pomoci mnoha lidem setkat se s Bohem. V nedávné historii to byla církev, která určovala kulturu. Byla známým patronem umění a hudebníci, výtvarníci, spisovatelé i mnozí vědci v ní nacházeli podporu. Máme jedinečnou příležitost hlásat v této době radostnou zvěst a být světlem, které mnohým ukáže cestu ke spáse.²⁵⁵

„Celým světem, všemi církvemi, včetně římskokatolické, jde o nový důraz na adoraci, na uctívání. Nedávno jsem byl na kongresu evropských duchovních hnutí ve Stuttgartu. Kolik tam bylo radostného uctívání. Vedle mě na jedné straně seděl nový stuttgartský katolický biskup. Jakmile začal blok chval, byl jeden z prvních na nohou a s vysoko zvednutýma rukama chválil Boha. Na druhé straně seděla katolička, paní von Lobkowitz. Hlásila se k charismatické obnově a velmi otevřeně dávala prostor svým emocím při bohoslužbě. Důraz na adoraci je v dnešním světě velmi potřebný. Potřebujeme prožívat setkání s Bohem v uctívání. V době terorismu, mnoha nemocí, ekologických katastrof, politických pnutí, kdo by nepotřeboval jít do Boží přítomnosti skrze víru prostřednictvím toho, co naši víru buduje – Boží slovo, modlitba, duchovní píseň. Potřebujeme znovu oslovit naše varhaníky, doprovázeče, vedoucí hudebních skupin, zvukaře a spolu s nimi pracovat na krásné bohoslužbě a liturgii.“²⁵⁶

²⁵⁵ Srov. JONG: op. cit., 62-67.

²⁵⁶ Černý: op.cit., 7.

2. „NOVÉ“ VYJÁDŘENÍ CHVÁLY

Poté, co bylo rozebráno biblické svědectví o chvále, nastíněny některé aspekty uctívání v historii, umění a kultuře, chtěl bych se nyní podívat na uctívání a chválu v dnešních dnech. Minulé století přineslo do světa mnoho změn, které se odrazily i v celosvětovém rozsahu a způsobu křesťanského uctívání. Životní úroveň se na mnohých místech několika násobně zvětšila, ale chudých je "jako hvězd na nebi a písku na mořském břehu".²⁵⁷ Vznikly ty nejmocnější zbraně ale i nepředstavitelné utrpení nejen během dvou světových válek. Na svět přišlo mnoho katastrof i mnoho požehnutí. V západním světě ubývalo křesťanů, ale zato přišlo evangelium na mnohá nová místa, a bible byla přeložena do dalších jazyků i dialektů. Bůh uvolnil do svých církví mnohé dary. Opět můžeme slyšet o zázračných uzdraveních, nezvyklých jevech, prorockých darech i o vzkříšení z mrtvých. Mnozí křesťané si uvědomili, že v tomto čase globalizace a nejistoty musíme odhodit staré křivdy, spojit se v lásce a volat k nebi. „Hle, temnota přikrývá zemi, soumrak národy, ale nad tebou vzejde Hospodin a ukáže se nad tebou jeho sláva“(Iz 60,2).

Uctívání Krista je to, co nás spojuje k sobě a zároveň odděluje od zbytku světa. „Skutečné uctívání boží hradby kultur i pohlaví. Vidíme to, když Ježíš hovoří se ženou ze společnosti, již Židé opovrhovali. Pravdivé uctívání je jednotící silou, která působí sblížení lidí napříč rasovými, etnickými a náboženskými hranicemi.“²⁵⁸ Křesťané se často nedokážou shodnout na mnohých názorech a vedou se složité diskuse o jednotlivé články víry. V chvále a uctívání se však mohou zaměřit na Ježíše a pak už nemusí být středem dialogu teologický problém, ale oslava Boha. Když Boha chválíme, přináší to neuvěřitelné výsledky: hlásání evangelia, vysvobození, uzdravení, radost, jednotu.²⁵⁹ Domnívám se, že při společné chvále bychom se mohli mnohem rychleji dohodnout na větší jednotě a spolupráci, než budeme vydáni soudci a budeme muset zaplatit do posledního haléře.²⁶⁰

Nesprávné uctívání lidí od sebe odděluje navzájem. „Dnešní svět sice odsuzuje uctívání Boha, ale zároveň vyhledává někoho nebo něco, na co by mohl oslavu přenést. Staví si „telata“, kterým se pak klaní. Jsou to politici, zpěváci, guruové nebo také sex,

²⁵⁷ Bůh dal na základě poslušnosti Abrahamovi zaslíbení, že rozmnoží jeho potomstvo a bude ho jako nebeské hvězdy a písku na mořském břehu (viz Gn 22,17). Neposlušností a bezohledností mnohých lidí se dá tato metafora vztáhnout na množství chudých na celém světě.

²⁵⁸ COLEMAN: Co je to uctívání.

²⁵⁹ Srov. COLEMAN: Vstupte do jeho bran s důkuvzdáním....

²⁶⁰ Metafora na Mt 5,25.

televize...²⁶¹ Východní náboženství a proudy New Age vyzývají člověka, aby byl sám sobě bohem a oslavil sám sebe. Ne tak činil Ježíš. On a Jeho následovníci chtějí vzdát chválu Otci, ne sami sobě. Je to zvláštní paradox. Člověk odevzdává a zapomíná sám na sebe, aby byl vyvýšen Hospodin a ten zase hledá slávu pro svou milovanou bytost, jako ji hledal pro Ježíše.²⁶²

Jak píše papež Benedikt XVI: „...musíme uchovávat víru v neustálém postoji pokory před Bohem, ba dokonce v postoji uctívání a chvály. Za to, čím jakožto křesťané jsme, vděčíme totiž pouze jemu a jeho milosti.“²⁶³ Křesťané jsou Kristův majetek a Jeho spoludědicové.²⁶⁴ Nemusíme se bát, co temného přijde na svět. Vše je v Božích rukách. Přesto můžeme stát a bojovat za všechny lidi, kteří Krista neznají, Jemu se neklanějí a Jeho nemilují.²⁶⁵ Bůh nikdy nepotřeboval a nepotřebuje naše nepatrné uctívání. Ono nás však zbavuje naší pýchy a egocentrismu a Bůh po něm touží, protože pravé uctívání je vyjádřením lásky a radosti z Dárce vši milosti.²⁶⁶

V katolické církvi je bohužel velmi mnoho farností, kde se „jen slouží“ svátosti a lidé jiný kontakt s církví nemají.²⁶⁷ Oni netuší, že to, co budeme dělat po všechny věky věků, není nudné nicnedělání, ale nepředstavitelně nádherné uctívání – vyjadřování lásky Bohu, které nemá konce v místě, které ucho neslyšelo a oko nevidělo.²⁶⁸ Každého osloví něco jiného. Bůh stvořil opravdu nepochopitelně rozdílné lidi. Všichni jsme však stvořeni, abychom se stali chválou Jeho slávy (srov. Ef 1,5-6).

Se změnou kultury se často změnil i způsob přístupu k modlitbě a uctívání. Například, co se týká velkoměst, „jeden zkušený duchovní správce z velkoměsta se domnívá, že nikde se lidé nemodlí tolik jako v metru.“²⁶⁹ Jak vznikaly a vznikají nové formy subkultur mládeže, vznikají i nové hudební směry, a to vše velmi ovlivňuje přístup dnešního člověka k chvále svého Stvořitele. Po modernismu přišel postmodernismus

²⁶¹ ŠMÍD Pavel: K čemu je Bohu naše chvála?, <http://www.cho.cz/clanky/K-cemu-je-Bohu-nase-chvala.html>, (29.10.2008).

²⁶² Srov. Jan 8,50 a ŠMÍD: K čemu je Bohu naše chvála?

²⁶³ BENEDIKT XVI.: Svatý Pavel a ústřední význam Ježíše Krista (ukázka z knihy - O počátcích církve), <http://www.cho.cz/clanky/Svaty-Pavel-a-ustredni-vyznam-Jezise-Krista.html>, (30.10.2008).

²⁶⁴ Srov. Ř 8,17 a Ef 3,6.

²⁶⁵ Parafráze části modlitby anděla, kterou se měli modlit prosté děti ve zjevení ve portugalské Fatimě. Srov. ... a nezapomeň na modlitbu, http://www.knihovna.net/KNIHA/0033_t.htm, (10.2.2009).

²⁶⁶ ŠMÍD Pavel: K čemu je Bohu naše chvála?

²⁶⁷ ŠMÍD Pavel: Podněty pro obnovu modlitby chval, <http://www.cho.cz/clanky/Podnety-pro-obnovu-modlitby-chval.html>, (30.10.2008).

²⁶⁸ Srov. 1 K 2,9.

²⁶⁹ SCHÖNBORN: op. cit., 54.

a lidem již nestačí racionalistické zdůvodnění Boží existence a uctívání především myslí. Lidé vždy a zvláště v dnešní době potřebují zkušenost, ne jen prchavý zážitek, ale skutečné vnímání Boží přítomnosti, které proměňuje.

V našich církvích často děláme věci určitým způsobem, proto, že "to tak vždy bylo". V jednom již zmiňovaném evangelickém sboru v Manchesteru se ptají proč a touží po „dynamičtějším a aktuálnějším vyjádření lásky k našemu Stvořiteli“.²⁷⁰ Hledají nové výrazové prostředky pro uctívání, experimentují s vizuálními formami jako je malba a video a objevují, jak můžeme více uctívat tělem při tanci a pohybu. Vědí však, že uctívání nestojí v první řadě na formách, ale vše stojí a padá se vztahem k Ježíši Kristu, našemu Pánu.²⁷¹ Uctívání samozřejmě není v prvním případě formou, ale stavem srdce. Vyjádření navenek je tak na druhém místě.²⁷² Pokud je však pro mnoho lidí nepřitažlivé, nemusí být vždy chyba na jejich straně, ale je moudré se ptát, co můžeme dělat, abychom umožnili lidem přijít k Bohu lépe?

V minulém století vznikla v katolické církvi různá nová hnutí a také mnoho nových společenství křesťanů. Jako v předcházejících stoletích vznikaly nové řády a kongregace, tak dnes vznikají tato nová hnutí a komunity.²⁷³ Mnohá z nich mají na formu a důraz v uctívání velký vliv. Duch svatý skrze ně přinesl nový vítr. Například relativně malá komunita bratří v Taizé zaplavila svými písněmi snad celý křesťanský svět.

Na tajemství chvály a uctívání klade zvláště důraz letniční a charismatické hnutí. Toto tajemství bylo zde prohloubeno a také, co je důležitější, prožíváno v každodenním životě. Chvála má na letničních či charismatických setkáních dominantní postavení a zvláštní místo v životě těchto křesťanů.²⁷⁴ Tajemství chvály a uctívání bylo skrze nová hnutí obohaceno o mnohé prvky, které mohou velmi účinně pomoci chválit Boha v Duchu a pravdě. Ať už to je křest v Duchu svatém, používání různých charismat, větší zapojení bratra těla do chvály nebo důraz na společná shromáždění. Můžeme žít životem chvály daleko více, než si uvědomujeme, a vynášet z pokladů církve staré i nové. Všechny tyto prvky bych chtěl dále prozkoumat podrobněji a dát je do souvislosti s chválou a uctíváním.

²⁷⁰ JONG: op. cit., 12.

²⁷¹ Srov. tamtéž, 12-13.

²⁷² Srov. ŠNEJDAR Jan: Chválím, chválíš, chválíme I., <http://www.cho.cz/clanky/Chvalim-chvalis-chvalime-I.html>, (10.11.2008).

²⁷³ Tím samozřejmě nechci říci, že nová hnutí a komunity jsou lepší než „staré“ řády, kongregace nebo hnutí, nebo dokonce, že by nějaká forma uctívání byla lepší než jiná. Velmi si vážím toho, co Bůh dělal v minulosti a vše, co koná Bůh, koná pro věčnost. Církev vynáší do světa ze svého pokladu nové i staré (srov. Mt 13,52). To, co je „staré“ nám může mluvit i dnes, Bůh také neustále sesílá svého ducha a probouzí církev k novému životu. Je ovšem na nás, jestli to „staré“ nebo to „nové“ dáme do dobrých měchů.

²⁷⁴ Srov. DEGRO: op.cit., 16.

2.1 Duch svatý - původce chvály

Duch svatý je ten, který nás miluje stejnou láskou jakou má Otec i Syn. Když byli učedníci smutní, že Pán Ježíš odchází, řekl jim zvláštní věc: „Prospěje vám, abych odešel. Když neodejdu, Přímluvce k vám nepřijde. Odejdu-li, pošlu ho k vám.“ (Jan 16,7). Je lépe, že Ježíš odešel, protože nyní máme Ducha svatého více a v Něm jsme s Otcem i Synem. Je lépe, že odešel Jeden, protože nyní jsme s celou Svatou Trojicí. Duch svatý v nás tak touží chválit Boha, že si to ani neumíme představit. Celou dobu je s námi a my si to často ani neuvědomujeme. V něm můžeme naplnit své povolání ve chvále Boha, Původce všech dobrých věcí. Bůh „nás v Kristu obdařil vším duchovním požehnáním, ...abychom chválili slávu jeho milosti...v něm byla i vám vtisknuta pečeť zaslíbeného Ducha svatého jako závdavek našeho dědictví na vykoupění těch, které si Bůh vydobyl k chvále své slávy“ (Ef 1,3nn).

Čím více má člověk Ducha svatého, kterého Bůh dává na prvním místě,²⁷⁵ tím více touží, aby se jeho život stal životem chvály. Maria po sestoupení Ducha svatého a zastíněna mocí Nejvyššího při setkání s Alžbětou zpívá Magnificat, stejně chválí Boha v Duchu také Alžběta a Zachariáš. Ježíš také jásá a velebí Otce v Duchu svatém. Též apoštolové v den Letnic jásají neuvěřitelné chvály v Duchu svatém.²⁷⁶

Bohužel si často představujeme Ducha svatého jako energii nebo nějaký předmět – plamen nebo holubici. Duch svatý však není ani žádná síla, ani plamen či holubice. To jsou jen symboly Ducha. Duch svatý také není naším služebníkem, nebo předmětem, kterého prosíme, aby přišel, když něco potřebujeme. Boží Duch je nejprve osobou, která touží mít v našem srdci místo. Touží, aby v Něm a skrze Něj byl uctíván Otec a Syn.²⁷⁷

Na počátku minulého století, jako mnohokrát v historii, Bůh znovu seslal Ducha svatého ve větší míře a začalo letniční hnutí. Lidé při modlitbě přijímali Ducha hojnějším způsobem a těmto zkušenostem byl dán název "křest v Duchu svatém", "křest ohněm"²⁷⁸ nebo "vylití Ducha svatého". Tato zkušenost je naplněním proroctví Jana Křtitele o Ježíši: „On vás bude křtít Duchem svatým a ohněm.“(Mt 3,11). Ježíš zaslíbil, že když budeme

²⁷⁵ „Jestliže tedy vy, ač jste zlí, umíte svým dětem dávat dobré dary, čím spíše váš Otec z nebe dá Ducha svatého těm, kdo ho o to prosí!“ (Lk 7,11).

²⁷⁶ Srov. Lk 1,35.41.67; 10,21; a Sk 2,1-11; Srov. ŠMÍD Pavel: Duch svatý – původce chvály, <http://www.cho.cz/clanky/Duch-svaty-puvodce-chvaly.html>, (30. 10. 2008).

²⁷⁷ Srov. GALEA Robert: Ohhh..That's Worship! Sliema: Media Centre, 2001, 16.

²⁷⁸ Oheň je jedním ze symbolů Ducha svatého. Viz KKC, čl. 696.

prosit, Otec nám dá Ducha svatého. Někteří dokonce přijali tuto zkušenost, aniž by byli pokřtěni.²⁷⁹

Každý z nás je jedinečná bytost a pravděpodobně neexistují dva lidé, kterých by se dotkl Duch svatý stejně. Člověk nemusí přijmout "spiritualitu" charismatické obnovy, aby byl hluboce zasažen Duchem. Bůh však volá všechny křesťany k obnově a svatosti a nemusíme pohrdat něčím, co nám Bůh dává. Tato zkušenost není svátostí, ale také pomáhá proměnit naše životy. Duch svatý v nás může být spoután naší nevědomostí, vlažností a hříchem. Při Jeho vylití tak dochází k uvolnění Ducha svatého, aby On mohl více řídit naše životy.²⁸⁰

Poznávací znamení této duchovní zkušenosti jsou různá a projevují se v různé síle. Základním kritériem je změna života.²⁸¹ Projevuje se nová a větší důvěrnost ve vztahu k Ježíši, modlitba se stává snazší a lépe se člověku bojuje s hříchem. Po křtu v Duchu obvykle znamená bible pro křesťana více, katolíci zjistí, že více pro ně ožívá mše svatá a svátost smíření a často se zvyšuje úcta k Panně Marii. Křesťan dostává novou schopnost lépe svědčit druhým o své víře a vůbec křest ohněm přináší posílení existujících darů Ducha svatého a příchod darů nových. Hlavně však vzroste láska a touha Boha chválit a oslavovat celým životem.²⁸²

V Mt 25,14-30 Ježíš vypráví podobenství o hřivnách. Kromě důrazu na věrnost svému obdarování si můžeme povšimnout, že každý byl obdarován. Nikdo nebyl vynechán.²⁸³ Bůh je štědrý, každému pokřtěnému dává dary Ducha – moudrost, rozum, radu, sílu, umění, zbožnost a bázeň Boží. Když v Bohu zůstáváme, máme ovoce Ducha – lásku, radost, pokoj, trpělivost, laskavost, dobrotu, věrnost a sebeovládání (viz Ga 5,22). Pro budování církve vybavuje ji Bůh charismaty – milostmi Ducha svatého. Ta mohou být mimořádná nebo prostá a nabývat různého stupně a síly.²⁸⁴ Velmi mohou posloužit k chvále a uctívání. O těch nejznámějších dále pojednám.

²⁷⁹ Jedna zajímavá událost je tak zaznamenána již o pohanech ve Sk 10,44-48. Bůh dal pohanům v Kornéliově domě svého Ducha ještě předtím, než byli pokřtěni. Petr je na základě toho pokřtil. Není to také výzva pro nás, abychom v rozlišování přijali za své bratry ty, které se Bůh rozhodl pokřtít ohněm, i když nedodržují všechny naše "židovské" předpisy?

²⁸⁰ Srov. HERON Benedikt M.: Katolická charismatická obnova, Pracovní text IV. Charismatické konference v Českých Budějovicích, 1992, 8-10.

²⁸¹ DEGRO: op. cit., 29.

²⁸² HERON: op. cit., 10-11.

²⁸³ Srov. LA RIVIÈRE: op. cit., 58.

²⁸⁴ Srov. KKC, čl. 1830-1832; 799-801.

2.1.1 Chvála a dar jazyků

Jedno ze zaslíbení pro ty, kdo uvěří evangeliu, bylo „mluvení novými jazyky“ (viz Mk 16,17). Toto charisma je charismatem modlitby – promlouvání k samotnému Bohu. Dar jazyků pomáhá lépe se modlit, slouží k posílení vnitřního člověka v nás (viz 1 K 14,4) a také slouží k přimluvě za druhé, kdy nevíme, jak a za co se máme modlit (srov. Ř 8,26). Také je tento dar vlastně sám o sobě darem chvály. Napomáhá nám „vyjádřit svou vděčnost a lásku k Bohu, na něž lidská slova nestačí.“²⁸⁵

V Písmu se používá pro jazyk v Novém zákoně slovo *glossa* a čtyři pětiny výskytu tohoto slova ve smyslu charismatu jazyků je v prvním listu Korintským ve dvanácté až čtrnácté kapitole. Biblisté zavedli pro mluvení v jazyku pojem *glosolalie* (z řeckého sousloví *glossa* a *lalein* –mluvit). Písmo tento dar popisuje: je pokládán za nejmenšího z darů, je svou povahou často nesrozumitelný, je také darem pro vlastní užitek, modlící se člověk jej může ovládat (není většinou při promlouvání v extázi, či vytržení), někdy může být vykládán (někým, kdo má dar výkladu jazyků). Dále ve Skutcích bývá spojován jako jeden z příznaků příchodu Ducha svatého a nacházíme u něj víru v Ježíše. V již zmiňovaném výroku v Markově evangeliu je uveden jako jedno ze znamení podporující hlásání Božího slova.²⁸⁶

Tento dar je zmiňován v popisu Letnic. Tato událost vedla k založení církve a proto má zde dar jazyků neobvyklý ráz. Posluchači rozumí každý ve svém jazyku, že apoštolové chválí svého Boha. Byl to doprovodný zázrak daru jazyků mezi posluchači, že každý rozuměl, co znamená ten podivný lomoz. Založení církve tak bylo protikladem ke zmatení jazyků a stavbě babylonské věže. Během třetího století tento jev vymizel. Je ještě doložen u Ireneje a Tertulliana, jinak na několika sporných místech u svatého Augustina. Jsou také zmínky užívání tohoto daru v pozdějších staletích. Pravděpodobně ale existovali a existují lidé, kteří se modlí v jazycích, jen neví, že mají tento dar. Existuje hypotéza, že „chvála v jazycích mohla inspirovat první nápěvy gregoriánských chorálů.“²⁸⁷

Prostředí založení církve je naplněno chválami. Jak již bylo řečeno, dar jazyků je také určitou formou inspirované chvály. Kromě výrazů mluvit v jazycích je u svatého Pavla také formulace *psalein to pneumatí*, jež lze přeložit jako „recitovat hymnus duchem“ (v 1 K 14,14-15). V 1 K 14,16 je ještě výraz „dobrořečit v duchu“ při eucharistii. Tato

²⁸⁵ GOLLOVÁ Alena: Co je charismatická obnova?, Pro potřebu Katolické charismatické konference v Ostravě, 2003, 6. Srov. také HERON: op. cit., 13.

²⁸⁶ Srov. 1 K 12-14; Sk 10,44-46 a 19,1-7; a FOULD Jean-Claude Marie: Modlitba v jazycích, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, 9-21.

²⁸⁷ Tamtéž 35. K celému odstavci srov. tamtéž, 18-20, 34-35.

slova naznačují, že mohlo jít o prostředí chval při slavení eucharistie. Dar jazyků má formu nevyhovitelné chvály, jíž přetéká srdce plynoucí z hlubšího uvědomění moci a velikosti Hospodina, Jeho díla. Podobných zkušeností nadšení z Hospodina je v Písmu více, také ve Starém zákoně.²⁸⁸

Tato modlitba chvály je velmi působivá při velkých shromáždění lidí, kdy se zpívá v jazycích. Duch svatý bez dirigenta, daných slov a melodií, bez žádné přípravy vytvoří harmonický, duchovně povznášející chorál, který čistě rozumem nedokáže vysvětlit žádný vědec. Místo chaosu je to hudba velmi inspirující, což dokládá působení Ducha svatého.²⁸⁹

O daru jazyků kolují různé obavy. Ve Spojených státech vzniklo více psychiatrických a psychologických studií a výzkumů, že dar jazyků není jevem chorobným a lidé modlící se v jazycích jsou spíše méně než průměrně přístupní sugesci. Člověk modlící se v jazyku není ve vytržení ani v blouznění mysli. Papežové Pavel VI. a Jan Pavel II. uznávali autentičnost charismat, která se objevují.²⁹⁰

2.1.2 Chvála a uzdravení a vysvobození

Všichni potřebují uzdravení a vysvobození od zla. Pokud Bůh není na trůnu našeho srdce, jsme v disharmonii a naše osobnost je roztržštěná. Vyrůstáme v rodinách, ve kterých většinou dochází k mnohým zraněním. Mnoho křesťanů trpí různými duchovními pouty, která je svazují. Také mnoho křesťanů trpí různými psychickými a fyzickými chorobami. Zraněný, trpící a roztržštěný člověk pak nemůže být ve správném postoji uctívání a chvály. Soustředí se na svou bolest, na své prožívání, nebo svou bolest potlačuje. To mu neumožňuje vstoupit do svobody uctívání Božích dětí.

Mnoho lidí, a z toho ne málo katolíků, chodí pro uzdravení k léčitelům a spiritualistům typu hnutí New age. Mnozí odešli z katolické církve, protože její představitelé neadekvátně řešili potíže všeho druhu. U Ježíše šlo Boží království ruku v ruce s uzdravováním a osvobozováním.²⁹¹ Mnozí křesťané neví, že uzdravení je ve víře v Syna Božího, v církvi, ve svátostech a modlitbě.

Ne na každou nemoc dává Bůh odpověď uzdravení. Bůh touží nejen uzdravit naši minulost, ale také náš charakter.²⁹² Uzdravení není život naprosto bez bolesti a problémů.

²⁸⁸ „Velmi se veselím z Hospodina, má duše jásá k chvále mého Boha,..“ (Iz 61,10 a také srov Ž 35,9-10). V zákoně Novém Maria řekla: „Duše má velebí Pána a můj duch jásá v Bohu, mém spasiteli“ (Lk 1,46-47). K celému odstavci FOULD: op cit., 14, 30.

²⁸⁹ Srov. HERON: op. cit., 14-15.

²⁹⁰ Srov. FOULD: op. cit., 7,24-25.

²⁹¹ Srov. HERON: op. cit., 18.

²⁹² Srov. MARKEE: op.cit., 71.

Často Bohu nic jiného nezbyvá než použít bolest, aby nás k sobě přitáhl. Když Bůh v osobě Ježíše Krista chodil po zemi, neuzdravil každou nemoc, chudobu a všechny problémy světa. Touží však, aby nám bylo dobře a zbytečně jsme netrpěli. Je možná mnoho nemocí a problémů, kde by pomohla modlitba.

Chtěl bych zdůraznit uzdravující moc chvály. Je to tajemstvím, že chvála vzdávaná Bohu, nemůže nic přidat k Jeho velikosti, nám ale přináší požehnání a spásu. Chvála nám dodává odvalu, abychom věřili ve spásu a uzdravení.²⁹³ Když Boha chválíme, přichází na pomoc naší slabosti Duch svatý a jako obcerstvující vánek naplňuje okolí svou něhou a pokojem.

Při chvále, kdy odvracíme své oči od sebe a díváme se na Pána, Bůh může jednat svou vztaženou paží. Tam, kde je Bůh ve středu dění, tam přichází Boží království a Jeho láska. Bůh má soucit se všemi svými tvory a touží, abychom se měli dobře. Proto tak často dochází při chvále k různým uzdravením fyzickým i psychickým. Pokud je Bůh vyvýšen, může jednat a přitáhnout tak všechny k Sobě, neboť On sám je Uzdravením. Známý člověk s darem uzdravování, sám psychoterapeut Michael Marsch, zdůrazňuje uzdravující moc adorace – uctívání Ježíše.²⁹⁴

Také při vysvobozování od zla, je velmi účinná modlitba chvály. Chvála se také může rozlévat po spoutaném světě a uvolnit jej z okovů, které by Bůh rád svou milostí rozbil. Ta situace je popsána ve známém oddíle ve Sk 16, 25nn, kdy Pavel a Silas zpívali Bohu, až se otevřely všechny dveře a spadla všem vězňům pouta. Toto může být chápáno jako zjevné znamení skutečnosti, které můžeme vztahovat i na situace skrytější.²⁹⁵ Každý z lidí, potřebuje osobní osvobození od Zlého. Podle Eliase Velly, jednou z věcí, které se nejvíce obává ďábel, je po pokoře a poslušnosti modlitba chvály. Samotná chvála nutí Nepřítele k ústupu.²⁹⁶

2.1.3 Chvála a prorocství

Je zajímavé, že modlitba chvály je tak často dávána do souvislosti také s prorocstvími a důraz na chválu je pokládán za prorocké znamení církvi.²⁹⁷ Typický je pro

²⁹³ Srov. MARSCH Michael: Uzdravení skrze víru, Praha: Portál, 1995, 41.

²⁹⁴ Srov. tamtéž, 71.

²⁹⁵ GYR Meinhard: Celý život jediná chvála 2, <http://www.cho.cz/clanky/Cely-zivot-jedina-chvala-2.html>, (31.10.2008).

²⁹⁶ Srov. VELLA Elias: Svatost je pro každého, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, 132.

²⁹⁷ Například JONG: op. cit. 178-187 a MARKEE: op. cit., 102-109.

letniční a charismatická hnutí také důraz na proroctví. Bůh k nám hovoří mnoha způsoby a je dobré se učit rozeznávat Jeho hlas, abychom Jej mohli lépe následovat. Proroctví je jedním ze způsobů, jímž nás Ježíš-Prorok může vést.²⁹⁸ Velké prorocké postavy se vyskytují vzácně, avšak křesťané jsou rozděleni v názoru, zda „obyčejný“ věřící může znát Boží hlas. Je otázkou, zda a nakolik mluví Bůh prorocky také v dnešní době.

V historii křesťanských i nekřesťanských náboženství a hnutí bylo velmi mnoho postav, které vydaly svědectví o svých zjeveních a mimořádných prorockých zážitcích. Vlastně téměř všechna větší hnutí a náboženství začala zjevením. Mnoho z nich, ne-li většina, jsou z hlediska křesťanství falešná. Často údajní proroci vedli své stoupence k založení různých sekt a elitářských společenství. Proto je církev k prorockým obdarováním velmi zdrženlivá. Je známý opatrný až odmítavý postoj svatého Jana od Kříže, který se ve své době setkává s mnoha blouznivými a nezdravými proroctvími, která ostatně můžeme vidět také v dnešní době. Často se vyskytuje sebeklam a také ďábelský vliv.²⁹⁹ Je zřejmé, že pro složitost rozlišování mají mnozí pochopitelnou touhu se raději proroctvími nezabývat. Nemusíme se ale poddávat strachu z oklamání, a důvěřovat Bohu, že nás uvede do veškeré pravdy, než se obávat Zlého, že nás oklame.³⁰⁰ Dobře a řádně použité prorocké slovo či obraz však velmi může prospět k budování církve (viz 1 K 14) a mnozí v historii jím byli povzbuzeni.

Samo Písmo je velkým proroctvím a Zjevením, které nemůže být překonáno žádným dalším proroctvím. V bibli vystupuje velmi mnoho prorockých postav ve Starém i Novém zákoně. Není zde prostor na podrobnou analýzu. V Novém zákoně je ovšem prorocké obdarování hodnoceno jako velmi potřebné. Máme se držet lásky a horlivě usilovat zejména o prorocký dar. Proroctví mluví k lidem pro jejich duchovní užitek, napomenutí a povzbuzení (viz 1 K 14,1-3). Prorokujeme jen částečně a proroctví pominou (viz 1 K 13,8) ale, nemáme prorockými dary pohrdat, ale zkoumat je (viz 1 Te 5,20-21). Jedna z největších misíí v historii – misijní cesty svatého apoštola Pavla – začala proroctvím (viz Sk 13,1-3).

Bůh navštěvoval svůj lid ve všech dobách. Většina proroctví jsou malá proroctví. Některá však měla vliv na celou církev nebo i svět. Známé jsou prorocké zážitky svatého Františka z Assisi, svaté Terezie z Avily, svaté Kateřiny Sienské nebo proroctví Johanky

²⁹⁸ Srov. např. TRAUT Ed: Pravdivě o proroctví, Albrechtice: Křesťanský život, 2004, 19, 72 a JOYNER Rick: Prorocká služba, Praha: Křesťanská misijní společnost, 2003, 9.

²⁹⁹ Srov. GROESCHEL Benedikt J: Tichý, jemný hlas, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998, 37, 55 a 112.

³⁰⁰ Srov. JOYNER: Prorocká služba, 20.

z Arku. Poslední dvě jmenované měly velký vliv také na evropské dění.³⁰¹ V českém prostředí se například píše o arcibiskupovi Janu z Jenštejna ze 14.století: „Po svatém přijímání častěji upadal do extatického stavu. Občas míval také prorocké sny a vidění.“³⁰²

Je mnoho dalších význačných prorockých postav – Markéta Maria Alacoque, Faustyna Kowalská a jiní. Dalšími významnými zjeveními jsou uznaná zjevení mariánská – Lurdy, La Saletta, Fatima..., která mají velký vliv na katolickou zbožnost. Z evangelického prostředí je známé například vnímání Božího hlasu od zakladatele velké misijní organizace YWAM (Youth with a Mission – Mládež s misíí) Lorena Cunnighama nebo vidění Pána jako spravedlivého Soudce od Ricka Joynera.³⁰³ Všechny dobré prorocké zážitky od Boha měly a mají velký vliv na církve a zejména na zbožnost mnohých křesťanů a vedou k většímu poznání Boha a k Jeho chvále.

Toto všechno byly příklady „velkých“ proroctví. Na mnohem skromnější úrovni mnozí věřící přijímají rozličné prorocké dary a „zjišťují, že jim Bůh něco ukazuje nebo je pobízí, aby řekli něco, co přesahuje pouhou lidskou intuici, vzhled do situace nebo reflexi.“³⁰⁴ Prorocky obdarovaní lidé mohou být očima Kristova těla (ve Starém zákoně byl častý název pro proroky – vidoucí), „vidět“ Boha a Jeho vůli a předávat druhým lidem to, co vidí. Existují různé úrovně prorockého zjevování se Boha od prorockých dojmů, vidění, snů, otevřených vidění událostí, svatých či andělů, až po vytržení.³⁰⁵ Samozřejmě proroctví podléhá ustanoveným autoritám a všechny prorocké projevy je třeba velmi rozlišovat, abychom nepřipisovali Bohu naše vlastní výmysly. Proroctví často podléhá omylu a zkreslení.³⁰⁶ Proto je pro proroctví velmi důležitá osobní snaha o svatý život, dar rozlišování duchů, dar moudrosti a také zdravý selský rozum.³⁰⁷

Bůh používá proroctví, abychom Jej mohli více znát a hledat Jeho svatou tvář. Když je Bůh vzýván a chválen, zjevuje se svému lidu. Někdy přichází v mocném hřmění, ale častěji jako jemný a tichý vánek. Pravé uctívání by mělo mít také prorocký rozměr a neuhašovat u Bohem obdarovaných lidí Boží dary. Bůh může používat k prorokování také umění a například hudební nástroje. Jeden z autorů knížky o uctívání zavádí pojem

³⁰¹ Srov. GROESCHEL: op. cit., 17.

³⁰² KADLEC: Přehled českých církevních dějin 1, 223.

³⁰³ Viz CUNNINGHAM Loren, ROGERS Janice: Bože, jsi to Ty?, Praha: Křesťanská misijní společnost, 1995 a JOYNER Rick: Poslední bitva, Brno. Postilla, 1998.

³⁰⁴ Srov. HERON: op. cit. 15.

³⁰⁵ Srov. JOYNER: Prorocká služba, 54-56, 63-70.

³⁰⁶ Srov. GROESCHEL: op. cit., 19-25.

³⁰⁷ Existuje dále mnoho dalších pravidel důkladného rozlišování, které můžeme najít ve výše citovaných knihách a dále v různé křesťanské literatuře zabývající se tématem proroctví nebo rozlišování..

prorocké uctívání – „uctívání, které vědomě zjevuje nebo vyhlašuje Boží slávu a je reakcí na jeho zjevenou přítomnost.“ Protikladem k němu je chvála, která je bez života a lze ji často vidět na našich bohoslužbách. Ve chvále může být dán i prostor proroctvím. Chvála a uctívání má být ale zejména motivována nejvzácnější cestou – láskou.³⁰⁸

2.2 Vnější projevy chvály

Mnoho lidí naší západní civilizace se těžko projevuje navenek. Jsme často spoutáni různými strachy a studem vyjádřit, to, co prožíváme uvnitř. Stejně jako v Ježíšově době jsou také lidé, kteří se snaží svou zbožností zakrývat své vnitřní problémy, nebo se dokonce přetvařují. Ale to, že existují špatná vnější vyjádření víry neznamena, že většina bohoslužebných či spontánních vyjádření jsou špatná.

2.2.1 Chvála a tělo

Když přijdou nevěřící lidé do kostela, často je zaujme změna tělesných postojů – stání, sedění a klečení. „Člověk není složenina těla a duše, nýbrž jejich jednota.“³⁰⁹ V modlitbě nejde o to, aby se člověk přehnaně projevoval, nebo nemohl jen tak tiše sedět. Naše tělo je stejně jako všechno stvoření dobré a je moudré ho mít rád a při modlitbě používat.

Vzorem nám v tom může být svatý František z Assisi: „Dále si můžeme v raných životopisech povšimnout, že se František modlí také tělem. Jeho modlení často doprovázejí posunky a podporuje půst“ Jeho životopisec Tomáš Celano píše: „Když se modlival v lesích a na osamělých místech, naplňoval les vzdycháním, zemi smáčel slzami, bil se rukou v prsa.“³¹⁰ Naše těla jsou dobrým Božím výtvozem. Můžeme říci spolu se svatopiscem, jak se píše v krásném starozákonním hymnu nejen „Slunce a měsíci velebte Pána“ (...) Kněží Páně velebte Pána, služebníci Páně velebte Pána,“ ale také „Všechna těla velebte Pána, chvalme a oslavujme ho navěky.“³¹¹

V liturgii a při modlitbě používáme mnohé postoje a gesta, ve kterých při znalosti jejich významu můžeme více prožívat zpřítomněné tajemství. Stání je symbolem Vzkříšeného Krista, povznesení do duchovní oblasti a připomíná člověku jeho osobní

³⁰⁸ Srov. JONG: op. cit.,182.

³⁰⁹ ABELN Reinhard, KNER Anton: Jak se máme modlit?, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994, 28.

³¹⁰ LEHMAN: op. cit., 20, 17.

³¹¹ Viz Da 3,57-90. Známy chvalozpěv je citován dle známějšího překladu v Denní modlitbě církve, žalmý nedělní z 1. týdne. Denní modlitba církve, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.

vzkříšení. Postoj stání je výrazem úcty, vstáváme před tím, koho chceme uctít. Je také výrazem svobody Božích dětí a očekávání příchodu Pána. V knize Zjevení vyvolení v nebi stojící, velebí Boha (srov. Zj 7,9; 15,2).³¹² Na mnohých shromážděních chval se právě tento postoj stal základním a při chvále je zvykem stát před svým Bohem.

Postojem vsedě dáváme najevo připravenost naslouchat a učit se. Uctívání se projevuje také skloněním hlavy nebo hlubokým úklonem. Důležitým postojem je pokleknutí, které vyjadřuje velkou úctu před Pánem, pokání, pokoru a lítost. Při klečení si může člověk uvědomit svou bezmocnost proti hříchu. Podle svatého Basila si v tomto postoji může člověk uvědomit, jak ho hřích srazil k zemi. Jen Bůh mne může zachránit.³¹³

Dalším vyjádřením je padnutí na tvář. Toto padnutí může být dvojího druhu. V prvním případě je to úkon člověka například při kněžském svěcení nebo při osobní modlitbě, který tím projevuje svou hlubokou úctu před Bohem. Tím vyjadřujeme svou naprostou závislost a odevzdanost Bohu. V druhém případě je člověk přemožen Boží mocí a velikostí, že se nemůže udržet na nohou.

Dalším hlubokým tělesným vyjádřením je gesto pozdvižených rukou. „Vztažením rukou vzhůru vyjadřujeme, že Bůh je skutečný Bůh a že my jsme připraveni přijímat vše z jeho ruky. Otevřené dlaně jsou výrazem naší vděčnosti a zároveň otevřenosti a odevzdanosti Bohu.“³¹⁴ K tomu jsme také vyzýváni v žalmu 134: „Pozvedejte ruce ke svatyni, dobrořečte Hospodinu!“ (Ž 134,2).

Normálním výrazovým prostředkem radosti a chvály je tanec. „David a všechen izraelský dům křepčili před Hospodinem za doprovodu různých nástrojů z cypřišového dřeva, citar, harf, bubínků, chřestítek a cimbálů“ (2 S 6,5). V tanci se můžeme vydat Bohu naplno Tanec je znamením velké radosti a jásotu. Bůh také nad námi jásá a plesá (viz Sf 3,17). Tanec může mít až prorocká gesta a pohyby, kterými k nám mluví Hospodin Bůh.³¹⁵

Při liturgii a při větších shromážděních samozřejmě nelze používat všechny prostředky. Bůh je Bohem řádu, ne zmatku. Při různých shromážděních zaměřených na Boží chválu je dobré dát najevo radost z Pána, která je naší silou. Vnější projevy chvály

³¹² Srov. ILKO Miroslav: Liturgické postoje – státie, <http://www.zoe.sk/?zoepedia&heslo=Liturgick%E9+postoje+-+st%E1tie>, (5. 1. 2009).

³¹³ Srov. ILKO Miroslav: Liturgické postoje – kľačanie, <http://www.zoe.sk/?zoepedia&heslo=Liturgick%E9+postoje+-+k%BEa%E8anie>, (5. 1. 2009).

³¹⁴ ŠNEJDAR Jan: Chválím, chváliš, chválíme IV., <http://www.cho.cz/clanky/Chvalim-chvalis-chvalime-IV.html>, (10. 11. 2008).

³¹⁵ KRAWCZYKOVÁ Cordelia: Chvály s bubnem, tancem, prapory a korouhvemi, <http://www.juda.cz/?p=275>, (26. 11. 2008).

jsou odrazem toho, co se odehrává v našem nitru.³¹⁶ Používání těla při chvále nás učí také svobodě od toho, co si druzí o mně pomyslí. Řeč našeho těla odráží svobodu, kterou máme v srdci. To, co Bůh koná v našem srdci, ať už je to lítost nad hříchem nebo velká radost za spasení, můžeme dát „najevo do takové míry, kdy to neomezuje jiné v jejich setkání s Bohem.“³¹⁷

Bůh není jen Bohem řádu, ale také Bohem svobody a kreativity. Nemusíme se bát projevit se nedokonale. „Křesťané se nemusí pouze striktně držet předepsaných slov, ale mohou vyjádřit svou radost z Hospodina vlastními slovy a gesty. Pro mnohé je velmi těžké nahlas a spontánně vyjádřit svou chválu ve shromáždění. Jsou naučeni úctě a pokoře vůči Bohu a nemohou se překonat k vyjádření toho, co prožívají. Tento falešný ostych chválit a děkovat Bohu před druhými a s druhými však nevychází z Bible, ale ze společenského vývoje (tzv. osvícenství).“³¹⁸

2.2.2 Chvála a prapory

V katolickém prostředí se v minulých staletích objevují prapory a korouhve s obrazy svatých či symbolů Ježíše a Marie. Na večerech chval a chválicích shromážděních se také při modlitbě často používají různobarevné vlajky. „Prapory a korouhve používáme ve chválách jako prorocké znamení, abychom oznamovali pravdu...Děje se to jak skrze barvy, tak skrze vlastní význam praporů a korouhví. Neviditelnému i viditelnému světu tím ukazujeme, pod čí ochranou stojíme a jaké pravdě věříme. Ježíš je naše korouhev, náš orientační bod, ke kterému se shromažďujeme a vzhlížíme a pod jehož ochranou stojíme (Iz 11,10-12).“³¹⁹

Úkolem chvály je napřímít pohledy lidí na Ježíše Krista. Použití praporů ve chválách ukazuje naši víru, rozhodnost a jistotu, kterou máme v Bohu. Ukazujeme tím, že Ježíš je Pán, Vítěz a On má vládnoucí moc. Vztyčením vlajky se demonstruje určitá duchovní pravda. Ukazujeme, koho reprezentujeme, naši věrnost, a oslavujeme Boha. Jsme Boží armádou a ta vzbuzuje rozhodnost a sílu, pokud si uvědomí, za koho bojuje. Prapor se tak stává znamením Boží přítomnosti.

Používání praporů není pěknou ukázkou barev, cvičení v mávání vlajkou nebo soustředění na sebe. Je to další vnější projev, který vychází zevnitř. Můžeme tím vzdát čest Bohu, který je v nebesích. Za dnů Mojžíšových měl každý Izraelský kmen svůj prapor,

³¹⁶ Srov. REDMAN: Tvárou k zemi, 16.

³¹⁷ Srov. WILLIAMS Don: Uctívání ve svobodě, <http://www.juda.cz/?p=267>, (26.11.2008).

³¹⁸ ŠMÍD Pavel: Podněty pro obnovu modlitby chval.

³¹⁹ KRAWCZYKOVÁ: op. cit.

znak svého Otcovského rodu, pod kterým tábořil (Viz Nu 1,52 a 2,2). Měla vnést do tábora pořádek. Tato znamení se používala také v boji. Měla ukázat nepříteli, kdo proti němu stojí a také připravenost k boji. Vojsko pod prapory vzbuzuje hrůzu u svých nepřátel (viz např. Pís 6,4). V Žalmu 20 se praví: „Budeme plesat nad tvým vítězstvím, vztyčíme praporec ve jménu svého Boha.“ Můžeme jásat nad Božím vítězstvím, protože náš Bůh už zvítězil.³²⁰

Svůj význam má i barevnost praporů. Každá vlajka svojí barvou vyjadřuje určitou duchovní pravdu a její používání tuto pravdu deklaruje světu. Může být inspirující mávat nebo tancovat s vlajkou, a tak vyhlášovat druhým některé z Božích tajemství. Která to jsou? *Zlatá*: Boží sláva, Boží podstata, Jeho božství samo; *stříbrná (šedá)*: spasení, vykoupení; *modrá*: voda – řeka Boží, obmytí, proudy Ducha svatého, Slovo boží; *světle modrá*: Duch svatý, vanutí Ducha, nebe; *zelená*: uzdravení, růst, prospívání; *světle zelená*: nový život; *rudá*: krev Ježíše Krista, smíření, očištění, odčinění; *fialová*: kralování, majestát Boží, Kristova vláda; *růžová*: láska, soucit, srdce Boží; *hnědá*: dobrá půda, plodnost, lidství; *bílá*: čistota, svatost, ospravedlnění, nevěsta Kristova; *oranžová*: oheň Ducha, síla; *žlutá*: radost. Tyto barvy mají svůj biblický podklad, jejich symbolika nám může pomoci rozvinout vlastní nebo společnou modlitbu na základě určité duchovní pravdy.³²¹

2.3 Chvála jako způsob života

Chvála je životní styl, způsob života, způsob, jak mluvíme i jednáme. Chvála a uctívání vychází z našeho osobního života. Pokud chválíme Boha každý den, nebude většinou pro nás problém jej chválit při bohoslužbě v neděli. V kostele vyjadřujeme jen to, co děláme v soukromí, ve svatyni svého srdce. K Bohu se můžeme připojit sedmkrát týdně dvacet čtyři hodin denně.³²² Tajemství chvály a uctívání jsou jedním ze základů církve. „Chvála je základem církve, a jestliže neroste základ, nemůže na něm růst ani nic jiného. Takový růst je často návratem k základním Božím zjevením týkajícím se vztahu k němu.“³²³

³²⁰ Srov. tamtéž a Vlajky.doc, poslaný materiál ve slovenštině [archiv autora].

³²¹ Zpracováno podle PINĎÁK Tomáš: Význam barev, <http://vecerychval.atlasweb.cz/vlajky.html>, (10. 12. 2008).

³²² Srov. ŠNEJDAROVÁ: op.cit.

³²³ BOYD David: Pět otázek pro vedoucího chvály, <http://www.worship.cz/content/view/25/61/>, (21. 11. 2008).

Každý člověk je jedinečný, každý přemýšlí a jedná jinak, každý má rád něco jiného. Když nás Bůh stvořil tak odlišné, touží, aby se každý vyjadřoval a pracoval pro Boží království svým osobitým způsobem. Někdy se ptáme, „co máme dělat, bratři?“ (Sk 2,37). Odpověď je jasná: „Ať tedy jíte či pijete či cokoli jiného děláte, všechno činite k slávě Boží“ (1 K 10,31). Každý je povolán ke chvále. Není tak podstatné, co dělám (samozřejmě kromě hříchu), ale jak. Máme dělat to, co nás baví, co je nám blízké a také to, co je naše povinnost, a tím vyjadřovat chválu. Boha mohu oslavovat vším, kromě hříchu.³²⁴

Na křesťanech je málo vidět radost ze spásy. Známý odpůrce křesťanství F. Nietzsche řekl: „Abych se mohl naučit věřit v jejich Spasitele, museli by mu zpívat co nejkrásnější hymny a bylo by také zapotřebí, aby na Jeho stoupcích bylo trochu víc vidět, že jsou spaseni.“³²⁵ Odpověď na otázku, proč často nemáme radost ze spásy a nezpíváme ty nejkrásnější hymny, je naše nedostatečné poznání Boha. Kdo skutečně Boha poznává, ten zakouší radost, kterou tak mnozí hledají.

Chvála je životním postojem srdce, je jedinou adekvátní odpovědí na Boží jednání s člověkem. Pramenem je jí osobní zkušenost s Mocným a Milosrdným. Člověk po setkání s Bohem zakouší radost, kterou mu nikdo nevezme.³²⁶ Tato radost může někdy přetékat do nevýslovného jásání, někdy se projevuje tichou adorací a někdy se nemusí projevovat vůbec, což neznamená, že není v člověku přítomna. K životu chvály nám může překážet několik špatných postojů. Na některé z nich bych chtěl upozornit.

Můžeme se setkat s dvěma extrémními pohledy na prožívání chvály. V jednom je člověk nucen, aby za jakýchkoliv okolností chválil Pána a dával najevo svou radost, protože je vykoupený Kristovou krví a přece se mu nemůže nic stát. Tento pohled na věc je jistě oprávněný, na druhou stranu nemůžeme zdeptaného člověka do chvály nutit a vyvíjet na něj psychologický nátlak. Malý důraz na svobodu zapříčiní tak spíše odmítnutí a hořkost, než touhu chválit. Křesťan má právo být také někdy smutný.

Můžeme se také setkat s pohledem, který říká: "Nemohu chválit Pána, protože to tak necítím". Bůh vykoupil naši svobodu ne pomíjitelným zlatem nebo penězi, ale převzácnou krví Kristovou. A je znovu třeba být velmi opatrný a neupírat svobodu Božím dětem, které Bůh tak draze vykoupil. Také v chvále nejde o přetvářku. Na druhou stranu je třeba se ptát, jestli člověk není příliš zaměřený na sebe, a tak není schopen odhlédnout od svého

³²⁴ Srov. KOGUT David: Boží plán s Tebou, <http://www.poslitodal.cz/?otevrit=zamysleni>, (11. 11. 2008).

³²⁵ Cit. dle: ŠNEJDAR Jan: Chválím, chváliš, chválíme II., <http://www.cho.cz/clanky/Chvalim-chvalis-chvalime-II.html>, (10.11.2008).

³²⁶ Srov. Jan 16,22.

současného problému, nebo je poněkud pohodlný a nechal se svést duchem apatie. Ani nezdravý nátlak, ani nezdravá apatie není příliš moudrá a neprospívá člověku.³²⁷

Dalším problémem v životě chvály je pýcha. Mnozí se domnívají, že chvála je zbytečná, mají na starost důležitější věci nebo si nepotřebují „vylévat emoce“. Ještě horší je, když mají křesťanové pocit, že si vystačí sami a Boha chválit nepotřebují. Chvála je tak často bohužel u křesťanů v opovržení. Chvála je milostí a blaze těm, kdo si uvědomují svou potřebu Boha a uznají svou omezenost.

Někteří křesťané zase došli názoru, že chvála a uctívání je jen pro několik emocionálních nadšenců nebo zbožně fanatických jedinců. Chvála je však, stejně jako láska, často spíše rozhodnutím, než potěšením. Když se člověku nechce chválit (a což teprve je-li v nepříznivé životní situaci), je to mnohem více úkon vůle než radost. Vyžaduje to někdy veliký vnitřní boj, aby člověk chválil svého Boha. Při rozhodnutí Boha chválit, i když se člověku nechce, má však chvála často velmi uvolňující účinek. Smutek mizí a přichází radost.³²⁸

Tato radost nepramení z násilného obrácení emocí, ale z toho, že k člověku přichází Bůh a člověk najednou vidí více z Jeho pohledu. Deprese a vleklý smutek je ďáblův podvod. Nutí nás dívat se na sebe a situace kolem nás egoisticky a ne pohledem Božím. Ďábel si zvolil smutek ve své samotě a převelice žárlí na radost, kterou chce sdílet náš Bůh se svými dětmi. Jak říká svatý František z Assisi: „...Mojí nejlepší obranou proti všem intrikám a úskokům nepřítele je opět duch radosti.“³²⁹ Při chvále a uctívání si člověk rozumem více uvědomí Boží moc a Jeho milosrdenství. Ačkoliv to tak nevypadá, chvála je nakonec to nejrozumnější, co může člověk dělat, a přesným opakem toho, co nám radí naše narušená přirozenost.

Pokud se člověka výrazně dotkne Bůh a ten má možnost zakusit Jeho lásku, může být velmi těžké neupadnout do pokušení vyhledávat Boha kvůli libým pocitům. Toto očekávání se může stát závislostí a opět uctíváme něco jiného než Stvořitele. Snažíme se pak více naplnit naše potřeby než sloužit Bohu. Zbraní proti tomuto pokušení je uvědomit si to a znovu se snažit hledat Boha, ne sebe.³³⁰

Velkou nesnází pro mnoho křesťanů může být strach. Bojíme se chválu vyjádřit nahlas, stydíme se za své nitro a připadáme si nehodní něco promluvit. Zbytečně se srovnáváme s druhými a říkáme si, že bychom nedokázali něco tak dobře vyjádřit, a proto

³²⁷ ŠNEJDAR Jan: Chválím, chválíš, chválíme I.

³²⁸ LAETITIA: op. cit.

³²⁹ Tamtéž.

³³⁰ Srov. GALEA: op. cit., 14-15.

se raději neprojevíme vůbec, ať sami doma nebo ve společenství.³³¹ Velkým nebezpečím také pro chválu je, abychom byli autentičtí a nemluvili jen prázdná slova, nebo nekonali prázdné úkony. Naše hříšná přirozenost nás nutí k pohodlnosti a vyprazdňování našich slov a gest. Boží slovo nás varuje na mnoha místech, abychom byli opravdoví.³³²

Zní to jednoduše, ale postoj chvály není vůbec snadný. „Jak můžeme Boha chválit, když je tolik zla na zemi?“ říkají mnozí lidé. „Jak můžeme Boha chválit, když se mi dějí tak špatné věci?“ Bůh nám neslibil, že cesta do nebe bude snadná, slíbil však, že bude stát za to. Bůh nám dává sílu v Kristu Ježíši, kterou zdaleka nevyužíváme, stejně jako málo víme o využití všech možností našeho mozku. „Chvála se ovšem ve zkouškách a nouzi natrvalo nemůže zdařit, nečerpá-li zcela vědomě z pramene nového života, ze srdce toho, který se stal člověkem. Teprve tak, to znamená s jeho chválou, která je jím nesena, může den za dnem, v každé situaci, ano dokonce v noci střízlivě a prostě stoupat k Otci. "Dává člověku i v noci prozpěvovat" (Jb 35,10).“³³³

Na druhou stranu není chvála nic složitého, co by neuměl i ten nejprostší člověk na zemi. Bůh nepotřebuje krásné obrazy, špičkovou aparaturu, bezchybné hudebníky, talentované umělce nebo dokonale bezchybné křesťany. Nemusíme se bát, že jsme tak nedokonalí, že nemáme Bohu co přinést. Stačí se zaměřit na osobu Ježíše Krista a jednoduše povznést jakýmkoliv způsobem své srdce k Bohu.

Mnoho křesťanů (zvláště muži) má problém vyznávat Bohu svou lásku. Cítí se nepříjemně, když slyší, že mají být zamilovaní do Ježíše. Zaujal mne zajímavý rozdíl mezi mnohými písněmi. „Bůh chce, aby jeho chórem bylo celé společenství, ne pouze pár profesionálů, kteří nás "inspirují" chorály obětovanými Bohu zástupně za nás. Chce naše uctívání a chválu přijímat přímo. Například raději než "On je Pán", můžeme společně zpívat "Ty jsi Pán". Zpíváme-li "On je Pán", obracíme se více jeden k druhému než k Bohu. Zpíváme-li "Ty jsi Pán", vyjadřujeme své uctívání přímo.“³³⁴ Každý z nás se musí učit mluvit s Bohem také přímo, ne jen vyznávat jaký On jest. Je zbytečná obava se stydět Mu vyznávat lásku, neboť On je daleko více než muž nebo žena, On sám je Lásky.

Máme však vyšší povolání než zpívat Bohu písně. Náš život se má stát životem uctívání. Bůh neoceňuje hudbu a rámus, ale naše čistá srdce. Stáváme se podobnými tomu, co uctíváme. Když uctíváme peníze, vše co děláme, slouží pouze k dalšímu získávání

³³¹ Srov. ŠNEJDAR Jan: Chválím, chválíš, chválíme II.

³³² Srov. např. Iz 29,13-14; Mt 6. kapitola a Srov. KOPOVÁ Jana: Uctívání, [http://64.233.183.104/search?q=cache:miTOUj7ZWYQJ:www.aczlin.cz/kapky/Kapky46.pdf+%C4%8D%C3%ADslo+46,kapky,+zpravodaj&hl=cs&ct=clnk&cd=1&gl=cz,\(10.11.2008\),7-8](http://64.233.183.104/search?q=cache:miTOUj7ZWYQJ:www.aczlin.cz/kapky/Kapky46.pdf+%C4%8D%C3%ADslo+46,kapky,+zpravodaj&hl=cs&ct=clnk&cd=1&gl=cz,(10.11.2008),7-8).

³³³ GYR: op.cit.

³³⁴ Tamtéž.

peněz. Když uctíváme nějakého člověka, naše jednání se mu stává podobným. Když uctíváme Ježíše, stáváme se více podobnými Králi slávy.³³⁵

V srdci uctívání je poslušnost. Bůh k nám promlouvá skrze naše představené, skrze svou církev, skrze své slovo, a skrze jemný hlas v našem srdci. Můžeme tomuto hlasu naslouchat a poslouchat ho. Není lehké poslouchat Boha a Jeho výzvy v čase masové propagace soběstačnosti a nezávislosti. Přestože to tak nemusí vypadat, poslušnost se nakonec vždy vyplatí. „Hle, poslouchat je lepší než obětní hod, pozorně rozvažovat je víc než tuk beranů“ (1 S 15,22).³³⁶

Chybí-li nám potřeba chválit Boha, jsme zahleděni na sebe. „Žít stylem chvály však naopak znamená odhlédnutí od vlastního já a zaměření pozornosti na Ty. Takto nás chvála uzdravuje z naší zahleděnosti na či do sebe, z našeho strachu o sebe“.³³⁷ Uctívání by se dalo také přirovnat k spojení v lásce mezi Bohem a člověkem, jako se spojuje v lásce muž se ženou. Ve Starém i Novém zákoně je často přirovnáváno chození za jinými bohy ke smilstvu a naopak jsme vyzýváni k pravé bohoslužbě. Při uctívání bychom se tak měli stávat více jedním tělem a duchem s Pánem.³³⁸

Chvála je darem od Boha. Ježíš nás přišel osvobodit, abychom mohli svobodně uctívat Boha. Čím více žijeme s ním, tím se stáváme svobodnějšími. Při chvále můžeme být osvobozováni od našich těžkostí se projevit a dát najevo své emoce.³³⁹ Nejlépe se do chvály vstupuje skrze vděčnost. Bůh k nám během chvály chce často mluvit a připomínat minulé obdarování i budoucí zaslíbení. Ukazuje nám, že tak nevýslovně štědrého Otce najdeme pouze v Ježíši Kristu.

Žít životem uctívání také znamená prožívat každý den s vědomím Boží přítomnosti. Vzhledem k přetíženosti našeho života v naší západní civilizaci máme pocit, že jsme daleko od Boha a zapomínáme na Něj. Buď však jsme lidmi chvály anebo jimi nejsme. Nemůžeme být lidmi chvály částečně. To by byl hřích pokrytectví. Nemůžeme v neděli uctívat Boha a v pondělí se chovat zle k druhým lidem. Nikdo z pozemských lidí není dokonalý, ale Bůh vidí do našeho srdce a zná naše postoje.³⁴⁰

³³⁵ Srov. GALEA: op. cit., 9-11.

³³⁶ Srov. tamtéž, 19-20. K poslušnosti jako základ uctívání také srov. ZSCHECHOVÁ: op.cit., 67-78.

³³⁷ ŠNEJDAR: Chválím, chválíš, chválíme II.

³³⁸ Srov. GAGALÍK Jan: Spojení v jednu bytost, <http://www.worship.cz/content/view/21/60/>, (26.11.2008).

³³⁹ WILLIAMS: op. cit.

³⁴⁰ Srov. GALEA: tamtéž, 12.

Vzácné věci mají svou hodnotu a něco stojí. Je dobré se zavázat k vnitřnímu každodennímu slibu uctívat Krista. Je mnoho lidí, kteří začali s intimním vztahem ke Kristu, ale pak se vrátili k životu tělesnosti a bezbožnosti. Stát se oltářem chvály je někdy velmi náročné. Rozhodnutí chválit Boha za všech okolností bude přezkoušeno v ohni. Bůh však své věrné neopouští a dává sílu k „nemožným věcem“.³⁴¹

V uctívání k nám přichází Bůh se svými sny a touhami. Jeden známý vedoucí chval Noel Richards nás také povzbuzuje, abychom se nebáli mít velké sny. Jeho snem bylo shromáždit lidi na slavný fotbalový stadion ve Wembley v Anglii k oslavě Pána. „Inspirován koncertem skupiny Queen, kde dav zpíval "We are the Champions", zatoužil, aby na témž místě zaznělo "Jesus is the Champion" (Ježíš je Vítěz). I přesto, že pronájem stadiónu na jeden den stojí v přepočtu na naši měnu 15 milionů, se v roce 1997 Noelův sen uskutečnil. Na stadiónu ve Wembley se sešlo 45 000 lidí a hudbou chválili Pána.“³⁴²

Při chvále je moudré být citlivý na to, co nám Bůh chce říci. Když pozvedáme zrak k Bohu, On k nám chce mluvit. Chce upravovat naše falešné představy o Něm a zbořit naše falešné jistoty. Chce zjevit, v čem spočívá spravedlnost, hřích a soud. Naším úkolem je Mu dobře naslouchat, abychom byli shledáni služebníky dobrými a věrnými. Protože bez něj nemůžeme nic.

„Je-li pro nás někdy něco vzácnější a přitažlivější než Bůh, držíme-li se někdy jako jistoty něčeho jiného než Pána, jsme v klamu. Naučme se pokládat vše, svou pýchu, sebestřednost, závislost na různých věcech, skutečnostech či lidech, k jeho trůnu, k jeho nohám. Odkládejme tam své domnělé jistoty a poklady, pusťme z ruky své “koruny” tak, jako to dělají starci v knize Zjevení: “...a klanějí se tomu, který je živ na věky věků; pak položí své koruny před trůnem se slovy: Jsi hoden, Pane a Bože náš, přijmout slávu, čest i moc, neboť ty jsi stvořil všechno a tvou vůlí všechno povstalo a jest” (Zj 4,10-11).“³⁴³

2.3.1 Chvála a duchovní boj

Když člověk žije životem chvály, dostává se do duchovního boje. Ve 20. kapitole Druhé knihy Paralipomenon je zaznamenána slavná událost, kdy za vlády krále Jóšafata vytáhlo převeliké vojsko proti Izraeli. Král nařídil půst a doptával se Hospodina. Izrael byl ve veliké nouzi, proto se král modlil v chrámu a vyznal: „Nevíme, co máme dělat, proto vzhlížíme k tobě.““ Duch svatý po modlitbě sestoupil na jednoho lévijce a ten vyhlásil

³⁴¹ Srov. tamtéž, 19.

³⁴² ŠNEJDAR Jan, ŠNEJDAROVÁ Dina: Neboj se mít velké sny, <http://www.cho.cz/clanky/Neboj-se-mit-velke-sny.html>, (31.10.2008).

³⁴³ ŠNEJDAR Jan: Chválím, chválíš, chválíme IV.

Boží slovo podle pravdy: „Toto vám praví Hospodin: "Nebojte se a neděste se tohoto velikého množství." Boj není váš, ale Boží.“ Na tuto odpověď král odpovídá klaněním a stejně tak lid Jeruzaléma a zpěváci reagují spontánní chválou.

Na druhý den vytáhli Izraelci proti přesile. Jóšafat po poradě s lidmi určil zajímavou strategii. Před vojskem pochodovali zpěváci, kteří provolávali slávu Bohu, protože je dobrý a Jeho milosrdenství je věčné. Velmi mne zaujal verš v českém ekumenickém překladu: „V ten čas, kdy se dali do jásotu a chval, vyslal Hospodin zálohy proti Amónovcům a Moábcům i proti hoře Seíru, proti těm, kteří přitáhli na Judejce, a byli poraženi.“ V tu chvíli, kdy se dáváme do chval, nepřítel už je poražen. Také to značí, že dokud sami nevykročíme s dětskou vírou, Bůh nic neudělá.³⁴⁴ Izraelci pak dorazili k nepřátelům a viděli, že se stalo něco neuvěřitelného. Zjistili, že se protivníci pozabýjeli navzájem a tak mohli pobrat pouze kořist. Judejci tři dny sbírali kořist a čtvrtého dne se shromáždili opět k poděkování Hospodinu. Pak se triumfálně vrátili do Jeruzaléma a strach dolehl na okolní království, když si uvědomili, co se stalo.³⁴⁵

Je to příběh velké radosti, velkého požehnání a velkého svědectví o Boží moci mezi lidmi. Když přicházíme do Boží přítomnosti s chválou, probíhá duchovní boj proti našim nepřátelům. Naše boje jsou vybojované ne naší silou, ale Boží nadpřirozenou mocí. Nepřítel nemá šanci zvítězit nad lidmi, kteří jsou pohlceni chválou Boha. Není to naše harmonie ani talent, co vyhrává, ale Boží síla. V Žalmu 8 v třetí verši je psáno: „Ústy nemluvnat a kojenců jsi vybudoval mocný val proti svým protivníkům a zastavil nepřítele planoucího pomstou.“ I malé děti mají moc ve chvále porazit mnohem silnějšího Nepřítele.³⁴⁶

Když chceme s ďáblem bojovat, je často nejlepší začít chválit Boha. Když skutečně chválíme Boha, začíná boj, Satanovi se chvály hnuší. Zlý nenávidí jakoukoliv formu chvály a uctívání. Vše, co se pozdvihuje a chválí Pána, bude napadnuto nepřítelem. Ale náš Bůh je na naší straně. Nemusíme se bát. Musíme jen poslouchat, co nám chce říci a plnit to.³⁴⁷

Je namísto otázka, proč se ďábel ukazuje více než dříve a do módy vcházejí okultní náboženství a praktiky. Donedávna se téměř nevyskytovali exorcisté, ne proto, že by je lidé

³⁴⁴ COLEMAN Michael: Hospodin je dobrý I., <http://www.cho.cz/clanky/Hospodin-je-dobry-I.html>, (31.10.2008).

³⁴⁵ Stojí za povšimnutí, že se v textu vyskytují a prolínají dva názvy pro národ kolem krále Jóšafata – Izraelci i Judejci. Izrael znamená "zápasí Bůh"(Gn 32,29) a Juda "Ten, kdo vzdává chválu"(Gn 29,35). Tyto názvy dosvědčují tento příběh. Když my budeme vzdávat chválu, Bůh bude za nás bojovat a On zvítězí.

³⁴⁶ Srov. ZSCHECHOVÁ: op.cit., 43-44.

³⁴⁷ Srov. Vlajky.doc, op.cit.

nepotřebovali, ale že si existenci zla tolik neuvědomovali. Ďábel dává více o sobě vědět také díky modlitbám chvály. Chvála vyhání Nepřítele ven do světla. Když Boha chválíme, zlo ztrácí kontrolu, neví co dělat a musí vyjevit svou pravou tvář.³⁴⁸

Při duchovním boji, má být Bůh středem naší pozornosti a ne ďábel, zlo nebo démoni. Jenom Bůh má sílu a moc nás ochránit a zlomit síly zla, které nás spoutávají. Při duchovním boji jsme vyzýváni, abychom postupovali beze strachu a tvrdě proti zlu. Bůh touží skrze církve zjevit zlým knížatům svou mnohostrannou odvěkou moudrost.(Srov. Mt 11,12, Ef 3, 10-11).³⁴⁹ Nemusíme se zla v jakékoliv podobě bát: „Je-li Bůh s námi, kdo proti nám?“ (Ř 8,31).

„Dvě nejmocnější zbraně, které nám Bůh dal pro boj proti mocnostem tmy, jsou uctívání a přímluva.“³⁵⁰ Zajímavým obrazem v Knize Zjevení je Janovo vidění starších, kteří mají v jedné ruce harfu (jako symbol uctívání) a v druhé zlatý pohár (symbol modlitby). Uctívání má velký význam pro duchovní boj. Ten začíná, když vstupujeme do Boží přítomnosti. Nejde o styl nebo formu, ale o čistotu srdcí těch, kdo Boha uctívají celým srdcem, celou myslí a celou duší. Jakoukoliv neposlušnost nebo vzpouru můžeme pokárat jen tehdy, je-li naše poslušnost dokonalá. Nemůžeme vyžadovat poslušnost od kohokoliv včetně démonů, když je naše poslušnost Ježíši poloviční. Nebudeme schopni účinně bojovat se zlem, pokud nebudeme ochotni položit svůj život, vzít svůj kříž a následovat Ježíše (srov. Mt 10,38-39).³⁵¹

2.3.2 Chvála a evangelizace

„Povolání k uctívání a oslavování Boha ústí do zvěstování, do sdílení evangelia. Naše chvála přináší světu svědectví. Lidé kolem nás mohou v našich proměněných životech a v našem společenství vidět mocnou Boží ruku. Na nás je a má být vidět, že náš Bůh je mocný, úžasný a dobrý. Vždyť jsme žili ve tmě hříchu a smrti, ale On nás přenesl do svého podivuhodného světla... Uctívání Boha je srdcem evangelizace.“³⁵²

Misie začínají a končí v chvále, chvála je olejem pro misijní oheň. Když jsou úspěšné, rodí se noví ctitelé Krista.³⁵³ Kde začínají lidé přicházet k Pánu, je společné

³⁴⁸ Srov. VELLA: op. cit., 132-133.

³⁴⁹ MIRA Greg: Duchovní boj skrze uctívání, <http://www.worship.cz/content/view/54/61/>, (19.11.2008).

³⁵⁰ Tamtéž.

³⁵¹ Srov. tamtéž.

³⁵² Identita a zvěstování církve, (Identita_a_zvestovani_cirkve.rtf), <http://www.cb.cz/zbraslav/?q=kazani2006>, (10. 11. 2008).

³⁵³ REDMAN: Tvárou k zemi, 70-71.

jedno – uctívání Pána.³⁵⁴ Misionáři, kazatelé nepřivedou lidi k uctívání, jestli nejsou oni těmi, kteří Boha uctívají opravdově. Následování Krista může vyplývat jen z vášně pro Ježíše, jinak bude naše misie velmi povrchní a neúčinná. Tam, kde se nemůže hlásat evangelium přímo, často může pomoci chvála a uctívání, které může posluchačům otevřít srdce k přijetí dobré zprávy.³⁵⁵

„Existuje princip, který si ověřil jeden z věřících v Pakistánu: "Všechno můžeš říci muslimovi ve formě básně nebo zpěvu; bude tobě naslouchat a dokonce to od tebe i přijme. Řekneš-li mu to však ve formě prózy, pak můžeš počítat s možností, že tě i zabije." Tento věřící Pakistánec si najal ve svém rodném městě velký sál a zorganizoval mezinárodní hudební festival, na kterém účinkovala celá řada hudebních a pěveckých skupin. Mezi nimi účinkovala i domácí křesťanská chválicí skupinka, která za pomoci pakistánských hudebních nástrojů a tamní hudby, zvěstovala všem přítomným evangelium Ježíše Krista. Na konci festivalu, kdy nebraly ovace konce, oznámil přítomný starosta města: "To byl nejkrásnější hudební festival v dějinách našeho města a přál bych si, aby se každý rok u nás opakoval."³⁵⁶

V poslední době vznikly krásné modlitební aktivity, které spojují modlitbu a evangelizaci. Nazývají se různě: domy modlitby, víze 24/7, hnutí hořící keř. V Písmu se praví: „Můj dům se bude nazývat domem modlitby pro všechny národy“ (Iz 56,7). Cílem těchto hnutí je učinit setkání s Bohem prioritou pro mnohé křesťany. Jejich úkolem je skrze chválu, uctívání a přímluvu dvacet čtyři hodin denně sedm dnů v týdnu vytvořit prostor pro „otevřené nebe“, kdy Bůh může více sestupovat na zem, a prosit Je, aby vyslal dělníky na svou žeň.³⁵⁷

2.3.3 Modlitby a večery chval

V letničním a později v charismatickém hnutí se vyvinula společná shromáždění, ve kterých se uctívá Pán. Největším setkáním se říká konference. Tyto konference nejsou setkáním pro vědce, v tomto případě teology, ale pro široký okruh lidí, a slouží jako duchovní obnova a setkání mnohých přátel. Kromě velkých akcí se pořádají různá menší setkání. Ve všech je dán důraz na společnou chválu a uctívání.

³⁵⁴ KERNAL Jarda: Probuďte se! – Neh 8,1-18, <http://www.tensor.cz/bible/Preaching/NehPr06.htm>, (10. 11. 2008).

³⁵⁵ Srov. SEČKA Jiří: Význam chval a uctívání při zakládání domácích církví, <http://www.worship.cz/content/view/56/60/>, (22.11.2008).

³⁵⁶ Tamtéž.

³⁵⁷ Srov. například <http://www.ihopp.org/cz/> a <http://www.modlitby24-7.cz/>.

V mnohých církvích tvoří čas chvály jednu z hlavních částí bohoslužeb. Po přivítání následuje čas chval, kdy oči věřících mají upřít svou pozornost na Pána, a teprve potom přichází slovo z Písma a kázání. Tento čas společné chvály má dvojí dobrý účinek. Nade vším je vyvýšen Bůh a člověk může svou pozornost upřít od sebe a svých starostí na Pána. Kromě těchto shromáždění je zajímavou možností, jak chválit Pána, pořádání tzv. *večerů chval* nebo *modliteb chval*.

V společné modlitbě chval se shromažďují lidé, aby vzdali slávu Otci, který je v nebesích. Úkolem těchto shromáždění je připravit cestu Pánu a vyrovnat mu stezky v srdcích lidí, aby byli připraveni na návrat Ženicha. Vyvýšit Ženicha jeho nevěstě a říci Božimu lidu, jak je On nádherný. Melodiemi, gesty, tancem, modlitbami se menšit, aby On mohl růst.³⁵⁸ Tato shromáždění mohou být jako prorocký hlas Jana Křtitele, který volá po návratu k Ženichovi.³⁵⁹

Modlitby chvály mají v našem kulturním prostředí určitý charakter. Je možné Boha chválit mnohými způsoby, ale obvykle jsou tyto modlitby spojeny zejména s uctíváním zpěvem a nástroji. Podstatným je pro ně zejména někdo, kdo má obdarování od Boha, aby mohl vést shromáždění do chvály. V evangelickém prostředí se mu říká vedoucí chval. Kolem něj je většinou shromážděna hudební skupina. Úkolem této skupiny je modlitebně a hudebně vést shromáždění k Bohu, neukazovat na sebe ale nad sebe, na jediné osoby hodné našeho uctívání – na Nejsvětější Trojici. Kromě hudebníků mohou být přítomni různí lidé se službou modlitby, prorocky obdarovaní lidé, jiní umělci – tanečníci, malíři apod. Všichni se mohou zapojit, každý se svým obdarováním, do chvály. Bůh si svou církev vyzbrojuje a vede a dává jednotlivým údům dary. Tak velmi může pomoci, když křesťané najdou svá obdarování a vhodně je ke společnému dobru užívají.

Velmi účinnou pomocí pro chvály je různá technika a využívání „nových“ vynálezů. Dobrá zvuková aparatura, využívání projektoru, nasvícení, různé světelné efekty může k zapojení do chval velmi pomoci. Na technice ale vše nestojí. Je nespolehlivá, vždy může vypadnout proud, a kde je to, co jsme si nashromáždili?³⁶⁰ Slavné shromáždění neudělá technika, ale životy těch, kdo přicházejí k Trůnu. Existuje mnoho případů, kdy různě postižení lidé přivedli Boží milostí a svým životem druhé k uctívání Pána. Bůh nám dává milost poznat a prožít moc chvály a uctívání našemu Otci.³⁶¹

³⁵⁸ Srov. L 3,4 a J 3,30.

³⁵⁹ Srov. ŠNEJDAR Jan: Chválím, chválíš, chválíme III., <http://www.cho.cz/clanky/Chvalim-chvalis-chvalime-III.html>, (10.11.2008).

³⁶⁰ Srov. DRÁPAL Dan: Chvály? Raději opatrně, <http://dan.drapal.org/index.php?id=139>, (10.11.2008).

³⁶¹ Srov. GALEA: op. cit., 3-4.

Také mnohá malá společenství se scházejí k modlitbě také za účelem chvály. Toto směřování ke chvále je patrné zejména ve společenstvích ovlivněných letničním nebo charismatickým hnutím. V nich se používají různé způsoby spontánní chvály. Známy je typ „litanijních chval“, kdy „jednotlivé osoby po sobě spontánně vzdávají Bohu chválu a ostatní shromáždění odpovídají např. „chvála tobě Pane“ nebo „amen, aleluja“. Toto „sdílení modlitby“ může být velice obohacující. Jestliže společenství věří, že Duch svatý je původcem modlitby, může to v tomto způsobu konkrétně zakoušet. Dá se v tom odhalit i způsob vzájemného prorokování jak o něm píše svatý Pavel (srov. 1 K 14,23-25).“³⁶²

2.4 Chvála podle...

V další části této práce bych chtěl poskytnout pohled čtyř různých autorů na chválu a uctívání. Inspirací mi k tomu byl počet čtyř evangelií a také možnost tyto knihy prostudovat, protože česká a slovenská nakladatelství knihy od těchto autorů vydala. Každé evangelium zdůrazňuje nějakou Kristovu stránku více, ale všechny se v podstatném shodují. Také tyto různé pohledy od čtyř autorů zdůrazňují některé aspekty chvály. David Markee se dívá na chválu a uctívání z pohledu umělců a tvořivosti. John de Jonga zajímá praktická stránka chvály. Ptá se, jak můžeme v našich farnostech lépe chválit Pána. Darlene Zschechová je obrazem milujícího ženského srdce, které vroucně touží uctívat Pána za hranice všednosti. Nakonec Matt Redmanovi se jedná o naše správné postoje před Bohem. Upozorňuje na to, abychom si uvědomili, koho uctíváme. Všechny pohledy se snaží tajemství chvály a uctívání více popsat a jsou pro mne velkým obohacením k tomuto tématu.

2.4.1 Chvála podle Davida Markeeho

David Markee je již čtyřicet let baskytaristou, který hrál s mnoha světově proslulými hudebníky. Jezdil na turné s vynikajícími skupinami i osobnostmi – The Who, Chris Rea, Eric Clapton... Dnes je hlavním pastorem ve Folly's End, živém sboru v jižním Londýně. Se svojí manželkou Ze vyučuje a vede chvály na mezinárodních setkáních a konferencích. V jeho knížce *Ztracená sláva*³⁶³ najdeme cestu k Božímu plánu obnovy slávou naplněného tvořivého uctívání.

³⁶² ŠMÍD: Podněty pro obnovu modlitby chval.

³⁶³ MARKEE David: *Ztracená sláva*, Český Těšín: Železná berla, 2005.

Podle Davida je na začátku tohoto nového tisíciletí vidět, že Bůh opět jedná v oblasti umění. Jako mnozí křesťané se domnívá, že nastávají poslední časy. Bůh pozvedá umělce, aby znovu povstali a společně tvořivě uctívali. Ve světě i církvi zuří bitva o právo na tvořivost. Vypadá to, že kulturu a umění ovládli nekřesťané. Je důležité, abychom mohli využívat mnohé dary od Boha pro Jeho slávu³⁶⁴ a znát svoji identitu v Kristu – kým jsem a co mám konat. Bůh byl oloupen o své dědictví v tvořivých lidech a tak křesťanští umělci jsou povoláni k vybojování části toho, co bylo ukradeno církvi a království Božímu.³⁶⁵

V srdci mnohého umělce vězí bolest a frustrace, že je nepochopen a stojí nějak mimo, jako by byl cizincem na naší planetě. Touží po něčem, čemu neumí dát často jméno. Pak se někdy opona rozhrne a umělec zažívá dotyky nebe. V těchto okamžicích mohou být umělci sami sebou a uctívat Boha vlastním způsobem, jak to dokáží jen oni.³⁶⁶ Naneštěstí se však opona zase zatahuje a umělci se vrací jeho pocit prázdnoty. Nepřítel totiž mezi tvořivé lidi rozšířil zvěst, že mohou nalézt uspokojení v umění a tvořivosti samé. Umělec se až příliš často zaměřuje na svou dokonalost a hledá v té oblasti, kde vyniká, své sebepotvrzení. Opravdové uspokojení však možno nalézt jen v osobě Ježíše Krista.³⁶⁷ Tak může umělec najít Boží slávu a usilovat o ni, ne o slávu vlastní.³⁶⁸

V církvích byl a je často zmatek a nepochopení mezi oficiálními kruhy a těmi, kdo se snažili vnést do uctívání tvůrčí rozmanitost. Otázkou zůstává, kdo je v tvořivosti vlastníkem autorských práv? Bůh stvořil svět a „stvoření je nádhernou, dojemnou zvukovou a světelnou show.“³⁶⁹ Jeden z Božích hlavních poslů, kterého nazýváme Lucifer – Světloňoš se obrátil proti Němu. Podle Markeeho byl ďábel vedoucím nebeského sboru, který uctíval Pána a svým pádem Bůh přišel o své pokrytí chválami. Bůh tak přišel o „nebeskou chválicí skupinu“ a hledá na zemi lidi, kteří Jej budou uctívat v Duchu a pravdě. Ďábel používá umění a hudbu, aby odvedl lidi od Boha. Bůh nás však učinil tvořivými, dal nám své dary, a tak Jej můžeme chválit z celého srdce.³⁷⁰

Už ve starověku si lidé uvědomovali duchovní moc hudby. Mysleli si, že hudba dokáže léčit nemoci, očišťovat duši i mysl a působit zázraky. Saulovo šílenství bylo upokořováno Davidovou hrou na harfu a Izraelci vyhrávali bitvy, když dali prostor

³⁶⁴ Srov. ZSCHECHOVÁ: op. cit., 139.

³⁶⁵ Srov. MARKEE: op. cit., 12-16.

³⁶⁶ O křesťanství a umění a tvořivosti srov. knížku od Leen LA RIVIÈRE: Křesťan a tvořivost.

³⁶⁷ Podobně také ZSCHECHOVÁ: op. cit., 84-87.

³⁶⁸ Srov. MARKEE: op. cit., 18-20.

³⁶⁹ Tamtéž, 23.

³⁷⁰ Srov. tamtéž, 22-28.

hudebníkům, aby uctívali Hospodina.³⁷¹ V dějinách jsme často padli za oběť lžím, že křesťané neumí tak dobře v umění předávat evangelium a že určité formy umění či hudby nejsou z Boha, ale z ďábla. To neznamena, že všechno umění je z Boha. Na vlnách umění se dnes světu předává humanistické, ateistické či relativistické evangelium. Podle Davida mají všechny styly, formy a nástroje své místo, ale je také potřeba mít citlivost v praktickém použití a nenutit druhému svůj styl. Žádný tón či nástroj však není sám o sobě démonický.³⁷²

„Pravá tvořivost začne v církvi vzkvétat, když se Boží lid probudí a uvědomí si, kým je.“³⁷³ Bůh má pro každého z nás konkrétní povolání. Boží plány pro jednotlivce jsou mistrně propojeny – jsme tak jeden dům, jedna rodina. Musíme odhalit kdo jsme a kam kráčíme, pak budeme mít skutečně naplněný život.³⁷⁴ Boží království je mnohem větší než jsme se odvážili doufat. Máme mít život v hojnosti – tzn. hodně radosti, naplnění, jasný záměr. To neznamena, že nemáme v tomto světě soužení,³⁷⁵ ale to, že Bůh chce pro nás mnohem více, než máme. Jeho plány nekončí u vykoupení, přijetím víry a naplnění Duchem svatým. Bůh má s námi velké plány.³⁷⁶

Když jednotliví lidé neodhalí záměr, pro který jsou stvořeni, ovlivňuje to celý národ. Proto je v dnešním světě tolik zmatku, iluzí, znechucení, sebevražd apod. Proto se lidé tolik honí za úspěchem, potřebují nějakou trvalou hodnotu. Jenom v Ježíšově smrti a vzkříšení můžeme nalézt své poslání a smysl svého života. Všichni jsme stvořeni ke konkrétnímu úkolu, každý je originál. Každý je Jeho jedinečný obraz a každého Bůh povolává jeho jménem. To jméno, které mám, mi může připomínat, kdo jsem. Klíčem je trpělivé hledání Boha. Až se dozvíme více o něm, dozvíme se více také o sobě a o Božím plánu pro náš život.³⁷⁷

Každý z nás už byl pravděpodobně někdy uchvácen hudbou, obrazem, knihou či filmem, i když to byla díla spíše autorů nevěřících v osobního Boha. Něco v nás poznalo v tomto díle dotek Boží. Avšak i to nejnádhernější umělecké dílo nebude více než o stvoření – jak to nazval David Markee - *písní stvoření*. Jen ten, kdo důvěrně poznal Ježíše Krista, může konat umělecké díla o spasení – *píseň spasení*. „Lidé na této zemi

³⁷¹ Srov. 1 S 16,23 a Joz 6. kapitola a 2 Pa 20 kapitola.

³⁷² Srov. MARKEE: op. cit., 29-34, 40-41.

³⁷³ Tamtéž, 42.

³⁷⁴ Srov. ZSCHECHOVÁ: op. cit., 101-102.

³⁷⁵ Srov. J 16,33: „To jsem vám pověděl, abyste našli ve mně pokoj. Ve světě máte soužení. Ale vzchopte se, já jsem přemohl svět.“

³⁷⁶ Srov. MARKEE: op. cit., 42-47.

³⁷⁷ Srov. tamtéž, 48-53.

dokážou pomocí svých nástrojů neuvěřitelné věci, dokážou napsat a zahrát úžasné divadelní hry, namalovat nádherné obrazy, napsat hluboce dojemné knihy a natočit nápadité filmy, ale bez Ježíše to vše míjí podstatu věci. Je jedno, jestli člověk mine terč o milimetr nebo o metr, pořád je to mimo.³⁷⁸ Ježíš nám umožnil vstoupit do vykoupeného vztahu s Otcem a nejnádhernější díla a příběhy na naší planetě jsou právě o vykoupení a spasení. Píseň stvoření je nádherná a zaznívá ve všem tvorstvu neustále, ale co teprve když uslyšíme píseň spasení? Všichni křesťané mohou využívat své dary k službě a oslavě Boha a „zpívat novou píseň“ ve všem, co konají.³⁷⁹ Bůh má velkou radost, když používáme Jeho dary k oslavě Jeho jména. Bůh je tvořivost a krása. „Když chválíme Boha a žijeme v Jeho přítomnosti, celí zkrásníme.“³⁸⁰

Celé stvoření „zpívá“ svému Bohu chválu. Bůh však nepřestává toužit, aby po celé zemi zaznívala také píseň spasení. Naléhavou touhou, kterou vnímá každý křesťan, je, abych vším, co jsem, a vším, co mám, oslavil Nejvyššího. Nyní jsme my, lidé, ze všeho tvorstva vedoucími uctívání a chval. Bůh však netouží jen po služebnictvu, ale touží po dětech.³⁸¹ Bůh touží po našich srdcích. Chce nám odpustit naše nevěrnosti a nevádí mu naše nedokonalost. Opravdové uctívání je spojeno s vděčností za odpuštění a záchranu. I v těch nejhorsších chvílích můžeme děkovat za dar věčného života a odpuštění. „Andělé neznají odpuštění, protože nepotřebují být spaseni. My ano.“³⁸² Chvála začíná v srdci plném vděčnosti. Proto mohou zpívat křesťané novou píseň. V dnešním informačním věku internetu, rádia a televize se ďábel snaží zaplnit éter množstvím informací, které lidi odvádějí od Boha. Křesťané tak nemají jen pokrývat Boží trůn chválami a pracovat v církvi, ale mají naplnit celý svět – masmédiá, koncertní haly, knihovny apod. Boží chválou.³⁸³

Pro správnou oslavu Boha je důležitá další otázka – kdo ovládá můj život? „Je pozoruhodné, že Duch svatý zdůrazňuje 'kontrolu' jako jednu z rozhodujících překážek, které zabraňují Božímu lidu prožít intimní vztah s Pánem. Velmi se nám líbí, když máme svůj život pod kontrolou.“³⁸⁴ To neznamena nedokázat se ovládat. Sebeovládání je jedno z ovocí Ducha. Je však důležité, jestli má plně můj život pod kontrolou Bůh, nebo si jej

³⁷⁸ Tamtéž, 55.

³⁷⁹ Žalmista chce často Bohu z radosti zpívat „novou píseň“ o své záchraně (viz Ž 33,3; 40,4; 96,1; 144,9). Také v Novém zákoně vidíme narážky na „novou píseň“ (Viz Zj 5,9 a 14,3)

³⁸⁰ MARKEE: op. cit., 57 a k celému odstavci 55-57.

³⁸¹ Srov. REDMAN Matt: Neuhazitelné uctívání, Příbram: KS Příbram, 2003, 27-28.

³⁸² MARKEE: op. cit., 61.

³⁸³ Srov. tamtéž, 58-62.

³⁸⁴ Tamtéž, 63.

spravuji sám. Čím více důvěřuji Bohu, tím méně chci ovládat okolnosti svého života. Pokud odevzdám svůj život Bohu, má jej ve svých rukou On a já se nemusím bát a strachovat.³⁸⁵ Nemůžeme také uplatňovat správnou autoritu v církvi, jestliže sami nejsme poddáni nejvyšší Moci a Autoritě. Pramenem správné autority je charakter, nikoliv jenom naše postavení.³⁸⁶

Lidé umělecky založení jsou často velmi citliví a také velmi zranitelní. Naše obdarování k chvále Boží mohou být lépe využívána, když je naše osobnost zralá a uzdravená.³⁸⁷ Bohu nezáleží jen na uzdravení naší minulosti. On nás chce dovést ke zralosti, a to nejen duchovní. Neporoste-li náš charakter, budeme stále znovu zraňováni a Božímú království příliš nepomůžeme. Bůh je velmi šedřký a chce nás zahrnout množstvím požehnání a darů. Některé věci jako závist, hněv nebo neodpuštění mu v tom brání. Zlý v poslední době zvláště hodně ničí rodiny – základ dobrých vztahů. Bůh však může všechno uzdravit svojí nekonečnou láskou. Mnoho požehnání v církvi záleží na ochotě lidí nechat se vnitřně Bohem uzdravit. Aby církev mohla zasáhnout národy, je třeba, aby byla více jednotná. Pokání a odpuštění je základem budoucích vztahů mezi jednotlivci a mezi církvemi. Máme být svornou rodinou s nebeským Otcem uprostřed, ne rozhádanými sourozenci.³⁸⁸

Bůh nám v evangeliu mluví, abychom byli jako děti – bezelstné, otevřené a čisté. Uctívání muselo být pro lidstvo před pádem přirozené a bylo součástí jejich života jako dýchání. Po pádu jsme tuto cestu k Bohu ztratili. Skrze Krista však je tento přístup k Otci v novém stvoření obnoven, i když na této zemi jen v hádance a za zrcadlem.³⁸⁹ Bůh k Markeemu mluvil mnohokrát a vyzýval ho, aby byl více jako dítě.³⁹⁰

Máme se za sebe modlit jako děti s důvěrou, že budeme vyslyšeni. „Požehnán buď Hospodin, má skála, který učí bojovat mé ruce a mé prsty válčit!“ (Ž 144,1). David Markee v tomto verši vnímá obraz bojovných rukou, jako rukou, které se přimlouvají a obraz prstů jako symbol hraní na hudební nástroje. Bůh nás tak učí mocně jej uctívat a přimlouvat se

³⁸⁵ O důvěře a odevzdanosti mluví ve svých dílech svatá Terezie z Lisieux. Například v různých bolestech a nepříznivých situacích se odevzdává a důvěřuje Bohu, že nad ní bdí. Srov. TEREZIE z Lisieux: op. cit., 61-62, 163, 256-257.

³⁸⁶ Srov. MARKEE: op. cit., 63-68.

³⁸⁷ Srov. také ZSCHECHOVÁ: op. cit., 89.

³⁸⁸ Srov. MARKEE: op. cit., 69-75.

³⁸⁹ Viz 1 K 13,12 a REDMAN: Neuhazitelné uctívání, 93-97.

³⁹⁰ Srov. MARKEE: op. cit., 76-79. Dítěti jako symbolu křesťana srov. například: HOUSTON Jim: Touha, Praha: Návrat domů, 1998, 209-222.

za druhé. Hudebníci a přímluvci se mají spojit, aby uctívání bylo více jedno. Jen, když všichni křesťané budou spolupracovat, nastane kreativní, prorocké a přímluvné uctívání.³⁹¹

Církev byla oloupena o své dědictví v umělecky nadaných lidech. Talentovaní lidé jsou často odmítáni a žijí pod prokletím žárlivosti a hněvu.³⁹² Máme ale nové dědictví v Kristu, když On vzal všechna prokletí na sebe.³⁹³ Proměnění Jeho Duchem můžeme jako levité ve Starém zákoně přinášet Bohu čisté oběti chval a přímluv. Duchovní původ tvořivého člověka tak může být obnoven a stát se Božím nástrojem k obnově církve i města.³⁹⁴

Ve Druhé knize Paralipomenon, ve 20. kapitole, je vylíčen již zmiňovaný zajímavý příběh o boji mezi Izraelci a Amónovci.³⁹⁵ Uctívání a chvála Boha se zde staly vítězným vedením války. Uctívání se může stát velmi mocnou zbraní v duchovním boji. Jako byli levité povoláni k uctívání, byli povoláni i k soudu (viz Ex 32,26-28). Ten, kdo je povolán k uctívání, musí také bojovat se zlem a vyhlášovat Boží slávu a jeho moc. V duchovním boji máme používat autoritu a zbraně, které nám dal Pán. A zbraně našeho boje jsou duchovní³⁹⁶ a uctívání a chvála patří mezi ně. Pro duchovní boj je podstatné, aby se respektovaly autority a nepřekračovaly Bohem stanovené hranice. Hlavním odpovědným farnosti či sboru je vždy kněz nebo pastor a je třeba jej respektovat.³⁹⁷

Mezi lidmi povolány k uctívání je také mnoho tzv. *Nosičů břemen*. Jsou to ti, kdo jsou zvláště povoláni k přímluvě za druhé. „Berte na sebe břemena jedni druhých, tak naplníte zákon Kristův“ (Ga 6,2). Při uctívání tito lidé slouží Bohu a na straně druhé straně zachycují a zpátky do Boží přítomnosti nesou bolesti, zranění a potřeby vycházející ze srdcí lidí. Jsou kanálem, který používá Bůh a kterým proudí Jeho milost. Tito lidé si často se svými břemeny neví rady. Cítí myšlenky a pocity lidí kolem a cítí se být poskvřeni. Tito lidé se musí naučit předat svou bolest a pocity Bohu, aby je očistil. My můžeme mít pouze „...účast na Jeho utrpeních...“(F 3,10).

Bůh nám mluví, že pokolení spravedlivých bude požehnáno.³⁹⁸ Každý jednotlivce a každá generace se může rozhodnout více sloužit Bohu. Písmo nám mluví: „Cti svého otce i matku, jak ti přikázal Hospodin, tvůj Bůh, abys byl dlouho živ a dobře se ti vedlo na

³⁹¹ Srov. MARKEE: op. cit., 80-83

³⁹² Srov. LA RIVIÈRE Leen: op. cit.,13.

³⁹³ Viz Ga 3,13.

³⁹⁴ Srov. MARKEE: op.cit., 86-92.

³⁹⁵ Tento oddíl je podrobněji rozebrán v podkapitole 2.3.1 Chvála a duchovní boj.

³⁹⁶ Viz 2 K 10,4.

³⁹⁷ Srov. MARKEE: op.cit., 93-101.

³⁹⁸ Viz např. Dt 29-30.

zemi, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh“ (Dt 5,16). Nemáme ctít rodiče jen, když jsou toho hodni, ale vždy. Právě v rodinách a pokoleních se skrývá mnoho skrytého požehnání, ale také tam přebývá mnoho prokletí, když naši předkové nejednali podle Boží vůle. V moci Kristově však můžeme uzdravit naše rodové kořeny a předávat našim fyzickým i duchovním dětem požehnání.³⁹⁹ Bůh touží, aby následující generace došla dále než my a abychom je v tom podporovali.⁴⁰⁰

„Bůh plánuje, aby každý člověk dosáhl svého plného potenciálu.“ K tomu potřebujeme předat vládu nad naším životem Jeho právoplatnému majiteli. „Když začneme pracovat podle Božích plánů a záměrů, staneme se svědky mocného vylití Božího Ducha, jehož důsledkem naše uctívání dostane prorocké, evangelizační a bojovné rozměry. Naše přímluva otřese v základech království tmy a přinese světlo do našich měst.“⁴⁰¹ Ztracená sláva přijde, když nalezneme skutečný domov v Bohu. Pak budou vznikat nová centra požehnání a svět pozná svého Tvůrce.⁴⁰² „Spatřili jsme jeho slávu, slávu, jakou má od Otce jednorozený Syn, plný milosti a pravdy.“(J 1,14).

2.4.2 Chvála podle Johna de Jonga

John de Jong je dalším z řady hudebníků a vedoucích, kteří se zabývají chválou. Byl vychováván v tradiční evangelikální denominaci a jeho role vedoucího chval začala v roce 1970 v baptistickém sboru na jihu Anglie. Cestoval po Evropě, až v Norsku prožil dynamické setkání s Duchem svatým. Nakonec se usadil v Anglii v Manchesteru, kde ve sboru Manchester Vineyard vede chvály a založil zde Centrum tvůrčího uctívání (Creative worship center). V posledních letech se Jeho služba rozšířila i do České republiky a Slovenské republiky. On sám říká, že jej "jeho milí Češi a Slováci" naučili lásce k chválám a uctívání více nežli kterákoliv křesťanská konference.⁴⁰³

Podle Jonga nastává čas radikální obnovy Hospodinova domu skrze uctívání, přičemž Bůh zvláště používá umělce a jiné nadané lidi. Jong zavádí pojem *radikální uctívání*, který charakterizuje jako „láskyplné setkání a spolupráce s Duchem svatým za použití celé osoby: těla, mysli a ducha; znovu jasné zaměření na osobu a dílo Ježíše Krista;

³⁹⁹ K tématu je výborná kniha McALL Kenneth: Uzdravení rodových kořenů, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.

⁴⁰⁰ Srov. MARKEE: op.cit, 110-112.

⁴⁰¹ Tamtéž, 118.

⁴⁰² Srov. tamtéž, 118-121.

⁴⁰³ Srov. JONG: op. cit., 8 a 11.

důraz na biblické základy a principy; syntézu chvály, velebení, proroctví a modliteb; a obnovený důraz na umělecká vyjádření.⁴⁰⁴

Uctívání je pro Jonga cestou do neznáma, touží najít opravdovost v uctívání. Hledání nekonečného Boha je vzrušující a nepředvídatelné. Často se spokojujeme s průměrným uctíváním. Často se spokojujeme s tím, jak to vždy bylo, místo objevování nového. Zaměření na sebe i vnější věci je Bohu nepřátelské⁴⁰⁵ a v shromážděních tak trpíme nedostatkem „projevené Boží přítomnosti“. Nemáme příliš toužit po zážitcích a zázracích.⁴⁰⁶ Bůh nám dal rozum, abychom správně rozlišovali. Na scestí nás mohou vést jak dramatické zážitky stejně jako suché náboženské rituály. Bůh však „připomíná Izraelitům znovu a znovu, že by od nich raději viděl opravdové milosrdenství a slitování než prázdné rituály.“⁴⁰⁷ Pokrytecká chvála Bohu smrdí a odrazuje lidi od chvály opravdové, konané v duchu a pravdě.⁴⁰⁸

Uctívání není únikem z reality, snaha o snivou duchovnost. „...miluj Hospodina, Boha svého, z celého svého srdce, z celé své mysli a z celé své síly!“ (Mk 12,30). „Ta čtyři zde použitá řecká slova pokrývají všechny aspekty člověka. *Kardia* (srdce) představovalo centrum fyzické bytosti včetně sídla citů a emocí; *psyché* (duše) znamenala dech života či ducha, *dianoia* (mysl) představoval intelekt a *ischus* (síla) popisovala schopnosti, fyzickou sílu či potenciál.“⁴⁰⁹ Není oblasti, ve které nemáme uctívat Nejvyššího. Pro Boha jsou důležité duch i tělo. V uctívání může docházet k mnoha jednoduše nevysvětlitelným jevům, ale uctívání není manipulativní, nerozumové či příliš emotivní. I když v dnešním světě, co nelze dostatečně změřit a vysvětlit je považováno přinejlepším za druhořadé. Uctívání a chválu nemůžeme měřit našimi lidskými měřítky a standardy. Bůh někdy jedná nezvykle a nám to může připadat jako bláznovství.⁴¹⁰ Uctívání je podřízením celé bytosti, ducha, duše i těla Bohu. Vyžaduje sladění vnitřního a vnějšího člověka.⁴¹¹

⁴⁰⁴ Srov. tamtéž, 10. Podobně zavádí pojem „Extravagantní“ uctívání – Uctívání za hranicemi všednosti Darlene Zschechová in: ZSCHECHOVÁ: op. cit., 16.

⁴⁰⁵ Srov. Ř 8,7 a F 3,3.

⁴⁰⁶ To může být jen další skrytá forma modlářství, kdy povyšujeme zážitek nad Stvořitele.

⁴⁰⁷ JONG: op.cit., 19.

⁴⁰⁸ Srov. tamtéž, 15-22. Srov. GALEA: op. cit., 12.

⁴⁰⁹ Tamtéž, 24.

⁴¹⁰ „Přirozený člověk nemůže přijmout věci Božího Ducha; jsou mu bláznovstvím a nemůže je chápat, protože se dají posoudit jen Duchem.“ (1K 2,14).

⁴¹¹ Srov. JONG: op.cit., 24-32.

Slovo uctívání mám mnohoobsažný význam. Slovo *worship* (česky uctívání) v angličtině „znamená buď lásku, respekt a oddanost (čemukoliv), nebo konkrétně náboženské obřady a modlitby.“⁴¹² Podstatou uctívání je podřízení se.⁴¹³ Ve Starém zákoně jsou podle Jonga jako uctívání přeložena dvě hebrejská slova *šaka* (poklonit se, padnout v úctě před Bohem) a *abad* (sloužit). „Všichni králové se mu budou klanět (*šaka*), všechny národy mu budou sloužit (*abad*).“ (Ž 72,11). V zákoně Novém jsou to slova *proskuneo* (líbat směrem k – pes oddaně lízající Pánovu ruku) a *latreuo* (sloužit nebo provádět náboženské úkony). „...`Hospodinu, Bohu svému, se budeš klanět (*proskuneo*) a jeho jediného uctívat (*latreuo*).“ (Mt 4,10). Podle Jonga je tedy klanění Bohu a služba Jemu a bližním nerozlučně spojena. Uctívání má tak vertikální rozměr (klanění se) i rozměr horizontální (služba) a je naplněním Největšího přikázání.⁴¹⁴

Jong v knize zavádí jednoduchou definici – *Uctívání je vyjádřením lásky k Ježíši*, které vyjadřuje tři aspekty uctívání. Centrem uctívání je Ježíš Kristus, Pán a Spasitel; Uctívání nemůže být bez lásky, je důležitější koho známe, než to, co děláme; Uctívání potřebuje vyjádření buď slovy, postojem, vnitřním duševním zaměřením... Společné uctívání můžeme rozdělit do tří různých úrovní. *Slavnost* je celostátní nebo městská akce, kdy se lidé spojují ve větším počtu a hlavním záměrem pro lidi je *inspirace*. *Týdenní shromáždění ve farnosti* posilují společnou *identitu*. *Společenství nebo domácí skupinky* mají za úkol vytvoření hlubších vztahů mezi členy a jejím hlavním znakem je *intimita*. Podstatné je ve všech typech uctívání trávit s Bohem čas a povýšit jej nad všechny věci, lidi i hodnoty.⁴¹⁵

Dále Jong dělí západní křesťanství na tři tradice – letniční a charismatickou, evangelikální a katolickou a srovnává jejich teologické důrazy i jejich nebezpečí a přínos v uctívání. Pro uctívání v letničních a charismatických evangelických sborech jsou typické: vášeň, důraz na duchovní dary a zapojení jednotlivce, přátelská atmosféra, očekávání a důvěra v to, co Bůh bude konat. Nebezpečím může být uctívání chápané jako prostředek k dosažení cíle – uzdravení, požehnání, přílišný důraz na aktivitu, emoce a zaměření na sebe. Pro uctívání v evangelikálních sborech vnímá pevný biblický základ, důraz na transcendenci Boha, řád a evangelizaci a zaměřenost na osobu Ježíše. Nebezpečím je opět chápat uctívání jako dosažení cíle – tentokrát chápat uctívání jako podřadnou věc před

⁴¹² Tamtéž, 24.

⁴¹³ Stejně tak je důležitá podřízenost u Zschechové, která se projeví právě v těžkostech. Srov. ZSCHESCHOVÁ: op. cit., 68.

⁴¹⁴ Mt 22,37-40 par. Mk 12,29-31 a Lk 10,27. K celému odstavci srov. JONG: op.cit. 34-37.

⁴¹⁵ Srov. JONG: op. cit., 38-46.

kázáním Božího slova. Předmětem uctívání se tak může stát bible a ne Bůh, přílišný důraz na spořádanost a neměnný řád a racionálnost. Naše katolická praxe má výhodu vědomí kontinuity a propojenosti se svatými i celosvětovou komunitou, uznáváme význam vnějších projevů a význam umění, v uctívání je prostor pro meditaci a ztišení, máme schopnost přijmout všechny lidi a při mši Jong vnímá hlubokou úctu před utrpením Kristovým. Nebezpečím je, že se uctívání může stát prázdným rituálem nebo věcí jednoho člověka při mši (kněze), časté pověry a přílišné zaměření na vnější věci.⁴¹⁶

Ve všech tradicích je mnoho pozitivního a je smutné, že často vnímáme na druhém více zla a nevnímáme to dobré, co Bůh do všech církví, které Jej vzývají, vložil. Ježíš nás však varoval před pokrytectvím. „Jak to, že vidíš třísku v oku svého bratra, ale trám ve vlastním oku nepozoruješ?“ (Lk 6,41). Stejně jako teologie má podle Jonga vliv na uctívání kultura.⁴¹⁷ Církev nejsou organizacemi, ale živým organismem, kde neustále dochází ke změnám. Zůstáváme-li dlouho bez pohybu, můžeme Boha ztratit z dohledu, být příliš zaměřeni na minulost a nevnímat to, co koná Bůh dnes uprostřed nás. Pokud chce církev následovat Beránka, nevyhne se změnám. Pro zkvalitnění společného uctívání je třeba udělat průzkum, v jakém stavu jsou církve, mít dobrou vizi, programy k jejímu naplnění a chtít odřezat to, co je mrtvé. Vždy se však musí spolupracovat s vedoucími, hledat Boží tvář, používat zdravý rozum a být poslušný autoritám.⁴¹⁸

Tento život je přípravou na ten příští. „Chvála spolu s láskou a Božím slovem nikdy nezanikne.“⁴¹⁹ Bůh podle Jonga touží obnovit tajemství uctívání v církvi, biblicky řečeno "obnovit padající Davidův stánek"⁴²⁰. Vzorem pro nás může být uctívání Hospodina v dobách krále Davida. Čím více se bude přibližovat konec časů, tím se bude na zemi více zjevovat Boží sláva také v chvále a uctívání. Proto může být uctívání v novém tisíciletí charakteristické vědomým nadpřirozena. „Bůh nám otevře oči (a uši) a my si budeme podstatně víc uvědomovat nadpřirozený svět“⁴²¹ Druhým atributem uctívání v novém

⁴¹⁶ Srov. tamtéž, 49-59. Raniero Cantalamessa také ve svých úvahách často čerpá z všech tří tradic katolické, pravoslavné i evangelické. Například svou knížku o Marii věnoval bratřím protestantům. V Mariině životě můžeme vidět to, co zdůrazňují protestanté – milost (byla milostiplná) a víru (uvěřila, že se splní to, co jí zaslíbil Pán). Srov. CANTALAMESSA Raniero: Maria , zrcadlo církve, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995, 13-53.

⁴¹⁷ Srov. ČERNÝ: op. cit.

⁴¹⁸ Srov. JONG: op. cit, 60-86.

⁴¹⁹ Tamtéž, 92. Srov. 1 P 1,25; Iz 40,6-8; 1 K 13,8.

⁴²⁰ Podle prorocství z Am 9,11: „V onen den postavím padající Davidův stánek a jeho trhliny zazdím, opravím, co na něm pobořeno, a zbuduji jej jako za dnů dávných.“ K tomuto verši se hlásí mnohá nová modlitební hnutí, která touží obnovit důležitost chvály a uctívání a přimluvy pro křesťanský lid. Např. hnutí modliteb 24/7.

⁴²¹ JONG: op. cit., 96.

tisíciletí je intimita. Důvěrností se však nemyslí sentimentální pocit, ale rozhodnutí žít podle Božích příkazů a vyhledávat Jeho přítomnost. Důvěrnost také neznamená stav bez bolesti. Jedním z vrcholů důvěrnosti bylo rozhodnutí apoštola Jana držet se blízko Ježíše i v dobách ukřižování.⁴²² Uctívání v Davidových dobách dále bylo silně plánováno, nic nebylo ponecháno náhodě. Kněží byli rozděleni do pořadníků, hudebníci byli rozděleni do tří skupin pod talentovanými vedoucími, byli ustanoveni strážci bran atd.⁴²³ Uctívání bylo centrem celé administrativy a Izrael v něm nacházel svou identitu.⁴²⁴

Chvála za dnů Davidových byla známa velkou uměleckou tvořivostí. V později postaveném chrámu v Jeruzalémě byl člověk vtažen do uctívání skrze krásu architektury chrámu, úchvatné hudby, vůně kadidel a olejů a všude byla záplava barev a výtvarných prvků.⁴²⁵ Také v knize Zjevení pisatel Jan vnímá množství smyslových vjemů. Zvláště ve čtvrté a páté kapitole nemůže najít přiměřená slova k vyjádření toho, co vidí při trůnu živého Boha – Bůh jako jaspis a karneol, kolem něj byla duha jako smaragdová, zvláštní stvoření pokrytá množstvím očí, křišťálové moře, šlehající blesky, hromobití, hlasy jako polnice, chorály chvály atd. Bůh miluje umění a nebojí se extravagantních smyslových zážitků.⁴²⁶

Umělecká tvořivost začíná s Duchem svatým. Všichni lidé mají něco z tvořivé Boží přirozenosti, ale křesťané mají pro tvořivost neuvěřitelné zdroje, když se stáváme účastnými na božské přirozenosti.⁴²⁷ Druhou složkou dobré tvořivosti je moudrost. Rozumět tomu, co je dobré a jednat podle toho. Umění vytvářet a také moudře používat. Další složkou tvořivosti je představivost. „Tvůrčí proces je vlastně zveřejněním něčeho, co bývalo jen interní představou, zjevením skrytého.“⁴²⁸ Celé Boží stvoření je mistrovské dílo. Jedině Bůh je naprosto dokonalý a žádný umělec nemůže být takový jako On. Perfekcionalismus ničí umělce stejně jako průměrnost. Můžeme tak usilovat o mistrovství – zdokonalování toho, co nám bylo dáno. Bůh je také velmi extravagantní a miluje rozmanitost. Počet galaxií ve známém vesmíru se odhaduje na sto padesát miliard. Všichni lidé se nepovažují za umělce, ve všem však můžeme mít něco z božského Umělce.⁴²⁹

⁴²² O uctívání jako o bázni a důvěře píše také Matt Redman. Srov. REDMAN: Neuhazitelné uctívání., 49-57.

⁴²³ Srov. také LA RIVIÈRE: op. cit., 23.

⁴²⁴ Srov. JONG: op.cit., 90-99.

⁴²⁵ O kráse chrámu srov. LA RIVIÈRE: op. cit., 27.

⁴²⁶ Srov. JONG: op.cit., 90-101.

⁴²⁷ Srov. 2 P 1,4 a KKC, čl. 1265.

⁴²⁸ JONG: op. cit., 105.

⁴²⁹ Srov. tamtéž, 101-113.

V knize se dále Jong zabývá praktickými otázkami vedení společné chvály a uctívání a budování týmu spolupracovníků. Tyto rady nejsou zase tak důležité pro spiritualitu chvály, ale platí také pro každého, kdo chce uctívat Boha a vést k tomu ostatní. Ve filozofii vedení používá dvě zásady: *vedoucí musí dát církev zpět do rukou Bohu* a *vedoucí musí dát službu zpět do rukou lidem*. Nejsme majiteli, ale správci, kteří jen vyřizují záležitosti svého Pána. Na druhou stranu, nemusíme být falešně pokorní. Pravá pokora je souhlasit s Božím názorem na sebe. Obdarování slouží k tomu, abychom obdarovali druhé. Bůh si více než obdarování cení charakteru, který často není vidět. Charakter se dá budovat mnoha způsoby. Je dobré nejprve naučit se následovat a podporovat někoho jiného. Dále vybudovat si historii tajných zážitků s Ježíšem.⁴³⁰ Navázat spojení s lidmi, kteří nás budou podporovat a také najít si někoho komu budu za své jednání odpovědný. Pro růst charakteru je dobré pracovat v týmu – máme být platnou součástí těla Kristova. Nemáme pohrdat vzděláním a využít příležitosti ke vzdělání. Nakonec je dobré poznat své povolání, být si jist tím, k čemu mě Bůh povolal, když přijdou problémy.⁴³¹

Neautentické křesťanství, strach, hřích nebo bolest uvěznilo množství lidí, že nemohou svobodně uctívat Boha. Ve chvále se mohou tato vězení rozbít.⁴³² Chvála je jako příprava cesty Pánovi a zarovnání hor pýchy i údolí strachu a depresí.⁴³³ Chválit a vést druhé ke chvále není snadné. V čase chvály se však můžeme naučit mnohým věcem. Můžeme získat zvýšenou citlivost na Boží hlas – vnitřní přesvědčení, co Bůh chce konat v našem životě i v životě lidí kolem nás a očekávat s důvěrou Boží účast. Můžeme se učit mírnosti a odpuštění a učit se být zaměřeni na Ježíše. Bůh je dobrý, snáší naše chyby a těší Jej naše nedokonalé projevy chvály.⁴³⁴

V poslední kapitole Jong uvádí, že měl prorocký sen, kdy viděl, jak se na náš svět i na církev blíží bouře změn. Jen ten, kdo má hluboké kořeny zasazené u tekoucích vod, kdo staví svůj život na skále, může přežít.⁴³⁵ Lidé mají tendenci dát přednost „pohodlí pozemské rutiny před nebeskou nejistotou.“⁴³⁶ Chvála má být také prorocká. Každý

⁴³⁰ Důležitější je jak uctíváme Boha v soukromí, než na veřejnosti. Z naší opravdové soukromé modlitby vyroste naše služba druhým Srov. REDMAN: Neuhasitelné uctívání, 69.

⁴³¹ Srov. JONG: op. cit, 115-123.

⁴³² Srov. ZSCHECHOVÁ: op. cit., 91.

⁴³³ Srov. Iz 40,3-5.

⁴³⁴ Srov. JONG: op. cit.,126-127, 139-143.

⁴³⁵ Srov. Ž 1,3 a Mt 7,24-27.

⁴³⁶ JONG: op. cit, 177.

křesťan má ducha proroctví⁴³⁷ a může vnímat Boží vedení. Bůh nás zve k tomu, abychom byli Jeho svědky. „Celé tvorstvo toužebně vyhlíží a čeká, kdy se zjeví sláva Božích synů.“(Ř 8,19). Není kam utéci. V těchto časech svět potřebuje křesťany, kteří se rozhodnou žít pro Boha. Můžeme se rozhodnout utíkat před svým povoláním nebo vzít Boží výzvu vážně a zkusit s Bohem „létání v bouři“.⁴³⁸

2.4.3 Chvála podle Darlene Zscheschové

Darlene Zschechová je významná umělkyně z Austrálie, jejíž písně se zpívají v mnohých církvích na celém světě. Byla zpěvačkou v sekulárním světě a až delší dobu po svém obrácení přijala výzvu zpívat pro Pána. Má domov ve známém protestantském australském sboru Hillsong, kde má na starosti chvály a uctívání. V současné době je jedním z nejvýraznějších vedoucích chval na světě.⁴³⁹

Umytí nohou Ježíšovi hříšníci je pro ni krásným příkladem uctívání. Ta hříšnice vykonala krásný skutek, který si dodnes lidé připomínají na celém světě. Vylila na Ježíše vzácný olej, který měl hodnotu roční mzdy. My máme být také těmi, kdo uctívají za hranicí všednosti. Duch svatý nás volá k extrémnímu uctívání, které je více než štedré, bez omezení a limitů.⁴⁴⁰ Ježíš nám také bohatě odpustil naše mnohé hříchy, které mu způsobily mnoho bolesti. Bůh byl k nám marnotratný, proto bychom měli být také štedří k Němu. Pravé uctívání nastává tehdy, když se duch člověka spojí s Božím Duchem, když samé jádro člověka miluje Boha a je v Něm ztracené.⁴⁴¹

Jsme stvořeni pro uctívání Boha a Jeho těší naše uctívání. Je důležité uctívat Boha v církvi, ve společenství a také o samotě. Za čas, který o samotě strávíme s Bohem, neexistuje náhrada. Uctívat Pána můžeme mnoha rozmanitými způsoby, ale vždy by to mělo být v duchu (uvědoměle a smysluplně) a v pravdě (být v souladu s celým našim životem – viz J 4,24). Můžeme procházet extrémními okolnostmi, jako třeba Abrahám při vnímání, že má obětovat Izáka, toho, kterého nejvíce miloval⁴⁴², ale uprostřed nich být připraven stále chválit Boha. To je uctívání za hranicemi všednosti. Nevšední uctívání přitahuje Boží pozornost, jak máme dokázáno také u Pavla a Silase ve vězení.⁴⁴³

⁴³⁷ Srov. Zj 19,10.

⁴³⁸ Srov. JONG: op. cit., 175-179, 187-190.

⁴³⁹ Srov. ZSCHECHOVÁ: op. cit., 10, 102-103.

⁴⁴⁰ Srov. REDMAN: Neuhazitelné uctívání, 32-35.

⁴⁴¹ Srov. ZSCHECHOVÁ: op. cit., 13-18.

⁴⁴² Viz Gn 8,20-22 a 22,2.

⁴⁴³ Srov. také GYR Meinhard: Celý život jediná chvála 2.

Zbičování, zavření a s nohama v kládách uctívali Pána a On je nadpřirozeně vysvobodil a v Pána uvěřila i rodina žalárníka (viz Sk 16,23-35). Tyto příběhy ukazují, že život uctívání je životem nevšední lásky k Bohu.⁴⁴⁴

Když bude naše srdce patřit Bohu celé, vyleje na nás nebeské požehnání. Boží láska přesahuje naše chápání. Jedna z největších výzev pro mysl a duši člověka je přijmout Jeho lásku, přijmout ji jako dar. Bůh je autor lásky, On Sám je Láskou, a pokud toto nepoznáme, nebudeme moci milovat druhé kolem sebe. Máme hodnotu, ne proto, co děláme, ale proto, že jsme, že nás Bůh miluje. Uctívání je pro Pána a ne pro lidi, a proto máme hledat nové způsoby, jak Jej oslavit a vyvýšit. Když On je vyvýšen, tak všechny věci kolem, ať dobré nebo zlé, se zmenšují. Máme hledat Jeho tvář a nebát se, co si o nás kdo pomyslí. Všichni máme Bohu co dát, je to naše srdce.⁴⁴⁵

Chvála není veselou písní, ale vyhlášením, vítězným pokřikem, proklamací víry, že budu stát na místě, které mi dal Hospodin. Chvála konfrontuje a musíme při ní vyjít za své zóny bezpečí. Umožňuje nám s vírou předstoupit před Krále, do Ježíšova milujícího náručí. Bůh také přebývá v našich chválách (viz Ž 22,4). Když Jej chválíme, Bůh naplňuje všechny naše potřeby. On je vším, co potřebujeme. Chvála napadá peklo a dotýká se nebe. Když Bohu přinášíme to málo, co jsme schopni Mu dát, On přichází se vším, co nám může dát. Darlene sama při smrti svého nenarozeného dítěte podává svědectví o chvále Pána ve velmi těžké situaci, které jí pomohlo uvědomit si Jeho lásku. Bez ohledu na to, čemu čelíme, je naše řešení v Boží náruči. Když na nás přicházejí těžkosti, můžeme se rozhodnout chválit Pána.⁴⁴⁶

Velkou moc také přináší pokřik. Pokud je brán jako součást chvály Bohu, ukazuje nadšení, jistotu a rozhodnost. Nemáme křičet na druhé lidi, ale od radosti z našeho úžasného Boha. „Hlahol Hospodinu, celá země, dejte se do plesu, pějte žalmy“ (Ž 98,4). Když Ježíš přicházel do Jeruzaléma, farizeům se nelíbilo, že Mu zástup provolával slávu, Ježíš odpověděl: „Pravím vám, budou-li oni mlčet, bude volat kamení.“ (Lk 19,40). Mnozí věřící mají kolem sebe emocionální zdi, které zabraňují Bohu zasáhnout láskou nitro člověka. Bůh však svou mocí také skrze chválu může tyto zdi zbořit a přivést svého člověka ke svobodě. Jen vytrvalá chvála nám však dokáže přinést svobodu, po které toužíme.⁴⁴⁷

⁴⁴⁴ Srov. ZSCHECHOVÁ: op.cit., 19-26.

⁴⁴⁵ Srov. tamtéž, 27-39.

⁴⁴⁶ Srov. tamtéž, 45-54. O chvále Pána v těžkostech srov. REDMAN: Neuhastitelné uctívání, 59-66.

⁴⁴⁷ Srov. ZSCHECHOVÁ: op.cit., 55-64.

Uctívání znamená také pevný závazek. Bůh požehnal Abrahamovi a jeho potomkům kvůli jeho poslušnosti. Poslušnost vyžaduje podřízenost⁴⁴⁸, která vyžaduje pevný závazek být věrný za jakýchkoliv okolností. Podřízenost se projeví, když s Bohem nesouhlasíme. Pokud posloucháme, jen když souhlasíme, pak nejsme poslušní, ale pouze ve shodě s Bohem, když se nám to líbí. Poslušnost tak vyžaduje důvěru v Boha, že i když to tak nevypadá, Bůh je dobrý a věrný. Poslušnost je tak založena na víře. Poslušnost znamená nejen disciplínu rozumu, ale srdce odevzdané Bohu. Vychází ne ze strachu, ale z posvátné bázně před Tím, který je třikrát Svatý. Jeho cesty jsou vždy lepší než naše. Jestliže tak chceme dosáhnout zaslíbené země, musíme si spočítat náklady. Hodnotné věci něco stojí, a jestliže chceme být nevšedními ctiteli Ježíše, musíme zaplatit cenu poslušnosti.⁴⁴⁹

Další podstatnou součástí nás samých a zdravého uctívání jsou zdravé emoce. Naše emocionální stránka osobnosti nás činí skvělými v tom, co děláme, ale má také moc být naší zkárou. Zvláště kreativní lidé, u kterých je emocionální stránka velmi výrazná, žijí ve zmatku, depresích a utrpení.⁴⁵⁰ Emoce se však dají zvládnout, aby sloužily Božímu království. Když Bohu odevzdáváme své negativní myšlenky a pocity, On nám dává své pozitivní Boží slovo. Musíme být silní v Bohu, abychom obstáli jako Boží poslové na zemi. Jestliže se chceme osvobodit, můžeme dělat několik věcí. Můžeme prosit Boha, aby nám dal citlivé uši na Jeho pravdu, ne na naše negativní myšlenky, které nás ničí. Můžeme také rozvíjet svůj skrytý život uctívání. Dále radí Zschechová smysl pro humor a obklopení se správnými lidmi. Nakonec se můžeme naučit vyrovnávat se se zklamáním. Pocit naplnění je ve stavu srdce, ne v našich úspěších.⁴⁵¹

K správnému uctívání také velmi pomáhají vize a sny, které vkládá do našeho srdce Bůh, aby byly naplněny Jeho záměry. Musíme znát odpovědi, jaké je naše povolání, vědět pro jaký cíl jsme se narodili.⁴⁵² Bůh nám dává vize a je nejlepší v jejich naplňování. Zvláště sen o krásné církvi, který se nám zdá nemožný, může být od Boha. Musíme umřít svým sobeckým ambicím a sloužit Božímu domu. Bůh dal Darlene sen, v níž viděla, že ti, kdo nevšedně uctívají Boha, povstanou jako mocná armáda, která získá tento svět pro Ježíše. Můžeme tak důvěřovat Božímu načasování a Jeho moci. Bůh „působením své moci

⁴⁴⁸ Podle Jonga je podstatou uctívání je podřízení se. Srov. JONG. op. cit., 34.

⁴⁴⁹ Srov. ZSCHECHOVÁ: op.cit., 67-78. Podobně se o poslušnosti jako o základu uctívání vyjadřuje Robert Galea. Srov. GALEA:op. cit., 19-20.

⁴⁵⁰ Srov. také MARKEE: op. cit., 18-20.

⁴⁵¹ Srov. ZSCHECHOVÁ: op.cit., 81-97. Srov. také HOUSTON: op .cit., 7.

⁴⁵² Srov . MARKEE: op. cit., 42.

mezi námi může učinit neskonale víc, než zač prosíme a co si dovedeme představit“ (Ef 3,20).⁴⁵³

Bohu záleží na kvalitě našeho uctívání. Máme milovat Krista více jako vlastní život a to je velký požadavek na kvalitu.⁴⁵⁴ Dát Bohu cokoli jiného, než to nejlepší, by bylo vzhledem k Jeho majestátu ponížující. Když lidé vidí kvalitu v církvi, začne je církev přitahovat. Kvalita znamená také disciplínu a zaměření na detail. Ve světě jsou přijímáni pouze lidé velmi nadaní nebo krásní. Oceňováno je jen pár vyvolených. V Božím království jsou obdarováni všichni. Každý může svým způsobem sloužit našemu nebeskému Otci a Jeho Synu Ježíši Kristu. Záleží na našem svědectví, na naší jednotě, která přitahuje, na dobrých vztazích mezi námi v církvích a na naší štědrosti i odhodlání. Bůh požehná naši snahu. Musíme si však pamatovat, že úspěch je výsledkem toho, jak velký je Bůh. Úspěch přináší energii pro další konání a vliv na druhé, pokud však nezůstane člověk pokorný, padne a jeho pád bude veliký.⁴⁵⁵

Služba v církvi je hlavním důvodem, proč nám byla dána různá nadání, dary a charismata. Naše obdarování má být využito pro Boží slávu.⁴⁵⁶ Talent nemá podle Zschechové skoro žádnou souvislost s tím, jestli někdy je nebo není požehnání. Naše sláva a vykoupení není založená na našem výkonu nebo talentu, ale na tom, jak velký je náš Bůh. Pýcha se v nás lehce zakoření, a proto máme vzdělávat - obnovovat svou mysl v Kristu a sřezit své srdce.⁴⁵⁷ Je důležité, na co se díváme, co posloucháme, jak trávíme čas. Pokud budeme nevěrní v malém, zbytečnosti a různé žádosti nás zahltní a nebudeme schopni vnímat Krista.⁴⁵⁸

Bůh je milostivý a navzdory našim nekonečným pochybnostem a obavám je s námi na každém kroku naší cesty. Když přijmeme zjevení o Boží bezpodmínečné lásce, můžeme si také namlouvat, že si zasloužíme také lásku všech ostatních lidí kolem sebe. Nebo se můžeme zaměřit na uctívání a ne na Toho, kvůli Kterému existuje vše, co jest. Nesmíme uctívat uctívání. Znovu vyvstává potřeba zaměřit se na Boha a ne na sebe. Naše nadpřirozené povolání nelze naplnit pouze přirozenými prostředky. Když my budeme radikální, povede to i druhé k radikalitě uctívat Boha vším, co jsme. Lidé nepotřebují

⁴⁵³ Srov. ZSCHECHOVÁ: op.cit., 101-110.

⁴⁵⁴ Srov. Mt 10,37-39 par. s Lk 14,26-27.

⁴⁵⁵ Srov. ZSCHECHOVÁ: op.cit., 115-136.

⁴⁵⁶ Srov. . MARKEE: op. cit., 12-16.

⁴⁵⁷ Viz Ef 4,23 a Př 4,23.

⁴⁵⁸ Srov. ZSCHECHOVÁ: op.cit., 139-148.

následovat náš talent, ale přitahuje je naše opravdovost. Je důležité, abychom měli upřímné a průhledné srdce, které bije pro Pána.⁴⁵⁹

Bůh miluje, když Jej očekáváme s vírou. Když nic neočekáváme, je možné, že se naše očekávání naplní. Když chodíme ve víře, Bůh k nám přichází. Můžeme se projevovat ve svobodě a nebát se, co si o nás kdo pomyslí. Nedovolit, aby nás strach okradl o radost z nadpřirozené Boží přítomnosti. Je problémem, jestli v krčmě naproti kostela je mnohem radostnější atmosféra. Nezáleží přece na tom, čemu čelíme, protože všechny okolnosti se musí před Bohem sklonit. Protože z nás nezají radost z vykoupení, mají lidé problém uvěřit naší zvěsti.⁴⁶⁰

Dále nám Darlene dává rady ke společnému uctívání. Společné uctívání by mělo mít určitý pořádek a má být vedeno Duchem svatým, který není autorem zmatku. Také je důležité, co od společného uctívání očekává odpovědný kněz nebo pastor. On je odpovědný Bohu a je dobré jej poslouchat. Při společném uctívání bychom se ovšem neměli v Něm ztrácet, být ve vytržení, ale uctívat Boha „s jedním okem otevřeným a jedním zavřeným.“ Je dobré být bdělí, vnímat, co nám Bůh chce říci a nepromarnit tak tyto vzácné okamžiky.⁴⁶¹

Dále je dobré pamatovat na různé praktické věci, aby slova i zpěv byly srozumitelné, ne příliš tiché ani hlasité. Abychom se v rámci možností mohli cítit dobře, aby prostředí, osvětlení a teplota byly vhodné. Je důležité pracovat na tom, aby všechno fungovalo, tak jak má, pak jsou lidé více připraveni na setkání s Bohem. Můžeme v sobě pěstovat zbožnou vášeň přemýšlením o tom, co pro nás učinil. Tak budou i lidé kolem nás vidět, na čem záleží. Můžeme být hodnověrní. Také se nepředvádět a neukazovat na sebe.⁴⁶² Pokud Bůh chce učinit něco krásného, pak neexistuje nikdo kromě nás samých, kdo by tomu mohl zabránit. Kráčet cestou průměrnosti je lehké, můžeme se však snažit udržovat vysokou úroveň, a tak pomoci Bohu zasáhnout své milované děti. Co si přinášíme na bohoslužbu, to ovlivňuje lidi kolem nás.⁴⁶³

Bůh byl od samého počátku také uctíván hudbou a chválou. První zmínka v bibli, že Boží lid chválí Boha hudbou, je po Hospodinově vítězství nad faraónovým vojskem.⁴⁶⁴ Pán nás volá, abychom Mu zpívali nové písně, abychom byli kreativní a přinášeli Bohu

⁴⁵⁹ Srov. tamtéž, 144-153.

⁴⁶⁰ Srov. tamtéž, 159-162. Srov. také ŠNEJDAR Jan: Chválím, chválíš, chválíme II.

⁴⁶¹ Srov. ZSCHECHOVÁ: op. cit., 163-166.

⁴⁶² Srov. REDMAN: Neuhastitelné uctívání, 71-73.

⁴⁶³ Srov. ZSCHECHOVÁ: op. cit., 167-176.

⁴⁶⁴ Viz Ex 15. kapitola.

také krásné nové věci. Je třeba chválit Boha s prorockým duchem, který pramení přímo v Otcově srdci. Dále Zschechová radí pisatelům, jak psát nové písně. Je velká zodpovědnost vkládat do úst Božího lidu nové písně.⁴⁶⁵

Náš věčný domov, ve kterém bude probíhat neustálá chvála, je církev. Božím domem nejsou budovy, ani věci, ale živí lidé. „Boží slávou je živý člověk“ (Irenej).⁴⁶⁶ Lidé, kteří neberou odpovědnost za církev, zklamou v přinášení Boží slávy do světa. V církvi si může najít místo každý. Stojí to úsilí, celý náš život, naše srdce, naši víru. Máme odpovědnost odevzdat následující generaci vše, co jsme přijali. Musíme mít vizi, že všechny věci pocházejí od Hospodina a patří Mu. Největší čest a privilegium je sloužit v Božím domě.⁴⁶⁷

2.4.4 Chvála podle Matta Redmana

Matt Redman je jedním z nejznámějších lidí na světě zabývajících se chválou.⁴⁶⁸ Jeho písně se zpívají v křesťanských kruzích po celém světě. V patnácti letech se začal scházet se svým vedoucím společenství a zpívali každý týden písně Bohu. Matt uměl jen tři akordy a jeho přítel Mike neuměl podle svých slov udržet melodii. Dohodli se, že se nebudou navzájem smát jeden druhému. Z těch setkávání vyrostla služba Soul Survivor, kdy Bůh skrze jejich chvály oslovuje tisíce lidí.⁴⁶⁹ Do češtiny a slovenštiny byly přeloženy od Redmana dvě knihy. V knize Neuhasitelné uctívání mluví o deseti postojích chválicího, které vedou k pravému uctívání.

Neuhasitelný. Srdce, které žasne nad neuvěřitelným Bohem, se nedá uhasit. „Neuhasitelní křesťané se scházejí ve stínu kříže, kde nehynoucí oddanost dovedla Božího Syna k smrti.“⁴⁷⁰ Znamý úryvek proroka Abakuka je pro nás vzorem neuhasitelného postoje, protože prorok se rozhodl uctívat Boha nezávisle na tom, co právě prožívá.⁴⁷¹ V každodenních situacích si můžeme zvolit buď cestu hořkosti a výčitek nebo chvály a spokojenosti. Aby naše chvála nebyla uhašena, potřebujeme být věrni ve zkouškách, být

⁴⁶⁵ Srov. ZSCHECHOVÁ: op. cit., 179-190.

⁴⁶⁶ Cit. dle: Jan PAVEL II: Hodnota lidského života, <http://www.christnet.cz/magazin/clanek.asp?clanek=1189>, (3. 12. 2008).

⁴⁶⁷ Srov. ZSCHECHOVÁ: op. cit., 191-210.

⁴⁶⁸ Srov. COUFAL Tomáš: Životní dílo Matta Redmana, <http://www.hudba.signaly.cz/clanky-interpreti/7-interpreti/282-ivotni-dilo-matta-redmana>, (9. 1. 2009).

⁴⁶⁹ Srov. PILAVACHI Mike: Úvod, In: REDMAN: Neuhasitelné uctívání, 10-11.

⁴⁷⁰ REDMAN: Neuhasitelné uctívání, 14.

⁴⁷¹ „I kdyby fíkovník nevypučel, réva nedala výnos, selhala plodnost olivy, pole nevydala pokrm, z ohrady zmizel brav, ve chlévech dobytek nebyl, já budu jáсотem oslavovat Hospodina, jásat ke chvále Boha, který je má spása.“ (Abk 3,17-18).

poslušni lásce – Duchu svatému a vnímat Boží zjevení ve věcech nadpřirozených i přirozených kolem nás.⁴⁷²

Ztracený. Před Božím trůnem často zakoušíme Boží jemnost a útěchu. Přicházejí však také okamžiky, kdy pocítíme vnitřní nepokoj a zkoumání vlastní duše. Vidíme Boží velikost a naši nedostatečnost „Běda mi, jsem ztracen“ (Iz 6,5), vyznává prorok Izaiáš při vidění Krále, Hospodina zástupů. Je to jako být prozkoumán „reflektorem“ Boží lásky. Když scházíme na špatnou cestu, Bůh s námi musí zatřást, aby nás přivedl zpátky k sobě. Může dojít k období zlomenosti, kdy musíme přehodnotit své priority. Jsme postradatelní jako služebníci, ale nepostradatelní, protože jsme Boží děti a Bůh nás vychovává.⁴⁷³

Nedůstojný. Král David šel v uctívání příkladem. Choval se ztřeštěně před Hospodinem a lidé jim pohrdali.⁴⁷⁴ „V pravém uctívání člověk zapomíná na své já.“⁴⁷⁵ Je dobré, aby někdy bylo naše srdce tak pohlceno Ježíšem, že z něj samovolně vychází záplava uvolněné chvály. Bůh kvůli nám ztratil svou tvář a byl poslušný až k smrti. V podobenství o Marnotratném synu, starý otec nedočkavě vyhlíží svého milovaného syna a pak navzdory své důstojnosti mu běží naproti.⁴⁷⁶ Neškodí nám také trochu „svatého“ bláznovství pro Boha, kdy nepočítáme náklady.⁴⁷⁷ Při bláznovství pro Boha, však musíme mít jistotu, že to je pro Ježíše a není to naše předvádění. Centrem pozornosti má být Bůh, nikoli my.⁴⁷⁸

Nepředvídatelný. Uctívání není pouhá revize minulosti ani teorií. Má být také dynamické, nepředvídatelné a vroucí. Jako žena, které vylila vzácný balzám na Ježíšovo tělo (viz Mk 14,3-9). K vztahu i uctívání patří moment překvapení. Uctívání nemůže být jako „staré boty“, které dobře známe. Bůh často jedná neočekávaně pro naše dobro. Srdce, které je připraveno na nepředvídatelné věci, které očekává neočekávané, bude mít v sobě při uctívání radostný náboj.⁴⁷⁹

Nezahalený. Čím více se nám Bůh zjeví, tím větší je naše proměna. Když uctíváme Pána nezakrytě, máme přístup k Bohu a vyzářuje z nás Boží sláva jako z Mojžíše, když se

⁴⁷² Srov. REDMAN: Neuhasitelné uctívání, 13-22.

⁴⁷³ Srov. MARKEE: op. cit., 60. K celému odstavci srov. REDMAN: Neuhasitelné uctívání, 23-30.

⁴⁷⁴ Srov. 2. Samelova 6. kapitola a zdá se, že v žalmech je často narážka, že král David byl vystaven posměchu –např. Ž 22,8.

⁴⁷⁵ REDMAN: Neuhasitelné uctívání, 32.

⁴⁷⁶ Srov. známé úryvky Iz 53 a Lk 15.

⁴⁷⁷ Srov. ZSCHECHOVÁ: op. cit., 13-18.

⁴⁷⁸ Srov. REDMAN: Neuhasitelné uctívání, 31-38.

⁴⁷⁹ Srov. tamtéž, 39-48.

setkával s Pánem.⁴⁸⁰ Bůh nás zve k důvěrnosti, chce se nám dát poznat intimně a toto nám umožnil svou krví Boží Syn. K uctívání patří nejen důvěrnost, ale také úcta. Je to zvláštní spojení přátelství a bázně Boží, které zakoušíme při setkání s Bohem. Lidé, kteří Boha opravdově ctí, vnímají Jeho odlišnost a ta je vede k velké vděčnosti, že je někdo tak nepopsatelný zve k důvěrnému vztahu.⁴⁸¹

Nezadržitelný. Láska se nedá zadržet. Mocí Ducha, tváří v tvář nebezpečí, protivenství nebo smrti, nemusíme přestat uctívat Pána. „Pravé uctívání často naráží na odpor. Uctíváš-li Pána, budeš slavit vítězství.“⁴⁸² Nezadržitelní se nebojí riskovat a využívají každou příležitost, aby zjevili světu dobrého Boha. Dějiny jsou plné statečných lidí, kteří v těžkostech pozvedli hlas v zpěvech důvěry a chvály. Dietrich Bonhoeffer, který zemřel za statečný odpor proti nacismu, prohlásil: „Když Kristus povolává člověka, vybízí ho, aby šel a zemřel.“⁴⁸³ Pro některé to platí doslova, pro jiné to bude vzít svůj kříž a následovat Beránka.⁴⁸⁴

Nenápadný. Rádi přitahujeme pozornost a společnost vyhledává celebrity. Ne tak Ježíš. Bůh vidí do srdce, vidí, co děláme a jací jsme v soukromí. Viděl, že chudá vdova dala všechno, co měla. (viz Lk 21,1-4). Ježíš vidí naše nenápadné skutky uctívání a hledá zejména skrytou zbožnost.⁴⁸⁵ Chceme sloužit a hledat slávu Boží, nebo chceme si třeba jen trošku nechat sloužit a malinko slávy mít také pro sebe? Chvála je protikladem pýchy, která staví sama sebe na odiv. Jestliže má jakékoliv hnutí chval spatřit Boží slávu, musí hledat ji a ne svoji vlastní slávu.⁴⁸⁶

Nerozdělený. Naše srdce to neustále táhne různými směry a jsme vystavováni mnoha pokušením., Srdce uchvácené Ježíšem však tahle pokušení vidí taková, jaká ve skutečnosti jsou: jako prázdné a zbytečné uličky.“⁴⁸⁷ Ježíš šel trnitou cestou kříže a odolával všemu, co by Jej mohlo oddělit od plného činění Boží vůle. Uctívání obsahuje obranu i útok. Obranu před tím, aby nás cokoli neodradilo od plného následování Krista, a útok na to, co brání jiným uctívat Boha více. Ježíš je nám příkladem obrany, kdy se

⁴⁸⁰ Srov. Ex 34. a „Na odhalené tváři nás všech se zrcadlí slavná zář Páně, a tak jsme proměňováni k jeho obrazu ve stále větší slávě - to vše mocí Ducha Páně“ (2 K 3,18).

⁴⁸¹ Srov. REDMAN: Neuhasitelné uctívání, 49-57. K uctívání, jež může být charakteristické vědomím nadpřirozena i důvěrností, nás vybízí i Jong. Srov. JONG: op.cit., 94-98.

⁴⁸² REDMAN: Neuhasitelné uctívání, 60.

⁴⁸³ Cit. dle: REDMAN: Neuhasitelné uctívání, 61.

⁴⁸⁴ Tamtéž, 59-66. O chvále pronášené v tíživé situaci srov. ZSCHECHOVÁ: op.cit., 49-52.

⁴⁸⁵ Zbožný charakter se dobře buduje ve skryté komůrce našeho srdce. Srov. JONG: op. cit., 120.

⁴⁸⁶ „Soustředění na sebe je Bohu nepřátelské,..“ (Ř 8,7) K odstavci srov. REDMAN: Neuhasitelné uctívání, 67-74.

⁴⁸⁷ REDMAN: Neuhasitelné uctívání, 76.

stavěl proti těm, kdo jej chtěli odradit od cesty na kříž. Příkladem útočného uctívání zase je Ježíšovo zpřeházení stánků obchodníků, kteří dělali z chrámu místo domu modlitby tržiště a zabraňovali chudým pro svoje kupčení uctívat Boha. Je možné pilně pracovat na úkolech, které nám Pán dal a přitom mít na Něj čas.⁴⁸⁸

Nespokojený. Žijeme v čase mezi tím, co je teď a tím, co nám zaslubuje Bůh v budoucnosti. Když jsme přijali Ježíše za Pána svého života, Bůh nám vkládá do srdce nové touhy a cítíme také určité napětí. Tato nespokojenost je trojí, za prvé: podle milosti jsme zahlédli Boží slávu, ale zoufale toužíme vidět více. Vnímáme v sobě neustálou žízeň po Bohu. Za druhé: žijeme s vědomím, že jsme křehcí lidé. Nosíme poklad v hliněných nádobách. Jsme částečně uzdravení, ale jsme nehotoví a toužíme po plném uzdravení. Za třetí: Žijeme v porušeném světě. Trápí nás zlo, problémy a množství ztracených lidí. Chceme na tato místa přinést Boží království. Tyto touhy po plnosti vkládá do člověka jeho dobrý Stvořitel.⁴⁸⁹

Nekončící. „Nyní vidíme jako v zrcadle, jen v hádance, potom však uzříme tváří v tvář. Nyní poznávám částečně, ale potom poznám plně, jako Bůh zná mne“ (1 K 13,12). Jednoho dne každá překážka našeho uctívání zmizí. Je to Boží milost, že už tady na zemi můžeme poznávat Krista. Nebe není úniková cesta. Pokud nemáme v sobě vědomí toho, že naše uctívání nikdy neskončí, pak nám něco chybí. Podle známého křesťanského spisovatele Lewise: „Prozatím samozřejmě jenom ladíme svoje nástroje. Ladění orchestru může být pěkné samo o sobě, ale jen pro toho, kdo je schopen do určité, i když malé míry, předvídat symfonii.“⁴⁹⁰

Ve své druhé knize *Tvárou k zemi* nám Redman přibližuje tajemství chvály a uctívání z hlediska Boží svatosti a bázně před Všemocným. Když se díváme tváří nahoru na slávu Boha, rychle se ocitáme tváří dole, na zemi. Když člověka uchvátí Bůh, jediným vhodným gestem je pokoření a podřízení se. Když vcházíme do sakrální budovy, přicházíme před trůn Toho, před kterým všichni klečí.⁴⁹¹ I radostný jásot v nebi je určitě doprovázený posvátnou bázní, vědomím Toho, který nemá srovnání.⁴⁹² Chvála zahrnuje

⁴⁸⁸ Srov. tamtéž, 75-84. Nemůžeme si dovolit být lidmi chvály jen částečně. To by bylo pokrytectví. Máme být lidmi chvály na plný úvazek. Srov. GALEA: op. cit., 12.

⁴⁸⁹ Srov. REDMAN: *Neuhasitelné uctívání*, 85-91.

⁴⁹⁰ Cit. dle: REDMAN: *Neuhasitelné uctívání*, 96. K celému odstavci srov. tamtéž, 93-97.

⁴⁹¹ „A viděl jsem veliký bělostný trůn a toho, kdo na něm seděl; před jeho pohledem zmizela země i nebe a už pro ně nebylo místa“ (Zj 20,11).

⁴⁹² Příkladem v Písmu, který udává Matt je událost z knihy Leviticus, kdy se zjevila Boží sláva před Izraelci, Hospodin pozřel ohněm obětí a lid zajásal a padl na tvář; srov. Lv 9,23-24.

oba dva prvky, radostnou odevzdanost i bázeň. Když se Kristus vrátí pro svou Nevěstu, v ten den nebude nikdo moci zůstat na nohách.⁴⁹³

Redman dále zdůrazňuje jinakost Boha. Chvála kvete z úžasu. Bůh je tak čistý, neporovnatelný, jedinečný. Nemá srovnání. Je nesrovnatelný v nádheře, nesrovnatelný v moci. V církvích často děláme velkou chybu, že nadpřirozené zjevení Boha, popisujeme tak, že zní úplně obyčejně. Bůh nepotřebuje všechny naše oběti a dary. Je naprosto soběstačný. Všechno přece pochází z Jeho rukou. On sám je svým interpretem a nic nikomu nedluží. Je hříchem, udělat si představu o Bohu, podle našich ubohých představ.⁴⁹⁴ Boha však kupodivu naše chvála těší a sám zaplatil cenu, abychom Jej mohli chválit. Bůh svou slávu nikomu nedá (viz Iz 48,11). Jeho sláva je čistá, ne jako lidská sláva motivovaná ubohou arogancí. Je třeba, aby chvála Jeho byla plná Jeho slávy. Církev potřebuje opětovně nastolit vizi o nejvyšším a nesrovnatelném Bohu.⁴⁹⁵

Bůh, kterého uctíváme je zahalený rouškou tajemství. Zjevuje se a ukrývá. Je Bohem největších kompozicí i nejmenších detailů. Bůh kráčet zahradami ráje a také se potil krví v Getsemanské zahradě. Pána tvorstva oslavují miliardy v nebi, a přesto se těší z obrácení jednoho člověka. K poznání Boha bude vždy patřit tajemství. Mnoho jeho charakteristik je protikladných a kupodivu právě paradox, je vstupní branou k Bohu. Největším tajemstvím je kříž. K Bohu docházíme skrze Krista. Ježíš se nám zjevuje jako malé dítě i jako vítěz nad smrtí. Pravá chvála vnímá jak Beránka tak Lva.⁴⁹⁶ Můžeme se podívat do Písma svatého a najdeme zde mnoho obrazů Krista: Cesta, Světlo, Život, Slunce spravedlnosti.... Je lehké Ho utěšit, ale těžké Ho uspokojit. On touží po naší svatosti a pravdivějším pohledu na Něj. Měli bychom se snažit o ucelenější obraz Krista. Bůh však vždy zůstane pro nás tajemstvím.⁴⁹⁷

Upřímná chvála nás bude také něco stát. V modlitbě přichází čas, kdy by měl člověk už nejen prosit, aby mu Bůh něco dal, ale čas, kdy řekneme, že chceme dát Bohu více my. Překrásným skutkem chvály je důvěra v těžkostech. Nemůžeme Bohu dát to, co nás nic nestojí. Nejmocnější chvála nás bude stát celý život, který položíme na Jeho oltář. Kristus nás povolává k radikálnímu následování. Můžeme být připraveni na dramatickou

⁴⁹³ Srov. REDMAN: Tvárou k zemi, 15-25.

⁴⁹⁴ Na Boží jinakost nás často upozorňuje prorok Izajáš: „Mé úmysly nejsou úmysly vaše a vaše cesty nejsou cesty moje, je výrok Hospodinův. Jako jsou nebesa vyšší než země, tak převyšují cesty mé cesty vaše a úmysly mé úmysly vaše“ (Iz 55,8-9).

⁴⁹⁵ Srov. REDMAN: Tvárou k zemi, 28-43.

⁴⁹⁶ Srov. JOYNER Rick: Povolání do poslední bitvy, Brno: Postilla, 2000, 37-38.

⁴⁹⁷ Srov. REDMAN: Tvárou k zemi, 46-65.

a nelehkou obětí, a také na rutinu nekonečné obyčejné práce. Obojí je nelehkou, ale krásnou obětí.⁴⁹⁸

Ve Starém i Novém zákoně celé stvoření „zpívá“ Bohu chválu. Zpěv ptáků i velryb, šum stromů, slunce, mocná horstva i maličká stébla trávy nebo sněhové vločky vydávají úžasné svědectví o Boží nádheře. Od nejmenšího atomu po největší galaxii, všechno provolává slávu Boží. Čím se víc ponoříme do krás přírody, tím více můžeme vidět dobrou ruku Stvořitele. I vědce zaráží, že tak komplikované přírodní systémy jsou tak krásné. Je čas pro aktivitu a majestátné hymny. Ve chvále by však měl člověk najít i prostor pro ticho, ztišení srdce. Naše schopnost vnímat upadá také proto, že se nedokážeme ztišit. Tiché srdce, o kterém se mluví v žalmu 131, je třeba si vypěstovat disciplínou. Bůh, který vládne všemu stvoření v moci a slávě, se objevuje v tichosti našeho srdce.⁴⁹⁹

Když se otevrou naše oči a uvidíme více z Boha, zůstáváme v úžasu. Chvála Boha má rozměr úžasu nad Bohem. Boží jinakost, Jeho tajemství, obraz Krista, „píseň“ celého stvoření a „zvuk“ ticha nás přivádí k úžasu. V prvotní církvi se křesťanů zmocňovala bázeň ze zázraků a znamení Stvořitele (viz Sk 2,43). Ježíšovi následovníci viděli Jeho slávu a lásku a nebáli se riskovat pro Něj život. Chvála je odpovědí na zjevení. Dnešní společnost má na všechno své vysvětlení. Ve chvále vysvětlení vede k tajemství a tajemství k úctě a bázni. Naše chvála nyní a pravděpodobně ani na věčnosti neobsáhne celou hloubku Krista.⁵⁰⁰

2.5 Uctívání Otce

Na závěr bych chtěl uvést delší, velmi inspirující text o uctívání, který mne již delší dobu provází v mém životě chvály:

„Viděl jsem Otce. Navštěvovaly Jej miliony a miliony. Jeho sláva byla tak obrovská a moc Jeho přítomnosti tak děšivá, že mi před ním země připadala menší než zrnko písku. Když jsem slyšitelně uslyšel Jeho hlas, cítil jsem se jako atom stojící před sluncem. Když jsem Jej ale spatřil, poznal jsem, že ve skutečnosti bylo slunce před Ním jako atom. Galaxie měl kolem sebe jako záclonky. Miliony a miliony živých hvězd tvořily Jeho roucho. V Jeho přítomnosti bylo všechno živé – Jeho trůn, Jeho koruna, Jeho žezlo.

⁴⁹⁸ Srov. tamtéž, 68-80.

⁴⁹⁹ Srov. REDMAN: Tvárou k zemi, 81-105. O disciplíně mnoho mluví pouštní Otcové, jak poznamenává Redman. Tichost předchází pokoru. Srov. ANCILLA Marie: Ve škole otců pouště, Kostelní Vydří. Karmelitánské nakladatelství, 1999, 170-172.

⁵⁰⁰ Srov. REDMAN: Tvárou k zemi, 107-122.

Mohl bych před Ním stát na věky a nikdy bych nepřestal žasnout; v celém vesmíru neexistoval vyšší záměr než Jej uctívat.

Potom jedna věc upoutala Jeho pozornost. Jako by se v tu chvíli celé nebe zastavilo a svou pozornost soustředilo na jedno místo. Díval se na kříž. Syn i přes všechnu bolest a temnotu, která na něj přicházela, nepřestal svému Otci vyjadřovat lásku. To se Otce tak hluboce dotklo, že se začal chvět. Tehdy se třásl nebe i země. Když Otec zavřel oči, nebe i země potemněly. Otcovo pohnutí bylo tak velké, že kdybych se na tuto scénu díval déle než jen kratičký moment, snad bych to ani nedokázal přežít.

Pak jsem stál na jiném místě, kde jsem sledoval uctivací shromáždění v malé církevní budově. Jak se to někdy při prorockých zážitcích stává, věděl jsem, co každý v této malé otlučené místnosti prožívá. Všichni prožívali těžké boje, ale tady na ně ani nepomysleli. Nemodlili se za své potřeby, ale všichni se snažili skládat písně díky Pánu. Byli šťastní a jejich radost byla upřímná.

Viděl jsem nebe a celé nebe plakalo. Když jsem spatřil Otce, bylo mi jasné, proč celé nebe pláče. Bylo to kvůli slzám v Otcových očích. Tahle malá skupinka zdánlivě vyčerpaných, zápasících lidí se Boha tak dotkla, že plakal. Nebyly to slzy bolesti, ale radosti. Když jsem viděl, jakou lásku cítil k těmto několika věřícím, nemohl jsem zadržet slzy. Nic z toho, co jsem zažil, se mě nedotklo víc než tato scéna. Ted' jsem toužil raději uctívat Pána na zemi než přebývat v celé té nebeské slávě...Když i ten nejbezvýznamnější věřící na zemi opravdově vzývá Otce, nejen, že to může způsobit radost v celém nebi, ale ještě mnohem víc, dotýká se to Otce.⁵⁰¹

⁵⁰¹

JOYNER: Povolání do poslední bitvy, 126.

ZÁVĚR

Pro mnoho křesťanů je, ne vždy jejich vinou, chvála a uctívání něco cizího. Nikdo jim neřekl, jak je Bůh krásný a že i naše nejlepší slova jsou jen nejasným tušením a hádankou. Bůh bude asi vždy pro nás tajemstvím. Přesto chce, abychom více znali Její i Jeho cesty. Když Mu budeme více rozumět, budeme mít také touhu Její více chválit.

V jednotlivých kapitolách jsme mohli postupně více, i když nedokonale, porozumět tajemství chvály a uctívání. Chvála a uctívání jsou především modlitbou, tedy setkáním mezi mnou (námi) a Bohem. Kvalita našeho vztahu určuje, jaká bude modlitba, potažmo chvála. Celá bible je psanou chválou ke slávě Svaté Trojice. Písmo, a zvláště Kniha žalmů nám může být velkým zdrojem k modlitbě chvály, a také nás o chvále vyučuje. V historii dávné i blízké bylo mnoho různých hnutí a spiritualit, které jsou nám dodnes svědectvím o Nepředstavitelném Bohu a věrnosti v uctívání Nejvyššího. Všechna dobrá hnutí Božího Ducha ukazovala na Boha a my můžeme velmi načerpat z jejich darů a bohatství. Chvála a uctívání vždy nachází své vyjádření v dané epoše a dá se nalézt také tam, kde bychom to nečekali.

Ve dvacátém století přišel nejen od letničního a charismatického hnutí nový impuls ke chvále. Můžeme se nechat inspirovat, co nám Duch skrze ně chce říci. Ať už to je větší spolupráce s Duchem svatým a používání Jeho darů k oslavě Boží anebo zapojení bratra těla a různých „oslavných“ předmětů do chvály. Chvála je naší mocnou zbraní v duchovním boji a nalézá své místo v evangelizaci národů. Nakonec nás mohly obohatit pohledy čtyř autorů, kteří se snaží tajemství chvály už delší dobu žít. A to je důležité také pro nás, abychom s radostí přešli ze smrti do nového života a uslyšeli radostný hlas našeho Ženicha: „Správně, služebníku dobrý a věrný, nad málem jsi byl věrný, ustanovím tě nad mnohým; vejdi a raduj se u svého pána“ (Mt 25,23).

Všechny pohledy na chválu a uctívání by se jistě daly ještě prohloubit. Některá témata byla rozebrána širě a o jiných jsem se jen zmínil. Jiný autor by mohl některý pohled na chválu a uctívání více zdůraznit a jiný třeba úplně vynechat. Tajemství chvály a uctívání je velmi široké a já jsem také ovlivněn svým subjektivním výběrem. Nicméně jsem se snažil, pokud to bylo možné, k danému tématu brát v potaz názor více autorů a tento široký záběr je, myslím, dobrým přínosem této práce.

Musím se přiznat, že jsme během psaní této práce zjišťoval, jak málo žiji životem chvály a uctívání. Žít životem chvály je krásné, i když ne vždy lehké. Bůh po nás ale nechce nemožné věci. Když přišel k Marii anděl a řekl jí, že počne z Ducha svatého Toho, jehož království nebude konce, Maria se zeptala: „Jak se to stane?“ Anděl jí odpověděl:

„Sestoupí na tebe Duch svatý a moc Nejvyššího tě zastíní.“(viz. Lk 1,33-35) Pro většinu z nás je nepředstavitelné, že bychom v podobné situaci měli říci své: „Ano. Taková víra je o mnoho těžší než žít životem chvály a uctívání. Ale nemáme výmluvy. Ježíš už je oslaven a Duch svatý seslán.

Naše celkové poznání Boha je daleko větší než za časů Ježíšových. Můžeme čerpat z obrovského pokladu všech křesťanských spiritualit a hnutí za posledních téměř 2000 let. Máme tolik vzorů svatosti – světců, kteří ovlivnili tento svět více než jakékoliv dnešní hvězdy. Naše bohatství v možnosti poznávání Boha je obrovské. Na nedostupnost mnohých materiálů a možností se v západním světě nemůžeme vymlouvat. Stačí jen jedno – vykročit.

Není střední cesty, buď se budeme klanět Tvůrci nebo stvoření. Dábel nás neustále pokouší, abychom se klaněli jemu nebo čemukoliv jinému. Svým služebníkům nabízí moc, rozkoš, slávu, bohatství a další věci jako je nabízel Ježíšovi: „Pak ho ďábel vezme na velmi vysokou horu, ukáže mu všechna království světa i jejich slávu a řekne mu: "Toto všechno ti dám, padneš-li přede mnou a budeš se mi klanět." Tu mu Ježíš odpoví: "Jdi z cesty, satane; neboť je psáno: `Hospodinu, Bohu svému, se budeš klanět a jeho jediného uctívat““ (Mt 4,8-10). Pro naše dobro toto musíme neustále opakovat.

Bůh je nade vše slavný a krásný a máme velkou čest, že Jej můžeme chválit, i když tak nedokonale už tady na zemi. S postojem chvály a vděčnosti jde také v životě mnoho věcí snáze než s postojem neustálého stěžování si a nadávání. Zvláště pro nás Čechy je, myslím, toto tajemství důležité. Je často za co se rmoutit, ale také je často za co být Bohu vděčný. Kéž by se chvála a uctívání staly naším pokladem a vlastnictvím a my bychom tak mohli obohatit druhé a vyznávat k slávě Boha Otce: Ježíš Kristus je Pán.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ad.	a další
aj.	a jiné
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
cit.	citováno
čl.	článek
ed.	editor
KKC	Katechismus katolické církve
např.	například
op. cit.	opus citatum = citované dílo
pozn.	poznámka
srov.	srovnej
tj.	to je
tzn.	to znamená
tzv.	takzvaný
vyd.	vydání

Označení biblických knih převzato z Českého ekumenického překladu (Praha: Česká biblická společnost, 2006).

SEZNAM LITERATURY

Literatura:

ABELN Reinhard, KNER Anton: Jak se máme modlit?, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994.

ANCILLA Marie: Ve škole otců pouště, Kostelní Vydří. Karmelitánské nakladatelství, 1999.

Bible, Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad. 12. vydání (3. opravené vydání). Praha: Česká biblická společnost, 2006.

CANTALAMESSA Raniero: Maria , zrcadlo církve, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995.

CUNNIGHAM Loren, ROGERS Janice: Bože, jsi to Ty?, Praha: Křesťanská misijní společnost, 1995.

DEGRO Imrich: Charismatické hnutí, Prešov: Réma Prešov, 1997.

Denní modlitba církve, Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.

Druhá patristická čítanka, Praha: Česká katolická charita, 1985.

DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL: Věřoučná konstituce o církvi *Lumen Gentium*, (ze dne 21. listopadu 1964), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995.

DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL: Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*, (ze dne 14. prosince 1963), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995.

FOULD Jean-Claude Marie: Modlitba v jazycích, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997.

GALEA Robert: Ohhh..That's Worship! Sliema: Media Centre, 2001.

GOLLOVÁ Alena: Co je charismatická obnova?, Pro potřebu Katolické charismatické konference v Ostravě, 2003.

GREENFIELD John: Moc s výsosti, Praha: vydal Josef Dobeš, 1936.

GROESCHEL Benedikt J: Tichý, jemný hlas, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998.

HARRIS L[...] (ed.): Theological Wordbook of the Old Testament, Chicago: Moody press, 1980.

HEER Friedrich: Evropské duchovní dějiny, Praha: Vyšehrad, 2000.

HERON Benedikt M.: Katolická charismatická obnova , Pracovní text IV. Charismatické konference v Českých Budějovicích, 1992.

HOUSTON Jim: Touha, Praha: Návrat domů, 1998.

HRBATA Josef: Písně království 1, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1996.

JAN od Kříže: Výstup na horu Karmel, Kostelní Vydří. Karmelitánské nakladatelství, 1999.

JONG John de: Létání v bouři, Brno: Postilla, 2003.

JOYNER Rick: Poslední bitva, Brno. Postilla, 1998.

JOYNER Rick: Povolání do poslední bitvy, Brno: Postilla, 2000.

JOYNER Rick: Prorocká služba, Praha: Křesťanská misijní společnost, 2003.

KADLEC Jaroslav: Přehled českých církevních dějin 1, Praha: Zvon, 1991.

KADLEC Jaroslav: Přehled českých církevních dějin 2, Praha: Zvon, 1991.

Katechismus katolické církve, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

KINAST Robert L. Reflexe víry. Modlitba ve světle druhého vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999.

KUNETKA František: Stručné dějiny hudby a zpěvu v liturgii, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1999.

LA RIVIÈRE Leen: Křesťan a tvořivost, Praha: Continental Sound/Christian Artist ve spolupráci s vydavatelstvím Rosa, 2006.

LEHMAN Leopard: František - mistr a učitel modlitby, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998.

LONSDALE David: Oči k vidění, uši k slyšení, Kostelní Vydří. Karmelitánské nakladatelství, 2003.

MARKEE David: Ztracená sláva, Český Těšín: Železná berla, 2005.

MARSCH Michael: Uzdravení skrze víru, Praha: Portál, 1995.

MCGRATH Alister: Křesťanská spiritualita, Praha: Volvox Globator, 2001.

REDMAN Matt: Neuhasitelné uctívání, Příbram: KS Příbram, 2003.

REDMAN Matt: Tvárou k zemi, Sabinov: Dom Júdov, 2005.

REFATTO Florido: Nový člověk, nová píseň, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994.

RUPNIK Marko I.: Až se stanou umění a život duchovními, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 1997.

- Slovník biblické teologie, 5. vyd., Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, 1981.
- ŠPIDLÍK Tomáš (a kol.): Spiritualita, formácia a kultúra, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 1995.
- SALESKÝ František: Pojednání o lásce k Bohu, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998.
- SHELDRAKE Philips: Spirituality a historie, Úvod do studia dějin a interpretace křesťanského duchovního života, Brno: CDK, 2003.
- SCHÖNBORN Christoph: Cesty modlitby. Modlitba v Katechismu katolické církve, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.
- ŠUPOL Pavel: Křesťan a hudba: křesťanské aspekty současné populární hudby jako součást výchovy mládež, Olomouc: Universita Palackého, Cyrilometodějská teologická fakulta, 2008.
- TEREZIE z Avilly: Nad Velepísni, Kostelní Vydří. Karmelitánské nakladatelství, 1991.
- TEREZIE z Lisieux: Autobiografické spisy, Kostelní Vydří. Karmelitánské nakladatelství, 1991.
- TRAUT Ed: Pravdivě o proroctví, Albrechtice: Křesťanský život, 2004.
- Třetí patristická čítanka, Praha: Česká katolická charita, 1985.
- TURNER Steve: Touha po nebi. Rock'n'roll a hledání spásy, Praha : Návrat domů, 1997.
- VELLA Ellas: Svatost je pro každého, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.
- ZSCHECHOVÁ Darlene: Uctievanie za hranicami všednosti, Bratislava: Slovo života international Bratislava, 2007.

Internetové a elektronické zdroje:

- ...a nezapomeň na modlitbu, http://www.knihovna.net/KNIHA/0033_t.htm, (10.2.2009).
- BENEDIKT XVI.: Svatý Pavel a ústřední význam Ježíše Krista (ukázka z knihy - O počátcích církve), <http://www.cho.cz/clanky/Svaty-Pavel-a-ustredni-vyznam-Jezise-Krista.html>, (30.10.2008).
- BOYD David: Pět otázek pro vedoucího chvály, <http://www.worship.cz/content/view/25/61/>, (21.11.2008).
- COLEMAN Michael: Co je to uctívání, <http://www.cho.cz/clanky/Co-je-to-uctivani.html>, (30.10.2008).
- COLEMAN Michael: Hospodin je dobrý I., <http://www.cho.cz/clanky/Hospodin-je-dobry-I.html>, (31.10.2008).

COLEMAN Michael: Vstupte do jeho bran s díkuvzdáním..., <http://www.cho.cz/clanky/Vstupte-do-jeho-bran-s-dikuvzdanim.html>, (30.10.2008).

COUFAL Tomáš: Životní dílo Matta Redmana, <http://www.hudba.signal.cz/clanky-interpreti/7-interpreti/282-ivotni-dilo-matta-redmana>, (9.1.2009).

ČERNÝ Pavel: Kulturní podmíněnost chvály, www.pavel.onesim.net/files/kulturni_podminenost_chvaly.pdf (12.4. 2008).

DRÁPAL Dan: Chvály? Raději opatrně, <http://dan.drapal.org/index.php?id=139>, (10.11.2008).

Devotio moderna, http://cs.wikipedia.org/wiki/Devotio_moderna, (9.1.2009).

FUCHSOVÁ Eva: Počátky mnišství, <http://krystal.op.cz/amen/1999/Amen78-99.htm>, (7.1.2009).

GAGALÍK Jan: Spojení v jednu bytost, <http://www.worship.cz/content/view/21/60/>, (26.11.2008).

GEORGIOS, archimandrita kláštera Grigoriou na Sv. hoře Athos: Zbožštění jako smysl lidského života, <http://www.pravoslavnacirkev.cz/pravoslavnavira.htm>, (19.12.2008).

GYR Meinhard: Celý život jediná chvála 2, <http://www.cho.cz/clanky/Cely-zivot-jedina-chvala-2.html>, (31.10.2008).

HROMASOVÁ Roberta: 52 způsobů, jak učit děti modlitbě (Ukázka z knihy), <http://www.samuelcz.com/u/15045.html>, (10.11.2008).

Chvála, www.poutnici.com/chvala.html, (9.7.2008).

Chvála v Novém Zákoně, www.poutnici.com/chvala-v-novem-zakone.html, (8.7.2008).

Identita a zvěstování církve, (Identita_a_zvestovani_cirkve.rtf), <http://www.cb.cz/zbraslav/?q=kazani2006>, (10.11. 2008).

ILKO Miroslav: Liturgické postoje – klákanie, <http://www.zoe.sk/?zoepedia&heslo=Liturgick%20E9+postoje+-+k%20BEa%20E8anie>, (5.1.2009).

ILKO Miroslav: Liturgické postoje – státie, <http://www.zoe.sk/?zoepedia&heslo=Liturgick%20E9+postoje+-+st%20E1tie>, (5.1.2009).

KERNAL Jarda: Probud'te se! – Neh 8,1-18, <http://www.tenzor.cz/bible/Preaching/NehPr06.htm>, (10.11.2008).

KOGUT David: Boží plán s Tebou, <http://www.poslitodal.cz/?otevrit=zamysleni>, (11.11.2008).

KOPOVÁ Jana: Uctívání,
<http://64.233.183.104/search?q=cache:miTOUj7ZWYQJ:www.aczlin.cz/kapky/Kapky46.pdf+%C4%8D%C3%ADslo+46,kapky,+zpravodaj&hl=cs&ct=clnk&cd=1&gl=cz>,
(10.11.2008).

KRAWCZYKOVÁ Cordelia: Chvály s bubnem, tancem, prapory a korouhvemi,
<http://www.juda.cz/?p=275>, (26.11.2008).

LAETITIA Sestra Marie: Jak prožívat radost, <http://www.cho.cz/clanky/Jak-prozivat-radost.html>, (31.10.2008).

MIRA Greg: Duchovní boj skrze uctívání, <http://www.worship.cz/content/view/54/61/>,
(19.11.2008).

Muzika a biblická pravda o hudbě, http://www.amen.cz/?c_id=107, (2.6. 2008).

NOVÁK David: Chvála a uctívání, www.cb.cz/novak/files/chvala_a_uctivani.doc, (16.4. 2008).

NOVÁK David: Chvála, díky, uctívání, www.cb.cz/mladez/data/files/Inspirace/chvala.doc
(25.6.2008).

NOVOTNÝ Adolf: Biblický slovník on-line,
http://cb.cz/praha2/bib_slovník_novotny/0200-0250.doc, (8.7. 2008).

PAVLÍČKOVÁ Olga: Hudba a uspořádání světa, <http://www.haluska.cz/hudba.htm>,
(2.6.2008).

PINĎÁK Tomáš: Význam barev, <http://vecerychval.atlasweb.cz/vlajky.html>,
(10. 12. 2008).

ROSENBAUM Martin: Jak dobré a milé, když bratři bydlí pospolu (Ž 133),
<http://krystal.op.cz/amen/1999/Amen78-99.htm>, (8.1.2009).

SEČKA Jiří: Význam chval a uctívání při zakládání domácích církví,
<http://www.worship.cz/content/view/56/60/>, (22.11.2008).

Svatý Pavel z Théb – první poustevník, <http://privoz.hyperlinx.cz/paulini/index.htm>,
(7.1.2009).

ŠMÍD Pavel: Duch Svatý – původce chvály, <http://www.cho.cz/clanky/Duch-svaty-puvodce-chvaly.html>, (30.10.2008).

ŠMÍD Pavel: K čemu je Bohu naše chvála?, <http://www.cho.cz/clanky/K-cemu-je-Bohu-nase-chvala.html>, (29.10.2008).

ŠMÍD Pavel: Liturgie vrcholem chvály, <http://www.cho.cz/clanky/Liturgie-vrcholem-chvaly.html> (29.10.2008).

ŠMÍD Pavel: Modlitba chval v Písmu, <http://www.cho.cz/clanky/Modlitba-chval-v-Pismu.html>, (29.10.2008).

ŠMÍD Pavel: Podněty pro obnovu modlitby chval, <http://www.cho.cz/clanky/Podnety-pro-obnovu-modlitby-chval.html> , (30.10.2008).

ŠNEJDAR Jan: Chválím, chváliš, chválíme I., <http://www.cho.cz/clanky/Chvalim-chvalis-chvalime-I.html>, (10.11.2008).

ŠNEJDAR Jan: Chválím, chváliš, chválíme II., <http://www.cho.cz/clanky/Chvalim-chvalis-chvalime-II.html>, (10.11.2008).

ŠNEJDAR Jan: Chválím, chváliš, chválíme III., <http://www.cho.cz/clanky/Chvalim-chvalis-chvalime-III.html>, (10.11.2008).

ŠNEJDAR Jan: Chválím, chváliš, chválíme IV., <http://www.cho.cz/clanky/Chvalim-chvalis-chvalime-IV.html>, (10.11.2008).

ŠNEJDAR Jan, ŠNEJDAROVÁ Dina: Neboj se mít velké sny, <http://www.cho.cz/clanky/Neboj-se-mit-velke-sny.html>, (31.10.2008).

ŠNEJDAROVÁ Dina: Chvála je dar 7× v týdnu (rozhovor s Noelem Richardsem), <http://www.cho.cz/clanky/Chvala-je-dar-7-v-tydnu.html>, (31.10.2008).

TÓTH Miroslav, Chvála a uctievanie, soubor v elektronické formě: Chvála a uctievanie (Učiteľské skriptá 12_98).doc.

Vlajky.doc, poslaný materiál ve slovenštině [archiv autora].

Vše k Boží slávě, <http://www.jesuit.cz/spiritualita.php>, (19.12. 2008).

Vývoj gospelu, <http://www.gospeltrain.cz/index.php?ID=vyvoj&group=spiritual>, (16.12. 2008).

Význam obětí ve Starém Zákoně a dnes, www.poutnici.com/vyznam-obeti-ve-starem-zakone-a-dnes.html (8.7. 2008).

WILLIAMS Don: Uctívání ve svobodě, <http://www.juda.cz/?p=267>, (26.11.2008).

WORONIECKI Jacek: Oslavná modlitba, www.krystal.op.cz/amen/2001/Amen78-01.htm (16.7. 2008).

RESUMÉ

Diplomová práce Modlitba chval a uctívání mapuje současnou praxi modlitby chval a uctívání, jak se vyvinula v některých křesťanských společenstvích. Vychází z obecného pojetí modlitby chvály a uctívání v Písmu a v dějinách a hledá formulace celkového postoje (spirituality) chvály, jako podstatného rozměru každé křesťanské existence. Chvála a uctívání jsou především modlitbou, tedy setkáním mezi mnou (námi) a Bohem. Kvalita našeho vztahu určuje, jaká bude modlitba, potažmo chvála. Celá bible je psaná chválou ke slávě Svaté Trojice. Písmo, a zvláště Kniha žalmů nám může být velkým zdrojem k modlitbě chvály, a také nás o chvále vyučuje. V historii dávné i blízké bylo mnoho různých hnutí a spiritualit, které jsou nám dodnes svědectvím o Nepředstavitelném Bohu a věrnosti v uctívání Nejvyššího. Ve dvacátém století přišel na svět od letničního a charismatického hnutí nový impuls ke chvále. Můžeme se nechat inspirovat, co nám Duch skrze nová hnutí chce říci. Ať už to je větší spolupráce s Duchem svatým a používání Jeho darů k oslavě Boží anebo zapojení bratra těla a různých „oslavných“ předmětů do chvály. Chvála je naší mocnou zbraní v duchovním boji a nalézá své místo v evangelizaci národů. Nakonec nás v této práci mohly obohatit pohledy čtyř autorů, kteří se snaží tajemství chvály už delší dobu žít a reflektovat.

Počet znaků: 241 150

ABSTRACT

The Prayer of Praise and Worship

The thesis “The Prayer of Praise and Worship“ reflects the present practise of prayer of praise and worship and its development in some Christian communities. It proceeds from general conception (spirituality) of prayer and praise in the Bible and in the history and looks for a definition of the global attitude of praise as an essential dimension of every Christian existence.

Keywords:

- **prayer**
- **praise**
- **worship**
- **spirituality**
- **charismatic movement**